

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ –
ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΠΟΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ – ΤΜΗΜΑ
ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ (ΠΡΩΗΝ Τ.Ε.Ι.)

«ΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ»

Επιβλέπων Καθηγήτρια: Μέλφου Αικατερίνη

Σπουδαστής/τρια: Μαρκαντέ Δέσποινα

Αριθμός Μητρώου: fg31534

Φλώρινα, 2024

Περίληψη

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους βασικούς τομείς της οικονομίας που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια και τοπική ανάπτυξη. Ωστόσο, ο κλασικός μαζικός τουρισμός συχνά συνδέεται με προβλήματα όπως η υπερβολική φόρτιση των τουριστικών προορισμών, η υπερκατανάλωση πόρων και η ανεπαρκής ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας. Αυτό έχει οδηγήσει στην αύξηση της ζήτησης για εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως ο τουρισμός της υπαίθρου.

Ο εναλλακτικός τουρισμός, και ειδικότερα ο τουρισμός της υπαίθρου, προσφέρει μια διαφορετική εμπειρία ταξιδιού, εστιάζοντας στη φύση, τον πολιτισμό και την αλληλεπίδραση με την τοπική κοινότητα. Οι επισκέπτες αναζητούν αυθεντικές εμπειρίες, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλουν στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Στη συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία, εξετάζεται η περίπτωση του τουρισμού της υπαίθρου, καθώς αυτός ο τομέας συνδυάζει την ανάπτυξη του τουρισμού με την προώθηση του γεωργικού κλάδου. Ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός και ο οινοτουρισμός αναδεικνύουν την πολυμορφία και τις δυνατότητες που προσφέρει ο τουρισμός της υπαίθρου, ενώ ταυτόχρονα ενισχύουν την αειφόρο ανάπτυξη του τομέα και τη διατήρηση του πολιτισμικού και φυσικού κεφαλαίου των περιοχών.

Σκοπός της εργασίας είναι η διερεύνηση των διαφόρων ειδών τουρισμού και συγκεκριμένα της εναλλακτικής μορφής του τουρισμού της υπαίθρου και τα διάφορα είδη του, όπως τα προαναφερθέντα. Επιπλέον γίνεται προσπάθεια της πλήρους κατανόησης του φαινομένου των εξειδικευμένων μορφών τουρισμού και ειδικότερα σε εκείνες που έχουν αλληλεπίδραση με τον αγροδιατροφικό τομέα.

Λέξεις - φράσεις κλειδιά: «εναλλακτικός τουρισμός», «τουρισμός υπαίθρου», «αγροτουρισμός», «οικοτουρισμός», «οινοτουρισμός», «βιωσιμότητα», «ανάπτυξη»

Abstract

Tourism is one of the key sectors of the economy that plays a significant role in global and local development. However, traditional mass tourism is often associated with issues such as overcrowding of tourist destinations, overconsumption of resources, and inadequate development of the local economy. This has led to an increase in demand for alternative forms of tourism, such as rural tourism.

Alternative tourism, particularly the rural one, offers a different travel experience, focusing on nature, culture, and interaction with the local community. Visitors seek authentic experiences while also contributing to the development of the local economy and the protection of the natural and cultural environment.

This thesis examines the case of rural tourism, as this sector combines tourism development with the promotion of the agricultural sector. Agrotourism, ecotourism, and wine tourism highlight the diversity and opportunities offered by rural tourism, while also enhancing the sustainable development of the sector and the preservation of the cultural and natural capital of the regions.

The aim of this work is to explore various types of tourism, specifically the alternative form of rural tourism and its different types, such as those mentioned above. Additionally, there is an effort to fully understand the phenomenon of specialized forms of tourism, especially those that interact with the agri-food sector

Keywords: "alternative tourism," "rural tourism," "agrotourism," "ecotourism," "wine tourism," "sustainability," "development"

Περιεχόμενα

Περίληψη	I
Abstract.....	II
Κεφάλαιο 1^ο: Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 2ο: Μαζικός και εναλλακτικός τουρισμός	2
2.1 Ατομικός τουρισμός	2
2.2 Μαζικός τουρισμός	3
2.2.1 Χαρακτηριστικά του μαζικού τουρίστα.....	4
2.2.2 Συνέπειες μαζικού τουρισμού.....	4
2.3 Ο εναλλακτικός τουρισμός.....	6
2.3.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός εναλλακτικού τουρισμού	7
2.3.2 Προφίλ και κίνητρα του εναλλακτικού τουρίστα	7
2.3.3 Μορφές εναλλακτικού τουρισμού	8
2.3.4 Επιπτώσεις από τον εναλλακτικό τουρισμό	11
Κεφάλαιο 3ο: Ο τουρισμός της υπαίθρου και οι επιμέρους κατηγορίες του.....	14
3.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός Τουρισμού της Υπαίθρου	14
3.2 Χαρακτηριστικά και στόχοι του τουρισμού της υπαίθρου	15
3.3 Μορφές τουρισμού της υπαίθρου.....	16
3.4 Επιπτώσεις από τον τουρισμό της υπαίθρου	17
3.4.1 Θετικά αποτελέσματα του τουρισμού της υπαίθρου.....	18
3.4.2 Αρνητικά αποτελέσματα του τουρισμού της υπαίθρου.....	19
Κεφάλαιο 4ο: Ο αγροτουρισμός.....	20
4.1 Ιστορική αναδρομή	20
4.2 Εννοιολογική προσέγγιση του Αγροτουρισμού	21
4.3 Το αγροτουριστικό προϊόν	23
4.4 Μορφές αγροτουρισμού	23
4.5 Χαρακτηριστικά και στόχοι του αγροτουρισμού	26
4.6 Προφίλ και κίνητρα αγροτουριστών.....	28
4.7 Πλεονεκτήματα και οφέλη αγροτουρισμού	29
4.8 Καταλύματα και επιχειρήσεις αγροτουρισμού στην Ελλάδα.....	30
Κεφάλαιο 5ο: Οικοτουρισμός	39
5.1 Ιστορική αναδρομή οικοτουρισμού	39
5.2 Εννοιολογικός προσδιορισμός οικοτουρισμού	41

5.3 Χαρακτηριστικά και αρχές του οικότουρισμού	43
5.4 Προστατευόμενες περιοχές και οικότουρισμός	44
5.4.1. Οικότουρισμός σε προστατευόμενες περιοχές	46
5.4.2. Οικότουριστικοί προορισμοί στην Ελλάδα	47
5.5 Τα χαρακτηριστικά των οικότουριστών	50
5.6 Τα οφέλη του οικότουρισμού	51
Κεφάλαιο 6: Ο οινότουρισμός.....	52
6.1 Ιστορική αναδρομή	52
6.2 Εννοιολογικός προσδιορισμός οινότουρισμού	53
6.3 Διακρίσεις και δραστηριότητες του οινότουρισμού.....	54
6.4 Χαρακτηριστικά οινότουρισμού	55
6.4.1 Χαρακτηριστικά της προσφοράς στον οινότουρισμό	57
6.4.2 Χαρακτηριστικά της ζήτησης του οινότουρισμού	58
6.5 Χαρακτηριστικά οινότουρίστα και κίνητρα επίσκεψης οινότουριστικών προορισμών.....	59
6.6 Πλεονεκτήματα οινότουρισμού	62
6.7 Προϋποθέσεις ανάπτυξης οινότουρισμού	63
6.8 Ο οινότουρισμός και οι Δρόμοι του Κρασιού	64
Κεφάλαιο 7^ο: Συμπεράσματα.....	68
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	82

Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 1: Κατηγοριοποίηση Αγροτουριστικού Προϊόντος.....	23
Πίνακας 2: Ελάχιστα Κριτήρια Ποιότητας σε Αγροτουριστικά Καταλύματα.....	33

Κεφάλαιο 1^ο: Εισαγωγή

Η τουριστική βιομηχανία αποτελεί σημαντικό κομμάτι της οικονομίας πολλών χωρών, προσφέροντας ευκαιρίες για οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική ευημερία. Ωστόσο, η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων δεν είναι αποκλειστικά θετική. Συχνά, η υπερβολική εκμετάλλευση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων μπορεί να οδηγήσει σε ανεπανόρθωτες ζημιές στο περιβάλλον και την τοπική κοινότητα.

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα εργασία εξετάζει τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, με εστίαση στον τουρισμό της υπαίθρου. Ο τουρισμός της υπαίθρου αντιπροσωπεύει μια εναλλακτική προσέγγιση στον τουρισμό, η οποία επικεντρώνεται στη βιώσιμη ανάπτυξη και τη συμβολή στην αειφορία των περιοχών.

Καθώς παρουσιάζονται οι διάφορες μορφές τουρισμού της υπαίθρου, ένα κρίσιμο στοιχείο που αξίζει να εξεταστεί είναι η φέρουσα ικανότητα των περιοχών. Η φέρουσα ικανότητα και η βιώσιμη ανάπτυξη είναι όροι που αναφέρονται συχνά στον τουρισμό και αντιστοιχούν στην ικανότητα μιας περιοχής ή ενός περιβάλλοντος να αντέξει στις πιέσεις που ασκούνται από τον τουρισμό χωρίς να υποστεί μη βιώσιμες επιπτώσεις. Στην ουσία, αναφέρεται στην ικανότητα μιας περιοχής να διατηρήσει την ισορροπία της φυσικής, πολιτιστικής και κοινωνικής της κληρονομιάς παράλληλα με την ανάπτυξη του τουρισμού.

Σε συνάρτηση με τον τουρισμό, η φέρουσα ικανότητα αναφέρεται στο πόσο διατηρήσιμος είναι ένας προορισμός και οι πόροι του, λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των επισκεπτών που μπορεί να υποστηρίξει, την προστασία του περιβάλλοντος, τη διατήρηση του πολιτιστικού πλούτου και τις κοινωνικές επιπτώσεις στην τοπική κοινότητα. Συνοπτικά, η φέρουσα ικανότητα αντιπροσωπεύει την ικανότητα μιας περιοχής να διαχειριστεί τον τουρισμό με τρόπο που να διασφαλίζει την αειφορία και τη διατήρηση των πόρων της για τις μελλοντικές γενιές.

Γενικότερα, αφενός ο τουρισμός αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες και σημαντικότερες πηγές εσόδων για έναν τόπο, αφετέρου απαιτείται στρατηγικός σχεδιασμός και σωστή οργάνωση, ώστε να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα με τις λιγότερες αρνητικές επιπτώσεις τόσο στο περιβάλλον όσο και στην τοπική κοινωνία. Ειδικότερα σε περιοχές που είναι απομακρυσμένες ή και προστατευόμενες, όπου τα έσοδα είναι απαραίτητα για την ενίσχυση και τη διατήρηση των οικοσυστημάτων τους αλλά και των τοπικών κοινοτήτων που διαμένουν σ' αυτές και αναζητούν λόγους και κίνητρα για να συνεχίσουν να υπάρχουν, απαιτούνται στοιχεία που να εξασφαλίζουν τη βιώσιμη αειφόρα ανάπτυξη. Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στις περιοχές αυτές επιτυγχάνεται μέσω προτύπων και στρατηγικών που προάγουν την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και συμβάλλουν στην νάδειξη της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και στη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων του μαζικού τουρισμού.

Η παρούσα εργασία αναλύει την ουσία και τη σημασία του τουρισμού της υπαίθρου, εξετάζοντας τις διάφορες μορφές του και την επίδρασή τους στην αειφορική ανάπτυξη των περιοχών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, εξετάζεται το φαινόμενο του τουρισμού με εστίαση στις δύο βασικές πτυχές του, τον μαζικό και τον εναλλακτικό τουρισμό. Θα αναλυθούν τα

χαρακτηριστικά και οι επιπτώσεις αυτών των δύο προσεγγίσεων, με έμφαση στη συμβολή τους στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Το τρίτο κεφάλαιο, επικεντρώνεται στον τουρισμό της υπαίθρου, μια εναλλακτική μορφή τουρισμού που έχει αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία τις τελευταίες δεκαετίες. Θα εξεταστούν οι επιμέρους κατηγορίες του τουρισμού της υπαίθρου, εστιάζοντας στον αγροτουρισμό, στον οικοτουρισμό και στον οινοτουρισμό, καθώς και στα χαρακτηριστικά, τους στόχους, τις μορφές και τις επιπτώσεις τους.

Στο τέταρτο, πέμπτο και έκτο κεφάλαιο, αναλύονται εκτενώς ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός και ο οινοτουρισμός, αντίστοιχα. Θα εξεταστούν η ιστορική εξέλιξή τους, η εννοιολογική τους προσέγγιση, τα χαρακτηριστικά τους, τους στόχους τους, τα προφίλ και τα κίνητρα των τουριστών τους, καθώς και τα πλεονεκτήματα, τα οφέλη και οι προϋποθέσεις ανάπτυξής τους.

Συνοπτικά, η παρούσα εργασία αναλύει εκτενώς το φαινόμενο των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, με εστίαση στον τουρισμό της υπαίθρου και τις συναφείς του υποκατηγορίες, παρουσιάζοντας τα χαρακτηριστικά, τους στόχους, τις μορφές και τις επιπτώσεις τους. Σκοπός είναι, μέσω της παρούσας ανάλυσης, να κατανοηθεί η σημασία και ο ρόλος των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ιδίως του τουρισμού της υπαίθρου, στη σύγχρονη τουριστική βιομηχανία καθώς και η συμβολή τους στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Κεφάλαιο 2ο: Μαζικός και εναλλακτικός τουρισμός

Με την ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας, έχουμε δει την εμφάνιση διαφορετικών μορφών τουρισμού που προκύπτουν από την ένταση του τουρισμού. Ο ατομικός τουρισμός εστιάζεται στην ατομική εμπειρία και τις προτιμήσεις του κάθε ταξιδιώτη, ενώ ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από τη μαζική κίνηση των τουριστών προς δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς. Ωστόσο, παράλληλα με αυτές τις μορφές, παρατηρούμε και τον εναλλακτικό τουρισμό, ο οποίος εστιάζει σε πιο αυθεντικές, βιώσιμες και εναλλακτικές εμπειρίες, αποφεύγοντας τις κλασικές τουριστικές παγίδες μέσω της αναζήτησης της επαφής με την τοπική κουλτούρα και τη φύση. Κάθε μορφή τουρισμού έχει τα πλεονεκτήματά της και συμβάλλει στον διαμορφωμένο χαρακτήρα του τουριστικού τομέα.

2.1 Ατομικός τουρισμός

Ο ατομικός τουρισμός είναι ένας τύπος τουρισμού όπου τα άτομα οργανώνουν και πραγματοποιούν τα ταξίδια τους ανεξάρτητα και, συνήθως, χωρίς τη συμμετοχή τουριστικών πρακτόρων ή ταξιδιωτικών εταιρειών. Οι ταξιδιώτες λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με τον προορισμό, το πρόγραμμα, το κατάλυμα και τις δραστηριότητες μόνοι τους. Αυτός ο τύπος τουρισμού προσφέρει μεγαλύτερη ελευθερία και ευελιξία στους ταξιδιώτες, αλλά απαιτεί επίσης μεγαλύτερη προετοιμασία και ανεξαρτησία για την επιτυχή οργάνωση του ταξιδιού. Ο συγκεκριμένος τύπος τουρισμού χαρακτηρίζεται ως περιηγητικός. Συχνά, αυτή η κατηγορία τουρισμού συνδυάζεται με τη χρήση ιδιωτικών μέσων μεταφοράς, όπως ιδιωτικά αυτοκίνητα, τροχόσπιτα ή ακόμη και ιδιωτικά σκάφη, τόσο για την μετακίνηση προς τον τουριστικό προορισμό όσο και για τη διαμονή εκεί. (Barbaféσος, 2000)

Οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν τον ατομικό τουρισμό είναι (Τσάρτας, 2006):

- i. Η απόσταση της χώρας υποδοχής από τη χώρα κατοικίας,
- ii. η οικονομική προσβασιμότητα του τουριστικού προορισμού,
- iii. το επίπεδο ανάπτυξης των μεταφορικών δικτύων και μέσων, και
- iv. η διαθεσιμότητα καλών μεταφορικών υπηρεσιών στους προορισμούς.

Τα τελευταία χρόνια, η ανάπτυξη αυτής της κατηγορίας τουρισμού επικεντρώνεται όλο και πιο πολύ στο σύστημα ΙΙΤ (Individual Inclusive Tours), το οποίο παρέχει σε ατομικούς τουρίστες ταξιδιωτικά πακέτα που συνηθίζεται να περιλαμβάνουν τον προορισμό, τα μέσα μεταφοράς, την διαμονή, το φαγητό και τη μετακίνηση στον προορισμό. Οι ταξιδιώτες μετακινούνται προς τον τουριστικό τους προορισμό με εννοικιαζόμενα αεροσκάφη, καθώς οι αεροπορικές εταιρείες διαθέτουν στους ταξιδιωτικούς πράκτορες έναν προκαθορισμένο αριθμό θέσεων στα αεροσκάφη τους για χρήση σε τουριστικά πακέτα. Επιπλέον, η διαμονή συνήθως λαμβάνει χώρα σε πιο ακριβά ξενοδοχεία, επομένως προσφέρεται σε ταξιδιώτες με υψηλότερο εισόδημα από το μέσο όρο (Τσάρτας, 2006).

2.2 Μαζικός τουρισμός

Ο **μαζικός τουρισμός** χαρακτηρίζεται ως ένας τύπος τουρισμού που εμπεριέχει τη συλλογική συμμετοχή των επισκεπτών στα διάφορα στάδια της τουριστικής δραστηριότητας. Ο ομαδικός χαρακτήρας αυτού του είδους τουρισμού εκδηλώνεται επίσης, στον συντονισμό και στην διεκπεραίωση της τουριστικής μετακίνησης, όσο και στη συνάθροιση των ταξιδιωτών στα καταλύματα της χώρας. Ο τουρίστας, ως άτομο, εντάσσεται σε ομάδες που έχουν παρόμοιες τουριστικές ανάγκες και προτιμήσεις και πρέπει να συνδυάζονται ανάλογα με τη συμπεριφορά των άλλων τουριστών. Έτσι, επιτυγχάνεται τουλάχιστον ένα ελάχιστο επίπεδο ικανοποίησης από την καλή οργάνωση και εκτέλεση του ταξιδιού τους (Ηγουμενάκης, Κραβαρίτης, 2004).

Το σύστημα GIT (group inclusive tours) αποτελεί τη βάση για την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού, προσφέροντας πλήρη πακέτα υπηρεσιών που περιλαμβάνουν (Τύρη, 2017):

- i. Τον προορισμό,
- ii. το μέσο μεταφοράς,
- iii. το κατάλυμα και, ενδεχομένως,
- iv. ορισμένες δευτερεύουσες παροχές ή υπηρεσίες.

Συνήθως, η αξία ενός τέτοιου ταξιδιού είναι χαμηλή, προκαλώντας συχνά χαμηλή ποιότητα στις τουριστικές υπηρεσίες. Ορισμένοι από τους κυριότερους παράγοντες που επηρεάζουν τον αριθμό και τον όγκο των ταξιδιωτών που θα ταξιδέψουν, είναι (Βαρβαρέσος, 2010):

- i. Το κόστος του ταξιδιού,
- ii. η απόσταση
- iii. ο τύπος της εκδρομής

2.2.1 Χαρακτηριστικά του μαζικού τουρίστα

Σύμφωνα με τον Cohen, υπάρχουν δύο ξεχωριστές κατηγορίες μαζικού τουρίστα. Η πρώτη αναφέρεται στον μεθοδικά συγκροτημένο μαζικό τουρίστα που δεν επιζητεί δραστηριότητες που να περιλαμβάνουν περιπέτεια. Αναζητά το ασφαλές περιβάλλον που προσφέρεται από τους ταξιδιωτικούς πράκτορες και τον χρόνο του ταξιδιού. Επομένως, είναι επισκέπτες που θα αρκεστούν στα all inclusive πακέτα διακοπών και σε ενέργειες που δεν τους επιτρέπουν να ανακαλύψουν τα πολιτιστικά γνωρίσματα της κουλτούρας του τόπου σε ικανοποιητικό βαθμό. Η δεύτερη αναφέρεται στον απομονωμένο μαζικό τουρίστα, ο οποίος θα επισκεφτεί ένα μέρος μόνος του ή με μία μικρή ομάδα ανθρώπων (π.χ. φίλοι) και επομένως είναι πιθανό να καταφέρει να εξερευνήσει περισσότερα ποιοτικά στοιχεία του τόπου υποδοχής (Cohen, 1972).

Με βάση τον Τσάρτα τελευταία ο μαζικός τουρισμός αποτελείται από “χαμηλότερα” κοινωνικά σύνολα με περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες και κατά πλειονότητα δεν ενδιαφέρονται για την προστασία του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος ενός τόπου. Απόρροια της ανεπαρκούς μόρφωσης και του χαμηλού εισοδηματικού επιπέδου είναι η λανθασμένη συμπεριφορά ως προς τον τόπο και κατ’ επέκταση η δημιουργία δυσμενών συνεπειών (Κοκκόσης, Τσάρτας, 2001).

2.2.2 Συνέπειες μαζικού τουρισμού

Ο τουρισμός μαζικής κλίμακας αντιπροσωπεύει την πλέον ευρέως διαδεδομένη, κλασική και κυρίαρχη μορφή ταξιδιωτικής δραστηριότητας και αφορά σε μεγάλο ποσοστό του τουριστικού πληθυσμού που αναζητά χαλάρωση και διασκέδαση σε ηλιόλουστους, ή/ και όχι, προορισμούς. Η αύξηση αυτού του είδους του τουρισμού προέκυψε αφνίδια και απότομα, αποκλείοντας οποιαδήποτε σταδιακή χαρακτηριστική πρόοδος. Ο μαζικός τουρισμός φέρνει πολλά οικονομικά οφέλη στους τόπους που τον υποδέχονται, αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί πολλά προβλήματα κυρίως κοινωνικά, περιβαλλοντικά και πολιτισμικά (Βαρδάλαχάκη, 2020/ Νάστο, Μιχαήλογλου, 2015).

A. Οικονομικές επιπτώσεις

Η τουριστική βιομηχανία αποτελεί έναν από τους κύριους κινητήρες της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας μας. Ο μαζικός τουρισμός φέρνει μια εκτενή σειρά οικονομικών επιπτώσεων, τόσο θετικών όσο και αρνητικών.

1. Θετικά αποτελέσματα (Ανδριώτης, 2005)

- ❖ Περιφερειακή ανάπτυξη βιομηχανοποιημένων, γεωγραφικά απομακρυσμένων, ορεινών και σε μειονεκτική θέση περιοχών ή με υποβαθμισμένο αγροτικό κλάδο
- ❖ Αναβάθμιση και ενίσχυση της εργασιακής αποτελεσματικότητας μέσω της αύξησης των επενδύσεων και της αναβάθμισης των υποδομών.
- ❖ Συμβολή του τουρισμού στο Α.Ε.Π μιας χώρας.
- ❖ Αύξηση εισροής ξένου χρήματος και διεύρυνση οικονομικού κύκλου του εγχώριου πληθυσμού.
- ❖ Προσφορά θέσεων εργασίας και μείωση της ανεργίας.
- ❖ Διόγκωση εσόδων του κράτους (φορολογικά) μέσω επενδύσεων στον τουριστικό κλάδο και τη δημιουργία μικρού εύρους επιχειρήσεων.

2. Αρνητικά αποτελέσματα (Ανδριώτης, 2005)

- ❖ Οικονομική εξάρτηση ενός τόπου από τον τουριστικό τομέα.
- ❖ Δημιουργία παραοικονομίας μέσω της φοροδιαφυγής από εστιατόρια, ξενοδοχεία και άλλες δομές υποδοχής, που αναφέρεται στη μη καταβολή των οικονομικών υποχρεώσεων, του ιδιοκτήτη της εκάστοτε επιχείρησης, έναντι του κράτους.
- ❖ Πληθωρισμός και αύξηση κόστους ζωής, ειδικότερα σε περιοχές με αυξημένη ζήτηση.
- ❖ Εποχικότητα στα τουριστικά επαγγέλματα και στο εισόδημα των ενδιαφερόμενων.
- ❖ Διαρροή συναλλάγματος λόγω εισαγωγών, με σκοπό την κάλυψη αναγκών των επισκεπτών ή λόγω εξαγωγών που καταλήγουν σε πολυεθνικές ή ξένες επιχειρήσεις που κατέχουν μερίδιο από την ανάπτυξη του τουρισμού στον τόπο.

Κοινωνικές επιπτώσεις

1. Θετικά αποτελέσματα (Ανδριώτης, 2005)

- ❖ Δημογραφική αναζωογόνηση, καθότι η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας επιφέρει αύξηση εισοδημάτων, η οποία οδηγεί σε μείωση του φαινομένου της αστικοποίησης και συγκρότηση.
- ❖ Ενδιαφέρον για τους διαφορετικούς πολιτισμούς, τα ήθη και τα έθιμα τους και προώθηση της ανταλλαγής εμπειριών, απόψεων και γνώσεων.
- ❖ Προβολή τοπικών εθίμων και παραδόσεων, τοπικών μνημείων και αξιοθεάτων, που συμβάλλουν στην διατήρηση της πολιτιστικής κουλτούρας με διάφορους τρόπους.
- ❖ Υλοποίηση υποδομών σύγχρονου χαρακτήρα με σκοπό την προσέλκυση των τουριστών.

2. Αρνητικά αποτελέσματα (Ανδριώτης, 2005)

- ❖ Αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας της κοινότητας, εξαιτίας της ξενομανίας, της τάσης ενστερνισμού εθίμων αξιών ή/και συμπεριφορών που αλλοιώνουν τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του εγχώριου πληθυσμού.
- ❖ Πιθανή διάγκωση του φαινομένου της εγκληματικότητας.
- ❖ Υπερ-εμπορευματοποίηση της εξυπηρέτησης και των δραστηριοτήτων και έλλειψη ουσιαστικής επικοινωνίας μεταξύ ντόπιων-τουριστών.

Γ. Περιβαλλοντικές επιπτώσεις

Ο τουρισμός και το περιβάλλον είναι λέξεις άμεσα συνδεδεμένες. Το περιβάλλον είναι βασικός παράγοντας για την εκτέλεση τουριστικών δραστηριοτήτων και αυξάνει την προσέλκυση επισκεπτών σε έναν προορισμό. Ωστόσο, ο τουρισμός επιφέρει επιπτώσεις στο περιβάλλον με θετικά, αλλά και με αρνητικά αποτελέσματα (Ανδριώτης, 2005).

1. Θετικά αποτελέσματα

- ❖ Δημιουργία εγκαταστάσεων και βελτίωση υποδομών για διαχείριση πάρκων, δρυμών, προστατευόμενων περιοχών και άλλων σημαντικών περιβαλλοντικών στοιχείων
- ❖ Ευαισθητοποίηση και εναρμόνιση με την προστασία και φροντίδα του περιβάλλοντος και των δραστηριοτήτων που το πλαισιώνουν.

2. Αρνητικά αποτελέσματα

- ❖ Υπερφόρτωση του φυσικού περιβάλλοντος, μέσω της υπερβολικής χρήσης φυσικών πόρων, ανανεώσιμων και μη, και της εκπομπής αέριων ρύπων λόγω αύξησης της κυκλοφορίας μέσω μεταφοράς.
- ❖ Υποβάθμιση του περιβάλλοντος, λόγω ανεξέλεγκτης, ορισμένες φορές, ρήξης απορριμμάτων και ρύπανσης υδάτων και εδαφών
- ❖ Διατάραξη βιοποικιλότητας από τον υπερπληθυσμό που οδηγεί σε καταστροφική οικοσυστημάτων και απειλεί την επιβίωση ειδών και ενδιαιτημάτων.
- ❖ Απομάκρυνση από τη φύση λόγω της αυξημένης αστικής ανάπτυξης, του υπερβολικού θορύβου και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
- ❖ Απώλεια φυσικής και πολιτιστικής αυθεντικότητας του τόπου, δια μέσω της εμπορευματοποίησης του πολιτιστικού και περιβαλλοντικού περιβάλλοντος.

Η μορφή τουρισμού που θα εξεταστεί πιο αναλυτικά σε αυτήν την εργασία είναι μορφές του εναλλακτικού τουρισμού. Σε αυτόν τον τύπο ταξιδιωτικής εμπειρίας, οι άνθρωποι επιδιώκουν μια διαφορετική προσέγγιση στις διακοπές τους, η οποία συνδέεται με τη διατήρηση του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, την επιζήτηση νέων αξιών και τρόπων ζωής, καθώς και την προστασία του τοπικού πολιτισμού. Οι κύριες μορφές εναλλακτικού τουρισμού περιλαμβάνουν τον αγροτουρισμό, τον οικοτουρισμό ή οικολογικό τουρισμό, τον αθλητικό τουρισμό, τον περιηγητικό τουρισμό, τον πολιτιστικό τουρισμό, τον ορειβατικό τουρισμό κ.α. Στα επόμενα κεφάλαια, παρατίθεται αναλυτική εξήγηση του όρου «εναλλακτικός τουρισμός» και πιο συγκεκριμένα του τουρισμού της υπαίθρου.

2.3 Ο εναλλακτικός τουρισμός

Το είδος του εναλλακτικού τουρισμού περιλαμβάνει μια σειρά διαφορετικών όρων γενικής αποδοχής, όπως είναι «ο κατάλληλος τουρισμός», «ο οικολογικός τουρισμός», «ο απαλός τουρισμός», «ο υπεύθυνος τουρισμός», «ο ανθρωποκεντρικός τουρισμός», «ο ελεγχόμενος τουρισμός», «ο τουρισμός μικρής κλίμακας», «ο περιβαλλοντικός τουρισμός» και «ο αγροτικός τουρισμός». Το είδος αυτού του τουρισμού διαφοροποιείται από την παραδοσιακή μορφή του μαζικού τουρισμού.

Ένα σημαντικό στοιχείο του εναλλακτικού τουρισμού είναι ότι οι συγκεκριμένες μορφές τουρισμού εκδηλώνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον απέναντι στη διαφύλαξη τόσο του κοινωνικού όσο και του φυσικού περιβάλλοντος. Το αξιοσημείωτο είναι ότι η πλειονότητά τους δεν απαιτεί εκτενείς ανθρώπινες παρεμβάσεις σε ευαίσθητες περιοχές και οικοσυστήματα, καθώς υπάρχει μια στενή αλληλεξάρτηση μεταξύ του τουρισμού και του περιβάλλοντος. Πράγματι, ο τουρισμός δεν μπορεί να αναπτυχθεί χωρίς την ύπαρξη κάποιου ειδικού φυσικού ή οργανωμένου περιβάλλοντος, ενώ η ποιότητα του περιβάλλοντος εξαρτάται σημαντικά από τη φύση της τουριστικής ανάπτυξης που εφαρμόζεται σε αυτό (Δάνια, 2013)

Το πρότυπο του μαζικού οργανωμένου τουρισμού, προκάλεσε χρονικές και χωρικές συνέπειες όχι μόνο στις χώρες υποδοχής, αλλά και στις χώρες προέλευσης, ενώ ταυτόχρονα άρχισε να αντιτίθεται με τα βασικά και ενδότερα κίνητρα των επισκεπτών. Με την εμφάνιση των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, το μοντέλο του μαζικού τουρισμού, άρχισε να αμφισβητείται όλο και περισσότερο. Με βάση τον Τσάρτα, οι ειδικές μορφές τουρισμού, πλαισιώνονται από την ύπαρξη ειδικών ατομικών κινήτρων που κατευθύνουν τη ζήτηση και από την σχετική ανάπτυξη εξειδικευμένης υποδομής στις τουριστικές περιοχές, προκειμένου να εξυπηρετεί τους τουρίστες της συγκεκριμένης μορφής. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αντιπροσωπεύουν ένα μέρος των παραπάνω εξειδικευμένων μορφών και επεξηγούνται με τον

αυτόνομο τρόπο διεκπεραίωσης του ταξιδιού και την στοχευόμενη κατανάλωση προϊόντων και υπηρεσιών περιβαλλοντικής φύσεως (Τσάρτας, 2001).

2.3.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός εναλλακτικού τουρισμού

Σύμφωνα με τον Eadington (1992), ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελείται από είδη τουρισμού που δεν αντιτίθενται στις γενικές κοινωνικές και πολιτιστικές αξίες και ήθη ενός τόπου, ενώ ταυτόχρονα σέβεται το φυσικό περιβάλλον, παρέχοντας στους επισκέπτες πολυάριθμες δράσεις με σκοπό την ανταλλαγή και απόκτηση εμπειριών.

Ο Πολύζος αναλύει τον όρο "εναλλακτικός τουρισμός" ως τον τουρισμό που διαφοροποιείται από το κυρίαρχο μοντέλο του μαζικού τουρισμού σε ό,τι αφορά την επιβάρυνση των αξιοποιήσιμων πόρων, τον βαθμό χωρικής συγκέντρωσης, την μέθοδο και τον χώρο διάθεσης, καθώς και την χρονική διάρκεια ανάπτυξης του (Πολύζος, 2015).

Με γνώμονα τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και την ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων, ο Ανδριώτης αναφέρει πως, εναλλακτικός τουρισμός είναι ένα πρότυπο που προσδιορίζεται από την προώθηση μικρής κλίμακας και μη μαζικής ανάπτυξης του τομέα του τουρισμού, το οποίο είναι φιλικό προς το περιβάλλον και στηρίζεται στις κοινωνικές και πολιτιστικές αξίες. Αυτή η προσέγγιση των διακοπών προωθεί μια ενεργητική μορφή αναψυχής, επιτρέπει την αλληλεπίδραση και την κοινωνική συνύπαρξη ανάμεσα στα μέλη διάφορων κοινωνικών ομάδων, δηλαδή τους τουρίστες και τους τοπικούς κατοίκους, και αναπτύσσεται με τη συναίνεση και τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας (Ανδριώτης, 2008).

2.3.2 Προφίλ και κίνητρα του εναλλακτικού τουρίστα

Τα τελευταία χρόνια, ο εξειδικευμένος/ εναλλακτικός τουρισμός έχει αντικατοπτριστεί ως αντικείμενο αυξανόμενης εξέτασης, ιδίως μέσω πρακτικών έρευνας. Στα πλαίσια αυτών των ερευνών, εξετάζεται συχνά η ανάδειξη του "προφίλ" των τουριστών που επιλέγουν συγκεκριμένες μορφές εξειδικευμένου ή εναλλακτικού τουρισμού (Ανδριώτης, 2003).

Από αυτές τις έρευνες, προκύπτει ότι οι ταξιδιώτες με εξειδικευμένα ενδιαφέροντα ή εναλλακτικοί τουρίστες συνήθως είναι άτομα με υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης, υψηλότερα διαθέσιμα εισοδήματα σε σύγκριση με τον μέσο τουρίστα, με περισσότερη ταξιδιωτική εμπειρία και ενισχυμένη περιβαλλοντική συνείδηση. Ως εκ τούτου, θεωρούνται απαιτητικοί καταναλωτές. Έχουν υψηλές προσδοκίες για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που λαμβάνουν, αλλά όχι απαραίτητα για τις υποδομές φιλοξενίας. Επιδιώκουν επιτηδευμένα ανεξάρτητα προϊόντα και θέρετρα μάζας, καθώς και δραστηριότητες και αξιοθέατα με βάθος και αυθεντικότητα. Επίσης, διαχειρίζονται άνετα την χρήση νέων τεχνολογιών, κάτι που τους παρέχει μεγαλύτερη αυτονομία. Είναι ενεργητικοί, περιπετειώδεις και δεν επιθυμούν να ακολουθούν την μάζα. Ταξιδεύουν αυθόρμητα και δεν διστάζουν να αλλάξουν τα σχέδιά τους προκειμένου να εκμεταλλευτούν τις παρουσιαζόμενες ευκαιρίες. Τέλος, προσπαθούν να έρθουν σε επαφή με τους ντόπιους και τις τοπικές συνήθειες, ενώ αντιμετωπίζουν τις διακοπές τους εξειδικευμένου ενδιαφέροντος ως επέκταση των αναψυχών εκτός τουρισμού που ασχολούνται και στον τόπο κατοικίας τους (Laarman et al., 1987).

Το πρώτο χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί τον εναλλακτικό τουρισμό αναφέρεται στον ταξιδιώτη ως άτομο και στο κύριο κίνητρο ή την κύρια ομάδα κινήτρων που τον καθοδηγούν στην επιλογή ενός ταξιδιού. Το έναυσμα για ταξίδι πηγάζει από την ύπαρξη ενός συγκεκριμένου αναγκαίου στοιχείου. Επομένως, το κίνητρο αποτελεί τον ενθαρρυντικό

παράγοντα που προωθεί κάποιο άτομο προς την υλοποίηση αυτής της ανάγκης (Ανδριώτης, 2003).

Ο εναλλακτικός τουρισμός, αναφέρεται στον ταξιδιώτη ως άτομο και ξεχωρίζει, μέσω των διαφορετικών κινήτρων από αυτών που επικρατούν στον οργανωμένο μαζικό τουρισμό. Πιο συγκεκριμένα, τα κίνητρα που καθοδηγούν τον "εναλλακτικό ταξιδιώτη" διαφέρουν από αυτά των συνηθισμένων μαζικών τουριστών, οι οποίοι είναι συχνά χαρακτηρισμένοι ως «αδιάφοροι», «απαθείς», «νεοσποικιοκράτες» και «συμβατικοί». Οι εναλλακτικοί ταξιδιώτες βρίσκονται επίσης σε αναζήτηση διαφορετικών εμπειριών, όπως περιπλανήσεις, πεζοπορία, αναρρίχηση και τουρισμό περιπέτειας. Επίσης, επιθυμούν να ανακαλύψουν ιστορικούς και αρχαιολογικούς χώρους, να αλληλεπιδράσουν με τοπικούς κατοίκους και να εξερευνήσουν τον αυτόχthon πολιτισμό και τα έθιμα. Επιπλέον, αναλαμβάνουν δραστηριότητες με δεσμευτικό χαρακτήρα, όπως εθελοντικές υπηρεσίες σε ξένες χώρες, προσφορά βοήθειας και ενίσχυσης, συμμετοχή σε αρχαιολογικές ανασκαφές και εργασία σε κατασκηνώσεις. Επομένως, οι διακοπές γι' αυτούς δεν είναι απλώς μια απόδραση από την καθημερινότητα, αλλά αποτελούν μέσο για κοινωνική, πολιτιστική, περιβαλλοντική και εκπαιδευτική ανάπτυξη. Συνολικά, ο εναλλακτικός τουρισμός δίνει έμφαση στα κίνητρα που σχετίζονται με το περιβάλλον και την αυτονομία κατά τη διάρκεια του ταξιδιού (Ανδριώτης, 2003).

Οι έννοιες "αειφόρος ανάπτυξη" και "εναλλακτικός τουρισμός" εισήγαγαν μια νέα δυναμική σε ζητήματα που είχαν προκύψει στο παρελθόν. Μέσω αυτών επισημάνεται η ανάγκη για συμμετοχή τόσο των τουριστών, όσο και των τοπικών κατοίκων σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα. Με βάση αυτό, ο εναλλακτικός τουρισμός είναι (Μαντρατζής, 2016):

- ❖ Κομμάτι της στρατηγικής για την αειφορική ανάπτυξη, μέσω της ανάπτυξης εντός του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος,
- ❖ αιτία για τη δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και, κατά συνέπεια, προοπτικών οφελών στο μέλλον,
- ❖ αιτία για προστασία του φυσικού περιβάλλοντος,
- ❖ ουσιαστική αναπτυξιακή πρακτική για την αειφορία

2.3.3 Μορφές εναλλακτικού τουρισμού

Λαμβάνοντας υπόψη τα κίνητρα τα οποία χαρακτηρίζουν τον εναλλακτικό τουρισμό, οι Κοκκώσης Χ., Τσάρτας Π. και Γκρίμπα Ε. (2011), ομαδοποίησαν τις ειδικές αυτές μορφές τουρισμού, με σκοπό την ποιοτική ανάδειξη και πλήρη κατανόηση τους. Λόγω της μεγάλης κλίμακας των μορφών αυτών, στην εν λόγω εργασία διατυπώνονται οι κυριότερες και πιο συνήθεις. Η κατάταξη αυτή, γίνεται με βάση:

1. Το κίνητρο της επαφής με το φυσικό περιβάλλον

- ❖ Ο **αγροτουρισμός (agrotourism)** αναφέρεται σε μια εξειδικευμένη κατηγορία Τουρισμού Υπαίθρου που περιλαμβάνει τις συνολικές δραστηριότητες, που σχετίζονται με την αγροτική παραγωγή και το πολιτιστικό πλαίσιο των αγροτικών περιοχών. Αυτές οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν αγροτικές εργασίες, τοπικά προϊόντα, παραδοσιακή κουζίνα, τοπική γαστρονομία, καθώς και την παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας και εστίασης σε χώρους ενοποιημένους ή μη, που συνδέονται με αγροτικές εγκαταστάσεις (Βαρδαλαχάκη, 2020).
- ❖ Ο **οικοτουρισμός (ecotourism)**, αναφέρεται εξίσου στην κατηγορία του Τουρισμού της Υπαίθρου και αντιπροσωπεύει μια βιώσιμη προσέγγιση στον τουρισμό που

επικεντρώνεται κυρίως στην απόκτηση εμπειριών και γνώσεων σχετικά με τη φύση, με έμφαση στη μείωση του αντίκτυπου, τη μη καταναλωτική συμπεριφορά και τον τοπικό προσανατολισμό. Οι δραστηριότητες αυτές αναπτύσσονται σε φυσικούς χώρους, όπως περιοχές Natura, με έμφαση στη συντήρηση και την προστασία αυτών των περιοχών (Ηλιοπούλου, 2015).

- ❖ Ο **χειμερινός τουρισμός (winter tourism)**, που περιλαμβάνει σχεδόν όλες τις δραστηριότητες του χειμερινού αθλητισμού, διεξάγεται κατά κανόνα σε χιονοδρομικά κέντρα, καθώς και όπου δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες με τη χρήση τεχνητών μέσων, όπως τεχνητό χιονιο και πάγο. Οι επισκέπτες που επιλέγουν αυτόν τον τύπο τουρισμού, καθώς και οι κάτοικοι των περιοχών που φιλοξενούν αυτές τις δραστηριότητες, εκδηλώνουν αυξημένη ευαισθησία στα περιβαλλοντικά θέματα. Πιθανόν αυτό να οφείλεται, αντίστοιχα, στην αγάπη τους για τη φύση και τον αθλητισμό, καθώς και στην αντίληψη των οικονομικών οφελών (Weiss, Norden and Hilscher, 2015).
- ❖ Ο **ορεινός - ορειβατικός τουρισμός (mountain tourism)** στον οποίο δεν υφίσταται περιορισμούς όσον αφορά το χρονικό πλαίσιο και αφορά συνολικά σε όλες τις δραστηριότητες υπαίθριας ψυχαγωγίας και τουρισμού που λαμβάνουν χώρα σε ορεινές περιοχές τουριστικών προορισμών. Ο ορεινός τουρισμός περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως τα ορειβατικά αθλήματα (απλή ή τεχνητή ορειβασία, αναρριχήσεις), την ορεινή ποδηλασία και τον τουρισμό σε ορεινές κατασκηνώσεις. Ο ορειβατικός τουρισμός αποτελεί κατηγορία εντός του ευρύτερου ορεινού τουρισμού και περιλαμβάνει μόνο τις δραστηριότητες της ορειβασίας και των αναρριχήσεων (Faullant, Matzler, Mooradian, 2011).

2. Τα θρησκευτικά, πολιτιστικά, εκπαιδευτικά και καταναλωτικά κίνητρα κίνητρα

- ❖ Ο προσκυνηματικός τουρισμός, γνωστός και ως **θρησκευτικός τουρισμός (religious tourism)**, αποτελεί μια κατηγορία ταξιδιωτικής εμπειρίας όπου οι επισκέπτες των τουριστών-πιστών συγκεντρώνονται σε χώρους θρησκευτικού ενδιαφέροντος, όπως ιερά μνημεία, εκκλησίες, θρησκευτικούς τάφους και άλλα παρόμοια μέρη. Οι ταξιδιώτες που κατευθύνονται προς θρησκευτικά μνημεία είναι κατά βάση προσκυνητές, όπου το κίνητρο τους είναι θρησκευτικής φύσεως και επισκέπτονται την περιοχή αποκλειστικά για την εκπλήρωση των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων. Ωστόσο, δεν πρέπει να αποκλείσουμε την πιθανότητα επίσκεψης από άλλες ομάδες τουριστών που συνδυάζουν το ταξίδι τους με διάφορες τουριστικές δραστηριότητες (Σφακιανάκης, 2000).
- ❖ Ο **πολιτιστικός τουρισμός (cultural tourism)** αντιπροσωπεύει μια εναλλακτική προσέγγιση στον τουρισμό, καθώς εστιάζει κυρίως στην αλληλεπίδραση, την εξοικείωση, την απόκτηση γνώσης και την απόλαυση του πολιτιστικού πλούτου των τουριστικών προορισμών. Αυτό εκφράζεται μέσω δραστηριοτήτων όπως επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικά μνημεία, βιβλιοθήκες, κτίρια με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, παρακολούθηση συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, όπερας, παραδοσιακών χορών και τραγουδιών. Επιπλέον, περιλαμβάνει συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως πανηγύρια, φεστιβάλ, κοινωνικές και πνευματικές δραστηριότητες, καθώς και εκδρομές και άλλες εμπειρίες (Ηγουμενάκης, Κραβαρίτης, Λύτρας, 1999).
- ❖ Ο **εκπαιδευτικός τουρισμός (educational tourism)** επιλέγεται κυρίως από νέους με σκοπό την εκπαίδευση και παιδεία τους. Οι ταξιδιώτες αυτοί συνήθως επιλέγουν

προορισμούς με εμπλουτισμένο πολιτισμό ή έντονη παράδοση σε κάποιο επιστημονικό πεδίο. Ο εκπαιδευτικός τουρισμός περιλαμβάνει διάφορες μορφές εκπαιδευτικών ταξιδιών είτε στο εξωτερικό είτε στο εσωτερικό, που οργανώνονται από διάφορους εκπαιδευτικούς φορείς. Συμπεριλαμβάνει επίσης τη συμμετοχή σπουδαστών ή φοιτητών σε εκπαιδευτικές αποστολές, όπως ανασκαφές, έρευνες και πρακτικές ασκήσεις, καθώς και τη συμμετοχή σε εκπαιδευτικά σεμινάρια. Τέλος, αυτό το είδος τουρισμού λειτουργεί συμπληρωματικά προς άλλες τουριστικές εκδηλώσεις, όπως ο πολιτιστικός ή ο αθλητικός τουρισμός (Ηλιοπούλου, 2015).

- ❖ Ο **αστικός τουρισμός (urban tourism)** λαμβάνει χώρα σε πρωτεύουσες και πόλεις, ανεξαρτήτως μεγέθους ή ιστορικού υπόβαθρου, σε ακτογραμμές ή στην ενδοχώρα, και χαρακτηρίζεται από τις περιηγήσεις των επισκεπτών, οι οποίοι βρίσκονται σε έναν προορισμό για συγκεκριμένο αριθμό ημερών. Πρόκειται για ταξιδιωτικές εξερευνήσεις που μπορούν να συνδεθούν και με άλλες μορφές τουρισμού, όπως ο τουρισμός αναψυχής, ο συνεδριακός τουρισμός, ο εκπαιδευτικός τουρισμός, ο τουρισμός κινήτρων, κ.α. Πολύ συχνά, παρατηρείται πως οι τουρίστες αυτού του είδους δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στη νυχτερινή ζωή και διασκέδαση, στις αγορές αγαθών και σε εκδρομές. Για τον λόγο αυτό, ο αστικός τουρισμός, ονομάζεται και καταναλωτικός (Λαγός, Σταυρινούδης, Καμπάνη, 2008).

3. Το επαγγελματικό κίνητρο

- ❖ Ο **συνεδριακός τουρισμός (conference tourism)** αντιπροσωπεύει μια εναλλακτική προσέγγιση του τουρισμού, βασισμένη στην ανάγκη επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ ανθρώπων. Άτομα με κοινά ενδιαφέροντα και στόχους συναντώνται, πραγματοποιούν συνεδριάσεις, ανταλλάσσουν ιδέες και συμμετέχουν σε κοινές αποφάσεις. Δεδομένου ότι αυτά τα άτομα δεν είναι πάντα από την ίδια γεωγραφική περιοχή, επιλέγουν έναν κοινό τόπο για τη συνάντησή τους με βάση κριτήρια συγκεκριμένα. Η μετακίνησή τους προς τον τόπο συνάντησης αποτελεί ταξιδιωτική δραστηριότητα, που σε συνδυασμό με το σκοπό του ταξιδιού αποτελεί τον συνεδριακό τουρισμό (Σφακιανάκης, 2000).
- ❖ Ο **εκθεσιακός τουρισμός (exhibition tourism)** επικεντρώνεται στον συντονισμό και στη διεξαγωγή εκθέσεων από επιχειρήσεις, φορείς, οργανισμούς, κράτη, ιδρύματα, και συνδέσμους. Ο κύριος στόχος της μορφής αυτής τουρισμού είναι η λειτουργική χρήση της επικοινωνιακής ισχύος του δυναμικού των εκθέσεων, με σκοπό τη καθορισμό κατάλληλων προϋποθέσεων για τη διακίνηση πληροφοριών προς τον δέκτη-ακροατή. Στις εν λόγω εκθέσεις μπορεί να παρουσιάζονται, προϊόντα και υπηρεσίες, με στόχο την επαρκή πληροφόρηση των παρευρισκόμενων για τα προαναφερόμενα, ώστε να οδηγηθούν, συνήθως, σε κάποια αγορά (Scantlebury, 2007).
- ❖ Ο **τουρισμός κινήτρων (incentive tourism)**, απαντάται συνήθως στις μεγάλες επιχειρήσεις και αφορά στην χορήγηση ενός ταξιδιού ορισμένης, αλλά και πολυτελούς, χρονικής διάρκειας (τρεις έως επτά ημέρες, πιο σπάνια μέχρι και δεκαπέντε) από τον εκάστοτε εργοδότη – προϊστάμενο, στα στελέχη και τους υπαλλήλους λόγω ύπαρξης υψηλών εργασιακών επιδόσεων ή επικύρωσης συμφωνιών είτε παρέχεται ως απλό κίνητρο για την αύξηση της παραγωγικότητας. Πραγματοποιείται ενδιάμεσα των τουριστικών περιόδων και από μεγάλες ομάδες ανθρώπων, και απαντάται συνήθως σε εξωτικά μέρη (Σφακιανάκης, 2000).
- ❖ Ο ατομικός **επαγγελματικός τουρισμός (business tourism)**, αφορά μετακινήσεις που διεξάγονται ατομικά, εξυπηρετώντας τις ανάγκες της επιχείρησης όπου απασχολείται

ο υπάλληλος - πωλητής. Το είδος τουρισμού αυτό, στοχεύει είτε στην προώθηση και επίδειξη προϊόντων είτε στην πραγματοποίηση επιχειρηματικών συμφωνιών. Συνδέεται, συνεπώς, με τις επιχειρηματικές στρατηγικές, την αύξηση των πωλήσεων και την προώθηση των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Οι συμμετέχοντες σε ένα τέτοιο ταξίδι περιλαμβάνουν συνήθως εργαζομένους, πελάτες, συνεργάτες, συναδέλφους, συνοδούς, καθώς και άλλα εμπλεκόμενα άτομα. Η διάρκεια και το χρονικό πλαίσιο του επαγγελματικού ταξιδιού καθορίζονται από τον ίδιο τον επαγγελματία, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της συνεργασίας του με πρόσωπα και επιχειρήσεις (Παπαρηγοπούλου, 2021).

4. Το κίνητρο της θάλασσας

- ❖ Ο **θαλάσσιος τουρισμός**, αναφέρεται σε όλες τις θαλάσσιες δραστηριότητες, αθλητικές ή ψυχαγωγικές ενός τόπου, που γίνονται εντός ή εκτός αυτής στις ακτές, (κολύμβηση, καταδύσεις, ερασιτεχνική αλιεία και άλλες) τις οποίες μπορούν να πραγματοποιήσουν οι ενδιαφερόμενοι και χωρίζεται στις δύο ακόλουθες κατηγορίες (Διακομηγάλης, 2009).
- ❖ Η έννοια του **γιάτνινγκ (yachting)** ή αλλιώς **του ιστιοπλοϊκού τουρισμού**, συνδέεται με την ενοικίαση ενός σκάφους με σκοπό τη χρήση του ως τόπο διαμονής και ψυχαγωγίας, καθώς επίσης και ως μέσο μετακίνησης, από μια ομάδα ατόμων που έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν και να διαμορφώσουν κοινού παράγοντα το πρόγραμμα της θαλάσσιας περιηγήσεώς τους, με τον τελικό στόχο της ψυχαγωγίας και της αναψυχής. Στρέφεται κυρίως προς πελάτες με υψηλό εισόδημα, οι οποίοι έχουν την δυνατότητα να εκμεταλλευτούν τα σκάφη αναψυχής ως μέσα μεταφοράς και ταυτόχρονα ως χώρους διαμονής (Μυλωνόπουλος, Μοίρα, 2005).
- ❖ Ο **τουρισμός κρουαζιέρας** ή θαλάσσια περιηγητική εκδρομή, αποτελεί ένα ταξίδι περιήγησης που ακολουθεί κυκλική διαδρομή. Αυτό το είδος ταξιδιού πραγματοποιείται με ένα επιβατηγό πλοίο, ξεκινώντας από ένα λιμάνι-αφετηρία και ολοκληρώνοντάς το στο ίδιο λιμάνι, μετά την επίσκεψη σε έναν ή περισσότερους προορισμούς. Τα πλοία αυτά, στην ουσία είναι ξενοδοχεία εν πλω, στα οποία παρέχονται όλες οι υπηρεσίες και τα προϊόντα που προσφέρονται και σε ένα χερσαίο ξενοδοχείο (Ευθυμιάτου – Πουλάκου, 2009).

Οι παραπάνω κατηγορίες αποτελούν τις βασικότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Υπάρχουν και άλλες κατηγορίες κινήτρων στις οποίες κατατάσσονται μορφές τουρισμού όπως είναι ο ιαματικός ή θεραπευτικός τουρισμός και ο τουρισμός περιπέτειας.

2.3.4 Επιπτώσεις από τον εναλλακτικό τουρισμό

Τα θετικά αποτελέσματα της εξέλιξης των διάφορων μορφών εναλλακτικού τουρισμού αντικατοπτρίζονται σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, και περιβαλλοντικό επίπεδο μιας εθνικής οντότητας.

Ο εναλλακτικός τουρισμός διαμορφώνει μια νέα γεωγραφική ανακατανομή των τουριστικών ροών, σε μη βιομηχανοποιημένες περιοχές, με υψηλά ποσοστά ανεργίας, συμβάλλοντας στην τοπική οικονομική κατάσταση και στην αειφορική ανάπτυξη ενός τόπου. Η αύξηση της τουριστικής δραστηριότητας σε αγροτικές και ορεινές περιοχές δεν αποτελεί απλώς πηγή εσόδων για τους ντόπιους, αλλά δημιουργεί καινούριες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Η ανάπτυξη της φιλοξενίας σε διάφορων ειδών καταλύματα, η προσφορά τοπικών γαστρονομικών εμπειριών και η συνοδεία σε οργανωμένες περιηγήσεις αποτελούν

παραδείγματα των νέων επιχειρηματικών προοπτικών. Σε ένα χωριό, για παράδειγμα, η δημιουργία ενός αγροτουριστικού καταλύματος προσελκύει τουρίστες που επιθυμούν να εμπλακούν στην καθημερινή ζωή της κοινότητας, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην τοπική οικονομία. Επίσης, ο εναλλακτικός τουρισμός δημιουργεί θέσεις εργασίας σε ποικίλους τομείς, όπως σε περιβαλλοντικές οργανώσεις, σε επιχειρήσεις δραστηριοτήτων και σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις φιλοξενίας. Σε μία ανάλογη περιοχή, η δημιουργία μιας ομάδας που οργανώνει γνωριμία σε τοπικές εμπειρίες, μέσω πεζοποριών και παροχής τοπικών εδεσμάτων, παρέχει ευκαιρίες απασχόλησης για τους ντόπιους (Σωτηριάδης, Φαρσάρη, 2009).

Η σημαντική είσοδος κεφαλαίων από το εξωτερικό, είτε μέσω συναλλαγών είτε με άλλους τρόπους, συμβάλλει στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών. Παράλληλα, η ανάπτυξη άλλων τομέων της οικονομίας που σχετίζονται με τον ειδικό τουρισμό δημιουργεί επιπλέον οικονομική δυναμική. Οι επενδύσεις σε ειδικές μορφές τουρισμού, αν και μικρής κλίμακας, δημιουργούν ευκαιρίες απασχόλησης και ενισχύουν την οικονομική ευημερία, ενώ η αύξηση της κατανάλωσης σε τοπικά προϊόντα έχει θετικές επιπτώσεις στην τοπική οικονομία. Επιπλέον, ο εναλλακτικός τουρισμός συμβάλλει στην περιφερειακή ανάπτυξη, ιδίως στις αγροτικές περιοχές που αντιμετωπίζουν προβλήματα οικονομικής απομόνωσης. Τα επιπλέον εισοδήματα προσφέρουν στους ντόπιους κατοίκους περισσότερες ευκαιρίες για ευημερία. Τέλος, η βιώσιμη εκμετάλλευση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων συνεισφέρει στην προσέλκυση εσόδων με ελάχιστες ή μηδενικές επενδύσεις, μέσω εισιτηρίων εισόδου, άδειων εκμετάλλευσης και άλλων μέσων (Ανδριώτης, 2008)

Ο εναλλακτικός τουρισμός επιφέρει εξίσου σημαντικές κοινωνικές και πολιτιστικές επιδράσεις σε πολλές πτυχές ενός τόπου. Καταρχάς, καίριο στοιχείο του αποτελεί η μετάδοση του τοπικού πολιτισμού και της κουλτούρας προς τους ξένους επισκέπτες, καθώς η γνωριμία αυτών με τα ξεχωριστά χαρακτηριστικά κάθε τόπου, ενθαρρύνει σημαντικά τους ενδιαφερόμενους ώστε να πραγματοποιήσουν την επίσκεψη. Το γεγονός αυτό, ενισχύει την πολυμορφία και την πολιτιστική ανταλλαγή μεταξύ κοινοτήτων. Παράλληλα, ο εναλλακτικός τουρισμός συμβάλλει στην αναζωογόνηση πλέον αφανών ηθών, εθίμων και παραδόσεων, με τους επισκέπτες να επιζητούν και να υιοθετούν τοπικές πρακτικές, μετατρέποντάς τις σε τουριστική προσφορά. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η διαχρονική διατήρηση των διαφοροποιητικών χαρακτηριστικών μιας περιοχής, συντηρώντας την τοπική κληρονομιά. Επιπλέον, ο εναλλακτικός τουρισμός διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αποφυγή της αστικοποίησης και στη δημογραφική αναγέννηση των επαρχιακών και απομακρυσμένων περιοχών που υποδέχονται τουρίστες. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι σε πολλά μέρη, η προώθηση του εναλλακτικού τουρισμού ενέπνευσε τους κατοίκους να προβούν σε ανακαινίσεις κτιρίων, είτε για να χρησιμοποιηθούν ως επιχειρηματικοί χώροι είτε για προσωπική στέγαση, συχνά ως δεύτερη κατοικία. Ωστόσο, υπάρχουν και περιπτώσεις όπου ακίνητα σε παραδοσιακούς οικισμούς προκαλούν το ενδιαφέρον των τουριστών και αγοράζονται από αυτούς. Αποτέλεσμα αυτού είναι, η αναβάθμιση και προώθηση της περιοχής (Ανδριώτης, 2008).

Ο εναλλακτικός τουρισμός φέρνει θετικές επιπτώσεις και στο περιβάλλον με διάφορους τρόπους. Πρωτίστως, προωθεί πολλές πρωτοβουλίες και ενέργειες για τη διαφύλαξη του οικοσυστήματος, αποτελώντας αναπόσπαστο μέρος της τουριστικής προσφοράς και πηγή εσόδων. Η ευαισθησία αυτή επικρατεί τόσο στον τοπικό πληθυσμό όσο και στους επισκέπτες, οι οποίοι επιδιώκουν ένα υψηλής ποιότητας περιβάλλον. Σημαντική είναι επίσης η ανάδειξη και η αποτελεσματική χρήση των φυσικών πόρων για τη δημιουργία οικονομικής ανταποδοτικότητας. Επιπλέον, η ανάγκη για διατήρηση των υπαρχόντων φυσικών πόρων, από

πλευράς ποιότητας και ποσότητας, οδηγεί στην υιοθέτηση ενός βιώσιμου μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης. Το άλλο σημαντικό κεφάλαιο αφορά την απόκτηση και διαβίωση της περιβαλλοντικής συνείδησης, η οποία μεταδίδεται από τους ντόπιους πληθυσμούς στους επισκέπτες. Αυτό αποτελεί σημαντικό κομμάτι της επικοινωνίας και της ανταλλαγής απόψεων και πρακτικών που προωθούνται από τις ειδικές μορφές τουρισμού (Ανδριώτης, 2008).

Η απόκτηση των παραπάνω προνομίων δεν είναι αυτονόητη και απαιτεί μια συντονισμένη προσπάθεια από τους κατοίκους, τις επιχειρήσεις και τους φορείς, εντός του πλαισίου μιας βιώσιμης πολιτικής ανάπτυξης. Οι πιθανές αρνητικές επιδράσεις, που μπορεί να προκαλέσουν οι εξειδικευμένες μορφές τουρισμού, είναι σε πολύ μικρότερη κλίμακα σε σχέση με αυτές του μαζικού τουρισμού, ενώ παράλληλα είναι πιο ευαίσθητες στον έλεγχο και τη διαχείρισή τους.

Οι ειδικές μορφές τουρισμού, παρά τα θετικά οικονομικά τους χαρακτηριστικά, συνοδεύονται από ορισμένα αρνητικά προβλήματα. Η συνεχώς αυξανόμενη ανάγκη για διαφήμιση και προώθηση απαιτεί σημαντικά οικονομικά έξοδα, αναλογικά όμως με τα περιορισμένα έσοδα που προέρχονται από τον ειδικό τουρισμό. Καθώς όμως, ο χρόνος περνά και αυξάνεται η φήμη του, το πρόβλημα αυτό αναμένεται να ελαττωθεί. Παράλληλα, η έλλειψη σταθερότητας στα έσοδα προκύπτει από την έλλειψη συνεργασίας με μεγάλους τουριστικούς πράκτορες, δυσχεραίνοντας τον υπολογισμό του χρόνου απόσβεσης των επενδύσεων. Επιπλέον, παρά το γεγονός ότι μέρος των προϊόντων και υπηρεσιών παράγεται εγχώρια, υπάρχει ακόμη σημαντική εισαγωγή, προκαλώντας διαρροή εισοδημάτων προς άλλες περιοχές. Ακόμη, η εμπορική χρήση της τοπικής πανίδας και χλωρίδας επιφέρει ανησυχίες, καθώς μπορεί να οδηγήσει στην υπερεκμετάλλευση και απειλή της βιοποικιλότητας. (Ανδριώτης, Vaughan, 2004)

Ένας διαρκής κίνδυνος αποτελεί η μετάβαση από επιτυχημένες μορφές ειδικού τουρισμού σε μαζικές, με τον αντίστοιχο κίνδυνο υποβάθμισης του κοινωνικού και πολιτιστικού ιστού. Παράλληλα, παρατηρείται η ανησυχητική αφομοίωση ξενόφερτων προτύπων που οδηγεί στην παραμόρφωση της τοπικής παράδοσης, αν και σε μικρότερο βαθμό σε σύγκριση με τον μαζικό τουρισμό. Επιπλέον, παρατηρείται σταδιακή αλλοίωση της κοινωνικής σύνθεσης, καθώς αλλοδαποί αποκτούν ιδιοκτησίες, επιχειρήσεις και υποδομές, επιδρώντας στην τοπική κοινωνική δομή (Ανδριώτης, 2008)

Ορισμένες από τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις του εναλλακτικού τουρισμού, επιβάλλεται να καταστούν γνωστές. Ο κίνδυνος ρύπανσης και αναστάτωσης του φυσικού περιβάλλοντος, παρόλο που είναι μικρότερος από τον μαζικό τουρισμό, παραμένει παρόν λόγω των μετακινήσεων, των απορριμμάτων και της κατασκευής νέων υποδομών. Επιπλέον, η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων είναι προφανής, ενώ παρατηρείται και η υπερβολική χρήση των ζώων, πέραν των συμβατικών προτύπων, αποτελώντας πρόκληση για τη βιοποικιλότητα και το οικοσύστημα (Ανδριώτης, 2008).

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι πολλές και ποικίλλουν μεταξύ τους. Στην εν λόγω εργασία, δίνεται έμφαση στις μορφές εκείνες που κατατάσσονται στην ειδική μορφή τουρισμού της υπαίθρου, με κύριο αντικείμενο ενασχόλησης τις μορφές που έχουν σύνδεση με τον αγροδιατροφικό τομέα.

Κεφάλαιο 3ο: Ο τουρισμός της υπαίθρου και οι επιμέρους κατηγορίες του.

Ανεκάνθεν ο άνθρωπος συνδέεται με τη φύση, ανεξάρτητα από τον τρόπο ζωής του. Παρά τη διαφορετικότητα αυτής της σχέσης, ο άνθρωπος αισθάνεται την ανάγκη να επανασυνδεθεί με τη φύση. Η αναζήτηση αυτή εκδηλώνεται μέσω της τουριστικής δραστηριότητας, η οποία ονομάζεται συχνά "τουριστικό σύμπλεγμα του Ανταίου", υποδεικνύοντας τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση. Η επιθυμία για απόδραση από το αστικό περιβάλλον είναι ισχυρή, καθώς οι άνθρωποι αναζητούν έστω και προσωρινή απομάκρυνση από το άγχος της καθημερινής ζωής. Η αντίδραση ενάντια στο πιεστικό και ασφυκτικό τρόπο ζωής των αστικών κέντρων οδηγεί τους ανθρώπους προς τη φύση, αναζητώντας έναν χώρο ελευθερίας και χαλάρωσης. Ο τουρισμός της υπαίθρου παίζει καίριο ρόλο στη διευκόλυνση αυτής της επαφής των ανθρώπων με τη φύση. Συμβάλλει στη δημιουργία γέφυρας που επιτρέπει σε χιλιάδες τουρίστες να αποδράσουν από το αστικό στρες και να αναζητήσουν την επαφή με το φυσικό περιβάλλον (Σφακιανάκης, 2000).

Η ειδική μορφή του τουρισμού της υπαίθρου συναρπάζει την προσοχή από τα τέλη του 18ου αιώνα και συνδέεται άρρηκτα με την εποχή του ρομαντισμού. Άτομα άρχισαν να ασκούν πιέσεις και επιρροή στις τουριστικές επιχειρήσεις με βάση την επιθυμία τους να ζήσουν αυθεντικές, εξατομικευμένες και μοναδικές εμπειρίες. Αυτό προήλθε από το γεγονός ότι ο μαζικός τουρισμός με τις συνηθισμένες διακοπές δεν πληρούσε πλέον τις ανάγκες ενός τμήματος των τουριστών που επιθυμούσαν να ξεφύγουν από την καθημερινή τους ρουτίνα. Επιπλέον, η επιθυμία για ευημερία και βελτιωμένη, σωματική και ψυχική, υγεία διαδραμάτισαν καίριο ρόλο στην αναστροφή πολλών ατόμων προς την υπαίθρο (Ayazlar, Ayazlar, 2015).

3.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός Τουρισμού της Υπαίθρου

Κατά καιρούς έχουν συνταχθεί διάφοροι ορισμοί ώστε να αποδοθεί ο τουρισμός της υπαίθρου. Σύμφωνα με τους Κοκκόση και Τσάρτα (2001), ο τουρισμός της υπαίθρου, αφορά μετακινήσεις με βασικότερο κίνητρο του τουρίστα, να γνωρίσει περιοχές της υπαίθρου, αγροτικές κοινότητες και να συμμετάσχει σε αγροτικές δραστηριότητες με στόχο την απόκτηση εμπειριών.

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, όπως ορίζεται στο ν.4582/2018 (ΦΕΚ Α' 208/11-12-2018), «Τουρισμός υπαίθρου είναι η κάθε ειδική μορφή τουρισμού που παρέχει διακοπές αυθεντικών εμπειριών στους επισκέπτες - τουρίστες οι οποίοι έρχονται σε επαφή με τη φύση και τις δραστηριότητες στην υπαίθρο, καθώς και με σύγχρονες επιχειρηματικές δραστηριότητες αναψυχής, οι οποίες αναπτύσσονται με σεβασμό στο περιβάλλον και στα ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία του κάθε τόπου και συμβάλλουν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και στην οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών.» (Εθνικό Τυπογραφείο –et.gr)

Στη χώρα μας, ο τουρισμός της υπαίθρου συχνά αποδίδεται και ως αγροτουρισμός. Είναι σημαντικό να καταστεί σαφές πως, η δραστηριότητα του αγροτουρισμού, όπως αναπτύχθηκε και διαδόθηκε στην Ευρώπη, δεν καλύπτει όλες τις κατηγορίες του τουρισμού της υπαίθρου. Το γεγονός αυτό, γίνεται περισσότερο αντιληπτό σε επόμενες ενότητες της εργασίας (Τσάρτας Π., Βασιλείου Μ., 2008).

Λαμβάνοντας υπόψη το ν. 4582/2018, θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε πως, ο τουρισμός της υπαίθρου αντιπροσωπεύει μια πολυδιάστατη εμπειρία που αγκαλιάζει τη φύση,

την περιπέτεια, τον πολιτισμό και την επαφή με τοπικές κοινότητες. Πέρα από απλή αναψυχή, αποτελεί έναν τρόπο εξερεύνησης του κόσμου γύρω μας, σύνδεσης με τη φύση και τον πολιτισμό, και ανακάλυψης της αυθεντικότητας μέσα από εμπειρίες που ενδυναμώνουν την ψυχή και εμπλουτίζουν την καρδιά. Ο εννοιολογικός προσδιορισμός του τουρισμού της υπαίθρου δεν περιορίζεται μόνο σε επιφανειακά ταξίδια, αλλά αποτελεί μια ευκαιρία για βαθύτερη αναζήτηση της ευεξίας, της γνώσης και της αυτογνωσίας.

3.2 Χαρακτηριστικά και στόχοι του τουρισμού της υπαίθρου

Οι στόχοι του τουρισμού της υπαίθρου εκτείνονται πέρα από την απλή αναψυχή και την περιπέτεια. Μέσα από την ενθάρρυνση της βιώσιμης ανάπτυξης, της προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και την προώθηση της τοπικής οικονομίας, ο τουρισμός της υπαίθρου συμβάλλει στη διατήρηση και την ανάδειξη των πόρων κάθε περιοχής. Πέραν αυτού, προσφέρει μια ευκαιρία για εκπαίδευση, πολιτιστική ανταλλαγή και ανάπτυξη προσωπικών δεξιοτήτων, ενισχύοντας την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση των επισκεπτών.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι στον τουρισμό της υπαίθρου υπάγονται όλες οι ήπιες εναλλακτικές μορφές βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης με γνώμονα την πολυμορφία δραστηριοτήτων στον αγροτικό χώρο, και στόχο έχουν (Τσάρτας, Βασιλείου 2008):

- i. Την εξοικείωση του επισκέπτη με το αγροτικό τοπίο, τα πολιτιστικά στοιχεία και την αυθεντικότητά του, τις αγροτικές δραστηριότητες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή γαστρονομία και την καθημερινότητα των κατοίκων.
- ii. Την επαφή του επισκέπτη με το φυσικό περιβάλλον και τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες μπορεί να συμμετάσχει, να απολαύσει και να αισθανθεί την ικανοποίηση της εξερεύνησης, της εκπαίδευσης, της ενημέρωσης και της ανακάλυψης.
- iii. Την ενεργοποίηση των παραγωγικών, πολιτιστικών και αναπτυξιακών δυνάμεων του τόπου, συντελώντας έτσι στη βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της αγροτικής περιοχής.

Ο τουρισμός της υπαίθρου αναδεικνύει έναν κόσμο πλούσιο σε φυσική ομορφιά και πολιτιστική ποικιλία. Από τα εκπληκτικά βουνά και τους καταρράκτες μέχρι τα παρθένα δάση και τις ατέλειωτες ακτές, ο τουρισμός της υπαίθρου προσφέρει μια πλούσια παλέτα εμπειριών για κάθε επισκέπτη. Μέσα από δραστηριότητες όπως πεζοπορία, καταδύσεις, καγιάκ και εκδρομές με ποδήλατο, ο ταξιδιώτης ανακαλύπτει την αυθεντικότητα του τοπίου και αλληλεπιδρά με τη φύση με έναν μοναδικό τρόπο. Τα χαρακτηριστικά του τουρισμού της υπαίθρου περιλαμβάνουν (Τσάκωνας, 2019):

1. **Φύση και περιβάλλον:** Ο τουρισμός της υπαίθρου επικεντρώνεται σε φυσικά περιβάλλοντα, όπως βουνά, δάση, λίμνες, ποτάμια και παραλίες. Οι ταξιδιώτες επιθυμούν να απολαμβάνουν την ειρήνη και την ομορφιά της φύσης. Επιπλέον, ορισμένες περιοχές επικεντρώνονται στην εμπειρία της υπαίθρου σε αγροτικά περιβάλλοντα. Έτσι, οι επισκέπτες μπορούν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες αγροτικής ζωής όπως συγκομιδή, ζυθοποιία, οινοποιία και παραδοσιακή κουζίνα.

2. **Δραστηριότητες στην ύπαιθρο:** Περιλαμβάνει διάφορες δραστηριότητες όπως πεζοπορία, ποδηλασία, καταδύσεις, ψάρεμα, καταρράκτες, ιπασία και σκι, ανάλογα με τον τύπο της περιοχής. Και εδώ, ορισμένες περιοχές επικεντρώνονται στην εμπειρία της υπαίθρου σε

αγροτικά περιβάλλοντα. Έτσι, οι επισκέπτες μπορούν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες αγροτικής ζωής όπως συγκομιδή, ζυθοποιία, οινοποιία και παραδοσιακή κουζίνα.

3. Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση: Οι ταξιδιώτες προσπαθούν να διατηρήσουν και να σέβονται το φυσικό περιβάλλον που επισκέπτονται.

4. Κοινότητα και πολιτιστική ανταλλαγή: Στο συγκεκριμένο είδος τουρισμού, περιλαμβάνεται και η αλληλεπίδραση με τον τοπικό πληθυσμό και τον πολιτισμό. Οι ταξιδιώτες έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν και να συμμετέχουν στις τοπικές παραδόσεις και δραστηριότητες.

5. Εκπαίδευση και περιηγήσεις: Οι τουρίστες συχνά επιζητούν εμπειρίες μέσα από τις οποίες θα λαμβάνουν έναν βαθμό γνώριμης και εκπαίδευσης, όπως οι ξεναγήσεις στη φύση, την ιστορία και την τοπική οικολογία, γνώση γύρω από βότανα και φυτά

3.3 Μορφές τουρισμού της υπαίθρου

Σύμφωνα με τον ν. 4582/2018 ο τουρισμός της υπαίθρου χωρίζεται σε αγροτουρισμό, οικοτουρισμό – πράσινο τουρισμό, οινοτουρισμό, περιηγητικές διαδρομές – πεζοπορία, γεωτουρισμό και αλιευτικό τουρισμό, με κριτήριο τις διαφορετικές οργανωμένες δραστηριότητες αναψυχής που περιλαμβάνει το κάθε είδος (*Εθνικό Τυπογραφείο –et.gr*).

Ο τουρισμός της υπαίθρου αποτελεί ένα πολυσύνθετο φάσμα εμπειριών, που προσφέρει ποικιλία στους επισκέπτες του. Από τον αγροτουρισμό που εστιάζει στην αγροτική ζωή και την επαφή με τη φύση, τον οικοτουρισμό - γνωστό και ως πράσινο τουρισμό - που έχει ως στόχο την αειφορία και την προστασία του περιβάλλοντος, μέχρι τον οινοτουρισμό που συνδυάζει την απόλαυση του κρασιού με την εξερεύνηση των αμπελοργικών περιοχών, ο τουρισμός της υπαίθρου προσφέρει εμπειρίες για κάθε γούστο και προτίμηση. Μέσα από περιηγητικές διαδρομές και πεζοπορία, ο επισκέπτης μπορεί να εξερευνήσει από κοντά τις ομορφιές της φύσης, ενώ ο γεωτουρισμός ανοίγει παράθυρα στην κληρονομιά και τον πολιτισμό μιας περιοχής. Τέλος, ο αλιευτικός τουρισμός προσφέρει τη δυνατότητα να απολαύσει κανείς τη θάλασσα και την αλιεία με μια πρωτόγνωρη και αυθεντική εμπειρία. Ειδικότερα, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία (*ΦΕΚ Α' 208/11-12-2018 – et.gr*):

- ❖ Ο **αγροτουρισμός** αναφέρεται σε μια ειδική κατηγορία τουρισμού που εστιάζει στην παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας σε περιβάλλοντα που συνδέονται με την αγροτική δραστηριότητα. Πρόκειται για λειτουργικά ενοποιημένους χώρους που συνδυάζουν τη φιλοξενία με τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις και δραστηριότητες που σχετίζονται με τη γεωργία και τον αγροτικό τρόπο ζωής. Αυτές οι εκμεταλλεύσεις συχνά προσφέρουν επιπλέον δραστηριότητες που επιτρέπουν στους επισκέπτες να ανακαλύψουν το περιβάλλον και τον πολιτισμό της περιοχής, ενώ ταυτόχρονα προωθούν την παραγωγή αγροτικών προϊόντων.
- ❖ Ο **πράσινο τουρισμός - οικοτουρισμός** αντιπροσωπεύει μια ιδιαίτερη πτυχή του τουρισμού στην υπαίθρο, η οποία εστιάζει σε διαφορετικές εκδηλώσεις επισκέψεων στη φύση και αναπτύσσεται σε περιοχές με έντονο οικολογικό ενδιαφέρον. Αυτές οι περιοχές περιλαμβάνουν εθνικά πάρκα, υγροτόπους Ramsar, περιοχές που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000 και άλλα προστατευόμενα εδάφη. Ο πράσινο τουρισμός περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως περιήγηση, πεζοπορία, παρατήρηση της φύσης και φωτογράφιση των οικοσυστημάτων, ενώ διατηρεί τον περιπετειώδη χαρακτήρα του. Αυτές οι δραστηριότητες επικεντρώνονται στη διασκέδαση, ενώ ταυτόχρονα

διασφαλίζουν τη διατήρηση της φυσικής ισορροπίας της περιοχής και έχουν επιστημονική και εκπαιδευτική αξία.

- ❖ Οι **περιηγητικές - περιπατητικές διαδρομές** αποτελούν μια εξειδικευμένη μορφή τουρισμού στην ύπαιθρο που αναπτύσσεται κυρίως σε ορειβατικά και πεζοπορικά μονοπάτια. Αυτές οι δραστηριότητες ποικίλλουν ανάμεσα στην εξερεύνηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής, την ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του τόπου και την ευαισθητοποίηση του κοινού για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
- ❖ Ο **οινοτουρισμός** αναφέρεται σε μια ειδική πτυχή του τουρισμού που παρέχει υπηρεσίες φιλοξενίας, ξενάγησης και εστίασης σε περιοχές που συνδέονται με την οινοπαραγωγή και τις αμπελουργικές δραστηριότητες. Αυτές οι υπηρεσίες προσφέρονται συνήθως σε συνδυασμό με δραστηριότητες που αφορούν την αμπελοκαλλιέργεια και την οινική παραγωγή.
- ❖ Ο **γεωτουρισμός** αναπαριστά μια μορφή βιώσιμου τουρισμού στην ύπαιθρο, η οποία εστιάζει στα γεωλογικά και γεω-μορφολογικά χαρακτηριστικά των τουριστικών προορισμών. Αυτός ο τύπος τουρισμού επικεντρώνεται στη διατήρηση και την ερμηνεία του αβιοτικού περιβάλλοντος, προσφέροντας μια εμπειρία γνώσης και απόλαυσης της γεωλογικής ποικιλότητας και κληρονομιάς. Αυτά τα τοπικά χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν γεωμορφολογικά μνημεία, απολιθωμένα δάση, ενεργά ηφαίστεια, σπήλαια, φαράγγια, γεωλογικά ρήγματα και γεωπάρκα. Οι δραστηριότητες που προσφέρονται συνήθως περιλαμβάνουν περιήγηση και απόλαυση του τοπίου, καθώς και επιστημονικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες, προωθώντας την περιβαλλοντική εκπαίδευση και τη διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος με βιώσιμο τρόπο.
- ❖ Ο **αλιευτικός τουρισμός** αφορά μια μορφή τουρισμού στην ύπαιθρο, που επικεντρώνεται στην παροχή υπηρεσιών που σχετίζονται με την αλιεία, τη συλλογή σπόγγων, την υδατοκαλλιέργεια και άλλες σχετικές δραστηριότητες προς τους τουρίστες. Οι επισκέπτες, ενσωματώνουν αυτές τις δραστηριότητες στις διακοπές τους με σκοπό την ψυχαγωγία μέσω της αλιείας, την απόκτηση βιωματικών εμπειριών και την εξοικείωση με τις τοπικές παραδόσεις, τα έθιμα και την τοπική γαστρονομία. Επιπλέον, η δραστηριότητα αυτή συμβάλλει στη διάδοση της θαλάσσιας κουλτούρας και στην οικονομική ανάπτυξη της τοπικής κοινότητας.

Ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός και ο οινοτουρισμός αποτελούν μορφές τουρισμού που συνδυάζουν την επίσκεψη σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις με δραστηριότητες όπως η αγροτική παραγωγή, η οικολογική ανάδειξη και η γαστρονομία βασισμένη στα τοπικά προϊόντα. Συνεπώς, η εστίαση σε αυτές τις μορφές τουρισμού εξυπηρετεί τη συγκεκριμένη εκπαιδευτική ή ερευνητική προσέγγιση της εργασίας και επιτρέπει μια πιο βαθιά και εξειδικευμένη μελέτη των συγκεκριμένων τομέων του αγροδιατροφικού τομέα. Επιπλέον, η εστίαση σε αυτές τις μορφές μπορεί να διευκολύνει την ανάλυση των επιπτώσεών τους στην αγροτική οικονομία και την αειφορία των αγροτικών περιοχών.

3.4 Επιπτώσεις από τον τουρισμό της υπαίθρου

Ο τουρισμός της υπαίθρου αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα για τις τοπικές κοινότητες, προσφέροντας ευκαιρίες για οικονομική ανάπτυξη και προώθηση του πολιτισμού και της φύσης. Ωστόσο, ο τουρισμός αυτός μπορεί να έχει επιπτώσεις τόσο θετικές όσο και αρνητικές στο περιβάλλον και την κοινωνία. Ανάλογα με τον τρόπο διαχείρισης και ανάπτυξης του, μπορεί να συμβάλει στη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και

να προκαλέσει περιβαλλοντικά προβλήματα και κοινωνικές ανισότητες. Επομένως, είναι σημαντικό να εξετάζονται προσεκτικά οι επιπτώσεις του τουρισμού της υπαίθρου και να λαμβάνονται μέτρα για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας και της ισορροπίας μεταξύ ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος και της κοινότητας.

3.4.1 Θετικά αποτελέσματα του τουρισμού της υπαίθρου

A. Οικονομικά αποτελέσματα (Ayazlar & Ayazlar, 2015)

- ❖ **Ευκαιρία διατήρησης των ήδη υπαρχουσών επιχειρήσεων και δημιουργία νέων:** Ο τουρισμός της υπαίθρου προσφέρει μια εξαιρετική ευκαιρία για τη διατήρηση και ανάπτυξη των ήδη υπαρχουσών επιχειρήσεων σε αγροτικές περιοχές. Οι φυσικές ομορφιές, οι πεζοπορίες, οι ποδηλατοδρόμοι και άλλες υπαίθριες δραστηριότητες μπορούν να προσελκύσουν επισκέπτες, συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση της τουριστικής κυκλοφορίας. Η αυξημένη ζήτηση δημιουργεί ευκαιρίες για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, όπως καταλύματα, εστιατόρια, τοπικά καταστήματα και υπηρεσίες τουριστικού οδηγού.
- ❖ **Ευκαιρία για δημιουργία και διατήρηση θέσεων εργασίας:** Ο τουρισμός της υπαίθρου ενισχύει την τοπική οικονομία μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Από τους ξεναγούς και το προσωπικό των εστιατορίων μέχρι τους τοπικούς καλλιεργητές που προμηθεύουν τα τοπικά προϊόντα. Ο τουρισμός δημιουργεί ποικίλες θέσεις εργασίας και αυτό ενισχύει την απασχόληση σε περιοχές που συχνά αντιμετωπίζουν προκλήσεις στον τομέα της απασχόλησης.
- ❖ **Μέσω των φόρων οικονομικό όφελος για την αυτοδιοίκηση:** Ο τουρισμός της υπαίθρου μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στα οικονομικά των τοπικών αρχών μέσω των φόρων. Οι τουρίστες συνήθως καταναλώνουν σε τοπικά καταστήματα, εστιατόρια και άλλες υπηρεσίες, συμβάλλοντας στην αύξηση των τοπικών φόρων. Αυτό το επιπρόσθετο οικονομικό έσοδο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη βελτίωση των υποδομών, την υποστήριξη περιβαλλοντικών πρωτοβουλιών και τη γενικότερη ενίσχυση της τοπικής κοινότητας.

B. Κοινωνικά αποτελέσματα (Ayazlar & Ayazlar, 2015)

- ❖ **Πολιτιστικές ανταλλαγές, επισκεπτών-ντόπιων:** Ο τουρισμός της υπαίθρου δημιουργεί μια πλατφόρμα για πολιτιστικές ανταλλαγές μεταξύ των επισκεπτών και των ντόπιων κοινοτήτων. Οι τουρίστες έρχονται σε επαφή με την τοπική κουλτούρα, συμμετέχουν σε τοπικές εκδηλώσεις και παραδόσεις, και ανταλλάσσουν εμπειρίες με τους ντόπιους. Αυτή η διασυνωριακή επικοινωνία συμβάλλει στην αμοιβαία κατανόηση και εκτίμηση του πολιτισμού των άλλων, ενισχύοντας την πολύ- πολιτισμικότητα και δημιουργώντας δεσμούς ανάμεσα σε διάφορες κοινότητες.
- ❖ **Υποστήριξη των τοπικών επιχειρήσεων** Ο τουρισμός της υπαίθρου ενισχύει τις τοπικές υπηρεσίες, καθώς οι τουρίστες καταναλώνουν προϊόντα και υπηρεσίες που παρέχονται από τους ντόπιους επιχειρηματίες. Οι τοπικοί καταστηματάρχες, τα εστιατόρια, τα ξενοδοχεία και άλλοι επιχειρηματίες επωφελούνται από την αυξημένη ζήτηση, ενισχύοντας την τοπική οικονομία. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση των εισοδημάτων και στην ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων.
- ❖ **Αναζωογόνηση εθίμων, παραδόσεων και χειροτεχνιών:** Ο τουρισμός της υπαίθρου προάγει την αναζωογόνηση των τοπικών εθίμων, παραδόσεων και χειροτεχνιών. Οι ντόπιοι έχουν την ευκαιρία να παρουσιάσουν και να μοιραστούν την παράδοσή τους με τους επισκέπτες, ενώ οι τελευταίοι απολαμβάνουν μια πραγματική εμπειρία τοπικής

κουλτούρας. Αυτή η ανταλλαγή ενισχύει την κοινοτική συνοχή, προάγοντας την περιηφάνια για τις τοπικές ταυτότητες και παράλληλα προσφέρονται νέες εμπειρίες στους τουρίστες.

- ❖ **Καινούριες εγκαταστάσεις στην τοπική κοινότητα που θα αφορούν τους τουρίστες:** Ο τουρισμός της υπαίθρου ενισχύει την ανάπτυξη νέων εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν τους τουρίστες. Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν βελτιωμένες τουριστικές διαδρομές, πάρκα, εκπαιδευτικά κέντρα, και χώρους διασκέδασης. Η δημιουργία αυτών των εγκαταστάσεων δεν βελτιώνουν μόνο την εμπειρία των τουριστών αλλά και ενισχύουν τις υποδομές της τοπικής κοινότητας, δημιουργώντας μια βιώσιμη και ευχάριστη περιβαλλοντική εμπειρία για τους συμμετέχοντες

Γ. Περιβαλλοντικά αποτελέσματα (Ayazlar & Ayazlar, 2015)

- ❖ **Προστασία του δομημένου και του φυσικού περιβάλλοντος:** Ο τουρισμός της υπαίθρου μπορεί να συμβάλει στην προστασία του δομημένου και του φυσικού περιβάλλοντος. Η ανάπτυξη τουριστικών περιοχών μπορεί να συνδυαστεί με πρωτότυπα σχέδια που σέβονται το περιβάλλον, όπως η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η προστασία του υδάτινου τοπίου-και της χλωρίδας, και η δημιουργία "πράσινων" υποδομών. Οι τουριστικές δραστηριότητες μπορούν να ενθαρρύνουν την ευαισθησία προς το περιβάλλον, προωθώντας την αειφορία και τη διατήρηση της φυσικής ομορφιάς των περιοχών. Επιπλέον, η δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους τουρίστες, που εστιάζουν στην περιβαλλοντική ευαισθησία και την οικολογική εκπαίδευση, ενισχύουν την αντίληψη για τη σημασία της διατήρησης του περιβάλλοντος. Η ευαισθητοποίηση αυτή μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερο σεβασμό από τους επισκέπτες προς τη φύση και το περιβάλλον που τους υποδέχεται, προάγοντας έτσι την ολοκληρωμένη προστασία του περιβάλλοντος.

3.4.2 Αρνητικά αποτελέσματα του τουρισμού της υπαίθρου

A. Οικονομικά αποτελέσματα (Ayazlar & Ayazlar, 2015)

- ❖ **Αυξάνονται οι τιμές της γης:** Η αύξηση του τουρισμού της υπαίθρου μπορεί να έχει ως αρνητικό αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών της γης σε αγροτικές περιοχές. Οι επενδύσεις σε τουριστικές εγκαταστάσεις και κατοικίες μπορεί να οδηγήσουν σε αυξημένη ζήτηση για γη, επιδεινώνοντας την προσβασιμότητα για τους ντόπιους κατοίκους. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στην κοινωνική διαστρωμάτωση και να αποτελέσει απειλή για τη βιωσιμότητα της τοπικής κοινότητας.
- ❖ **Πιέζονται οι δημόσιες υπηρεσίες:** Η αυξημένη τουριστική δραστηριότητα μπορεί να ασκήσει πίεση στις δημόσιες υπηρεσίες σε αγροτικές περιοχές. Η αύξηση του αριθμού των επισκεπτών μπορεί να επιφέρει αυξημένη χρήση υποδομών όπως οδοί, πάρκινγκ, και τουαλέτες. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε φθορά του υποδομηματικού συστήματος και να απαιτήσει επιπλέον επενδύσεις για τη βελτίωση ή τη διατήρηση αυτών των υπηρεσιών. Επιπλέον, η αυξημένη ζήτηση για υγειονομικές υπηρεσίες και πρόνοια μπορεί να δημιουργήσει προκλήσεις για το τοπικό σύστημα υγείας.

B. Κοινωνικά αποτελέσματα (Ayazlar & Ayazlar, 2015)

- ❖ **Συμφόρηση και συνωστισμός στους τόπους επίσκεψης:** Η υπερβολική κίνηση τουριστών μπορεί να προκαλέσει συμφόρηση και συνωστισμό σε δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς της υπαίθρου. Αυτό έχει αρνητικό αντίκτυπο στην τοπική

κοινωνία, καθώς οδηγεί σε υπερβολική χρήση των υποδομών και υπηρεσιών, καθιστώντας δύσκολη την καθημερινή ζωή των ντόπιων κατοίκων. Επιπλέον, η συνεχής έκθεση σε μαζικό τουρισμό μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τον τοπικό πολιτισμό και την αυθεντικότητα του περιβάλλοντος.

Γ. Περιβαλλοντικά αποτελέσματα (Ayazlar & Ayazlar, 2015)

- ❖ Δημιουργείται κίνδυνος ακατάλληλης ανάπτυξης: Ο τουρισμός της υπαίθρου, όταν δεν διαχειρίζεται σωστά, μπορεί να δημιουργήσει κίνδυνο ακατάλληλης ανάπτυξης. Η υπερβολική ανάπτυξη των τουριστικών υποδομών, όπως ξενοδοχεία και εγκαταστάσεις, μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον, όπως περιστροφή του εδάφους, υποβάθμιση της βιοποικιλότητας και ρύπανση. Επιπλέον, η αυξημένη κατανάλωση πόρων όπως το νερό και η ενέργεια μπορεί να έχει μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία της περιοχής

Κεφάλαιο 4ο: Ο αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός αναδύεται ως μία δυναμική και επίκαιρη μορφή τουρισμού που συνδυάζει τη γνώση της υπαίθρου με την εμπειρία της φιλοξενίας και του ταξιδιού. Στηριζόμενος στην αυθεντικότητα και την επαφή με τη φύση και τον αγροτικό τρόπο ζωής, ο αγροτουρισμός προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία για τους επισκέπτες να ανακαλύψουν τις παραδόσεις, τα προϊόντα και τους τρόπους διαβίωσης της υπαίθρου. Αποτελεί έναν τρόπο για τους ταξιδιώτες να ξεφύγουν από την πολυσύχναστη πόλη και να εμβαθύνουν στη γνήσια εμπειρία της επαφής με το φυσικό περιβάλλον και την αγροτική κουλτούρα.

4.1 Ιστορική αναδρομή

Η δημιουργία του αγροτουρισμού ως μια οργανωμένη μορφή τουρισμού, έχει τις απαρχές του στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής κατά τη δεκαετία του 1960, υπό την ονομασία "Farm and Ranch Hospitality". Από τότε και έπειτα, ο αγροτουρισμός αναδείχθηκε ως μια οργανωμένη δραστηριότητα τουρισμού και μια εναλλακτική μορφή ταξιδιού. Αυτή η εξέλιξη οδήγησε στη δημιουργία ενός εκτεταμένου δικτύου αγροτουριστικών υποδομών, οι οποίες βελτιώθηκαν με νέες κτιριακές εγκαταστάσεις που μπορούσαν να υποστηρίξουν την αγροτική δραστηριότητα (Williams, 1997).

Η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού και του αγροτουρισμού έχει εντοπιστεί σε διαφορετικές χρονικές περιόδους σε κάθε χώρα. Στη Βόρεια Ευρώπη, αυτή η εμφάνιση χρονολογείται στα τέλη της δεκαετίας του 1950, ενώ στην Ελλάδα και στις μεσογειακές χώρες παρουσιάζεται μεταγενέστερα. Οι διαφορές στην αγροτουριστική ανάπτυξη μεταξύ της Νότιας και της Βόρειας Ευρώπης ερμηνεύονται από ειδικά χαρακτηριστικά του αγροτικού τοπίου κάθε περιοχής. Συγκεκριμένα, οι δομές της υπαίθρου και η κοινωνικοοικονομική εξέλιξη των αγροτικών περιοχών της Μεσογείου αποτέλεσαν τους κύριους παράγοντες που εμπόδισαν την εδραίωση του αγροτικού τουρισμού, σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ευρώπη (Μυλωνά, 2013).

Έως τα μέσα της δεκαετίας του 1980, ο αγροτουρισμός για την Ελλάδα ήταν ακόμη άγνωστη έννοια. Το μοντέλο τουρισμού που κυριαρχούσε ήταν εκείνο του μαζικού, που αντιπροσωπεύει τα 4s (sun, sand, sea, sex). Λίγο καιρό μετά, το παραπάνω μοντέλο άρχισε να υπόκειται σε έντονη αμφισβήτηση, τόσο λόγω των δυσμενών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών, επιπτώσεων που είχε στους τοπικούς προορισμούς, όσο και επειδή δεν ικανοποιούσε πλέον τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των σύγχρονων ταξιδιωτών. Αποτέλεσμα

αυτών ήταν η καταβολή προσπάθειών για την υιοθέτηση νέων μοντέλων τουριστικής ανάπτυξης. Αυτά τα νέα πρότυπα, σε αντίθεση με τον μαζικό τουρισμό, εστίαζαν στις σύγχρονες ανάγκες των ταξιδιωτών, στις κοινωνικές απαιτήσεις για υψηλή ποιότητα, στην προστασία του περιβάλλοντος, στον σεβασμό των τοπικών ιδιαιτεροτήτων, στην αποκέντρωση και συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων στις διαδικασίες ανάπτυξης (Μυλωνά, 2013).

Επομένως, στη χώρα μας, η εξέλιξη του Αγροτουρισμού εκκίνησε σχετικά αργά, το 1983, όταν ο ΕΟΤ ίδρυσε ένα διακυβερνητικό όργανο για τη μελέτη αυτού του είδους τουρισμού και ορίστηκε το θεσμικό πλαίσιο για την ανάπτυξή του. Ο αριθμός των αγροτουριστών έχει αυξηθεί σημαντικά, με ένα μεγάλο ποσοστό Αμερικανών, Αυστραλών, Αυστριακών και Γερμανών να επιλέγουν την ύπαιθρο ως τουριστικό προορισμό κάθε χρόνο. Αυτή η επιλογή διευκολύνεται από τη διαθεσιμότητα κυρίων και δευτερευόντων διακοπών. Πέραν τούτων, στατιστικά στοιχεία και συγκριτικές μελέτες έχουν δείξει ότι για τις δευτερεύουσες διακοπές η ύπαιθρος είναι συνήθως η προτιμώμενη επιλογή. Σήμερα, η ζωή στις μεγάλες αστικές πόλεις δημιουργεί μια επιθυμία επιστροφής στη φύση, κυρίως σε επαρχιακές περιοχές, ενισχύοντας έτσι τον Αγροτουρισμό. Με τον τρόπο αυτό, οι αγροτουριστικοί προορισμοί μπορούν να υποστηρίξουν μεγαλύτερη αύξηση στην τουριστική κίνηση (Συμεωνίδου, 2009).

4.2 Εννοιολογική προσέγγιση του Αγροτουρισμού

Συνήθως στη βιβλιογραφία, αναφέρονται οι όροι «αγροτικός τουρισμός» – «τουρισμός υπαίθρου» (rural tourism), «αγροτουρισμός» (agritourism), «τουρισμός στα αγροκτήματα» (farm tourism), οι οποίοι συχνά μπερδεύονται μεταξύ τους σε όρους νοήματος και δημιουργείται σημαντική ανακρίβεια. Κοινά χαρακτηριστικά αυτών των εννοιών είναι η αναφορά σε τουριστικές δραστηριότητες που διεξάγονται σε αγροτικό περιβάλλον βασιζόμενες σε μικρή κλίμακα υποδομές, που αξιοποιούν τους αγροτουριστικούς πόρους, όπως το αγροτικό και φυσικό περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά.

Με βάση την *Ιακωβίδου (2000)*, «Ο αγροτουρισμός είναι ακριβώς ό,τι δεν είναι μεγάλο, δεν είναι πολύ, δεν είναι απρόσωπο στον τουριστικό τομέα, ή ό,τι είναι μικρό και όμορφο και έχει ανθρώπινο πρόσωπο».

Σύμφωνα με τον *Ανδριώτη (2008)*, αγροτουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε περιοχές εκτός αστικού περιβάλλοντος από εργαζόμενους κυρίως στον γεωργικό και κτηνοτροφικό τομέα. Συγκεκριμένα, επικεντρώνεται σε μικρές τουριστικές μονάδες που λειτουργούν ως οικογενειακές επιχειρήσεις ή συνεταιριστικές πρωτοβουλίες και προσφέρουν αγαθά και υπηρεσίες. Ο στόχος είναι η ενίσχυση του εισοδήματος των αγροτών και η τοπικής οικονομίας, είτε μέσω της εκμετάλλευσης των τουριστικών καταλυμάτων (όπως ενοικιαζόμενα δωμάτια, πανσιόν, ξενώνες, κατασκηνώσεις), είτε μέσω της προσφοράς τοπικών γεωργικών προϊόντων στις τουριστικές μονάδες.

Όπως αναφέρεται στο πρακτικό της Διυπηρεσιακής Επιτροπής της 14/02/1984 «Αγροτουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε μη αστικό χώρο από άτομα που κυρίως απασχολούνται στη γεωργία, σε οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής μικρές μονάδες, με στόχο την συγκράτηση και την παλιννόστηση του γηγενούς πληθυσμού και την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας όσο και από την ενοίκιαση καταλυμάτων και τη διάθεση στους τουρίστες προϊόντων τοπικής παραγωγής, καθώς επίσης και τοπικών προϊόντων συναφών δραστηριοτήτων». (*Τζαμάκου, 2007*)

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2. του άρθρου 28 του νόμου 4276/2014, «Αγροτουρισμός είναι η ειδική μορφή τουρισμού υπαίθρου, η οποία αφορά την παροχή υπηρεσιών υποδοχής και φιλοξενίας ή και εστίασης σε χώρους λειτουργικά ενοποιημένους με αγροτικές εκμεταλλεύσεις, οι οποίες προσφέρονται συνδυαστικά με δραστηριότητες που σχετίζονται με την αγροτική παραγωγή, όπως και με την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς αγροτικού τοπίου. Η δραστηριότητα του αγροτουρισμού συνδυάζεται υποχρεωτικά με την παραγωγή αγροτικών προϊόντων κατά την έννοια του άρθρου 2 περίπτωση ζ' του ν. 3874/2010, όπως ισχύει.» (Εθνικό Τυπογραφείο –et.gr).

Η άσκηση του αγροτουρισμού συνοδεύεται υποχρεωτικά από την παραγωγή αγροτικών προϊόντων. Ως αγροτικά προϊόντα ορίζονται τα προϊόντα του εδάφους, της κτηνοτροφίας, της θαλάσσιας αλιείας, της σπογγαλιείας, της οστρακαλιείας, της αλιείας εσωτερικών υδάτων, της υδατοκαλλιέργειας, της δασοπονίας, της θηραματοπονίας και των κάθε είδους εκτροφών, καθώς και τα προϊόντα που πηγάζουν από το πρώτο στάδιο επεξεργασίας ή μεταποίησης αυτών καθώς και κάθε άλλο προϊόν που εκπορεύεται από την γενική αγροτική δραστηριότητα. (ΦΕΚ Α' 151/0.09.2010, et.gr)

4.3 Το αγροτουριστικό προϊόν

Το αγροτουριστικό προϊόν αφορά ένα σύνολο προϊόντων και υπηρεσιών που παρέχονται στους αγροτουρίστες, συμπεριλαμβανομένων και των προϊόντων οικονομικής δραστηριότητας με τη συμβολή των επισκεπτών. Η ένταξη των αγαθών και υπηρεσιών διαχωρίζεται σε τρεις κατηγορίες:

Πίνακας 1: Κατηγοριοποίηση αγροτουριστικού προϊόντος

Προσφερόμενες υπηρεσίες	Τοπικά Προϊόντα	«Εικόνα» της περιοχής
Διαμονή σε κατάλυμα παραδοσιακού τύπου με τοπικά στοιχεία	Βιολογικά προϊόντα, ΠΟΠ, ΠΓΕ	Απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος και του ανοιχτού χώρου
Παροχή παραδοσιακών και τοπικών προϊόντων και γαστρονομιών, υγιεινή διατροφή	Προϊόντα παραγωγικής δραστηριότητας των αγροτουριστικών μονάδων	Επαφή με φυσικά τοπία και τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους
Δυνατότητα υπαίθριας αναψυχής όπως περίπατοι, ιππασίας, ψαρέματος, πολιτισμικών δραστηριοτήτων, επισκέψεων σε αγροτικές ή παραδοσιακές βιοτεχνίες και βιομηχανίες	Προϊόντα ντόπιας αγροτικής παραγωγής ή λαϊκής τέχνης, όπως κεντήματα, κοσμήματα, γλυκά, μαρμελάδες, ζυμαρικά, αρωματικά φυτά, κ.α	Αλλαγή βιορυθμού σε πιο φυσικούς βιορυθμούς, λόγω έλλειψης ξενυχτιών, έγκυρης κατάκλισης και αφύπνισης, υιοθέτηση αγροτικού τρόπου ζωής
Συμμετοχή σε δραστηριότητες σχετικές με την αγροτική ζωή, τη φύση και τα ζώα		Γνωριμία με την τοπική χλωρίδα, πανίδα και τα στοιχεία της άγριας ζωής
Παρατήρηση γεωργικής και κτηνοτροφικής διαδικασίας και συμμετοχή σε αυτές		

(Πηγή: Μπομπολάκη, Σχοιναράκη, 2014)

4.4 Μορφές αγροτουρισμού

Μεταξύ των διάφορων εθνών, η πρακτική του αγροτουρισμού παρουσιάζει ποικίλες μορφές. Αυτή η ποικιλομορφία οφείλεται στο γεγονός ότι ο αγροτουρισμός διαμορφώνεται σύμφωνα με διάφορους παράγοντες, όπως οι διαστάσεις των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, οι ανάγκες των επισκεπτών, η δυνατότητα παροχής επιπρόσθετων υπηρεσιών και ο πολιτισμός της κάθε χώρας. Παρόλα αυτά, υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά που διακρίνονται σε όλες τις εθνικές πρακτικές αγροτουρισμού, όπως (Μαργαριτάκη, 2013):

1. Άτομα ή ομάδες που δραστηριοποιούνται σε ασχολίες που συνδυάζουν τον αγροτικό τρόπο ζωής και τη γεωργική δραστηριότητα με τον τουρισμό, έχοντας άμεση σχέση με τη γεωργία.
2. Ο γεωργός που προσφέρει στους επισκέπτες του τη δυνατότητα να διαμένουν στο αγρόκτημά του, επιτρέποντάς τους να συμμετέχουν στις γεωργικές εργασίες, να εξερευνήσουν τις γύρω περιοχές με ιστορικό ή φυσικό ενδιαφέρον και να απολαύσουν διάφορες δραστηριότητες όπως περιπάτους.
3. Όταν προσφέρεται πρωινό ή άλλα γεύματα, αυτά συνήθως προέρχονται από τη γεωργική δραστηριότητα του αγροκτήματος ή από την τοπική γεωργική παραγωγή

Στην Ευρώπη και γενικώς στον διεθνή χώρο διακρίνουμε στη βιβλιογραφία δύο μορφές αγροτουρισμού (*Κωνσταντινίδης Α. 1993*):

- ✚ Η εκδοχή του αγροτουρισμού που είναι γνωστή ως «Farm House Holidays» αποτελεί μία δημοφιλή πρακτική, όπου οι επισκέπτες φιλοξενούνται σε αγροκτήματα και συμμετέχουν στις καθημερινές δραστηριότητες των αγροτών. Αυτή η μορφή αγροτουρισμού είναι πιο διαδεδομένη σε χώρες όπου η έννοια του "αγροκτήματος" συνδέεται με μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, όπως η Αυστρία, η Ολλανδία, η Γερμανία και οι Ηνωμένες Πολιτείες.
- ✚ Η μορφή «Bed and Breakfast» συνδέεται με την παροχή τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων σε μικρο-οικισμούς, εκτός αστικών ορίων, προσφέροντας φιλοξενία στους επισκέπτες. Αυτή η μορφή αγροτουρισμού εμφανίζεται σε χώρες όπως η Γαλλία, η Βρετανία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα και η Ιταλία, όπου οι αγροτικές περιοχές δεν διαθέτουν την ίδια έκταση γεωργικής εκμετάλλευσης όπως άλλες χώρες, γεγονός που δυσκολεύει την υλοποίηση της πρώτης μορφής αγροτουρισμού.

Οι κυριότεροι τύποι καταλυμάτων που βρίσκονται στην Ευρώπη είναι:

- ✚ Ενοικιαζόμενες κατοικίες, ανεξάρτητες από την κατοικία της αγροτικής οικογένειας.
- ✚ Δωμάτια ενοικιαζόμενα μέσα στην κατοικία της αγροτικής οικογένειας.
- ✚ Κατασκήνωση/κάμπινγκ σε αγροκτήματα.
- ✚ Εξειδικευμένα αγροκτήματα που προσφέρουν διαμονή και διατροφή και είναι προσαρμοσμένα:
 - i) σε άτομα με ειδικές ανάγκες,
 - ii) σε παιδιά και σχολεία όπου τα παιδιά μαθαίνουν για τις γεωργικές δραστηριότητες και τη φύση,
 - iii) σε δραστηριότητες σχετικές με τη γεωργία.

Η μορφή φιλοξενίας τουριστών σε αγροτουριστικά καταλύματα, όπως τα Bed and Breakfast, φαίνεται να είναι η πιο κατάλληλη για την ελληνική υπαίθρο. Αυτή η εκτίμηση βασίζεται στη σύγκριση ποσοτικών παραγόντων, όπως το μέγεθος της εκμετάλλευσης και του αγροκτήματος. Ο ελληνικός αγροτικός τομέας δεν είναι ακόμη σε θέση να υιοθετήσει προγράμματα που στοχεύουν σε μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, καθώς η δομή του υποδεικνύει την προτίμηση προς τις μικρές οικογενειακές μονάδες, όπου η απασχόληση είναι περιορισμένη στα μέλη της οικογένειας. Έτσι, η εφαρμογή προγραμμάτων όπως το "Farm House Holidays" δύσκολα είναι εφικτή με βάση την ελληνική πραγματικότητα (*Damianos, Skuras, 1996*).

Η Ελλάδα διαθέτει όλες τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας εκτεταμένης ποικιλίας αγροτουριστικών μορφών, καθώς διακρίνεται από μεγάλη οικιστική διασπορά, πολυνησιακή δομή, αποκεντρωμένη μνημειακή γεωγραφία, ποικιλόμορφο τοπίο, μορφολογικές αντιθέσεις και διαφοροποιημένες κλιματικές συνθήκες. Αυτές οι μορφές μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε δύο βασικές κατηγορίες, οι οποίες είναι ο αμιγής και ο σύνθετος αγροτουρισμός. Όλες οι παρακάτω μορφές αγροτουρισμού στην Ελλάδα παρουσιάζονται σε αγροτικά περιβάλλοντα, και οι επιλογές διαμονής για τους επισκέπτες κυρίως περιλαμβάνουν δωμάτια εντός της κατοικίας των αγροτικών οικογενειών ή αυτόνομα καταλύματα που αποτελούν επέκταση της κατοικίας, εξασφαλίζοντας έτσι την απόλυτη ιδιωτικότητα τόσο για τους ίδιους τους κατοίκους όσο και για τους επισκέπτες.

1. **Ο αμιγής αγροτουρισμός**, αναφέρεται σε μια μορφή αγροτουρισμού όπου η βασική δραστηριότητα και εμπειρία που προσφέρεται στους επισκέπτες είναι συνδεδεμένη αποκλειστικά με την αγροτική ζωή. Σε αυτήν την περίπτωση, οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε γεωργικές, κτηνοτροφικές και άλλες παρόμοιες εργασίες, να μάθουν για την παραγωγική διαδικασία και την καλλιέργεια των εκτάσεων, να ζήσουν την καθημερινότητα των αγροτών, καθώς και να ασχοληθούν με περεταίρω δραστηριότητες αναψυχής που προσφέρονται από το αγροτικό περιβάλλον, όπως κολύμπι, πεζοπορία, ορειβασία και ιππασία. Αυτός ο τύπος αγροτουρισμού επιδιώκει να προσφέρει μια αυθεντική εμπειρία αγροτικής ζωής στους επισκέπτες (Καλογερίδης, 2018).

Ο αμιγής αγροτουρισμός μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε διάφορες μορφές ανάλογα με τη φύση της τοποθεσίας τους και τις δραστηριότητες που προσφέρουν στους επισκέπτες, όπως: (Στεφανάκης, 2008):

- ✚ **Αγροτουριστικά χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλλους:** Αυτές οι μορφές αγροτουρισμού εδραιώνονται σε χωριά με ιδιαίτερη ομορφιά και αρχιτεκτονική, προσελκύοντας επισκέπτες που αναζητούν εναλλακτικούς προορισμούς μακριά από τα αστικά κέντρα.
- ✚ **Νησιωτικές ή παράκτιες περιοχές:** Αυτές οι μορφές αγροτουρισμού εκμεταλλεύονται κυρίως το καλοκαιρικό περιβάλλον με ηλιοφάνεια και θάλασσα, προσελκύοντας επισκέπτες που αναζητούν θαλάσσιες δραστηριότητες και χαλάρωση.
- ✚ **Παραδοσιακοί οικισμοί:** Αυτές οι μορφές αγροτουρισμού αξιοποιούν την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των οικισμών για να προσελκύσουν επισκέπτες που ενδιαφέρονται για την πολιτιστική κληρονομιά.
- ✚ **Περιοχές κοντά σε προστατευόμενες περιοχές:** Αυτές οι μορφές αγροτουρισμού συνδυάζουν το φυσικό κάλλος με την οικολογική ευαισθησία, προσφέροντας στους επισκέπτες πλούσιες εμπειρίες σε οικολογικές δραστηριότητες.
- ✚ **Καταλύματα συνεταιριστικής μορφής:** Αυτές οι μορφές αγροτουρισμού βασίζονται στη συνεργασία των μελών συνεταιρισμών, προσφέροντας προϊόντα τοπικής παραγωγής και εμπειρίες αυθεντικής φιλοξενίας.

2. Ο **σύνθετος αγροτουρισμός**, όπου οι επισκέπτες μπορούν, εκτός από το να ασχοληθούν με τις παραπάνω δραστηριότητες, να ικανοποιήσουν και άλλες ανάγκες τους, αξιοποιώντας τον αγροτουρισμό της περιοχής με διάφορους τρόπους όπως, τουρισμός υγείας, πνευματικότητας, πολιτισμού, αθλητισμού και άλλα. Η κατάλληλη προσέγγιση εντοπίζεται στο να συνδυαστεί ο αγροτουρισμός με άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, όπως οικοτουρισμός, ορεινός, πολιτιστικός και αθλητικός τουρισμός (Διακοσταμάτη, Χαλκιάδακη, 2009). Οι βασικότερες μορφές του σύνθετου αγροτουρισμού στην χώρα μας λαμβάνουν χώρα σε (Καλογερίδης, 2018):

- ✚ **Θερμοθεραπευτικά λουτρά, περιοχές θεραπευτικών πηγών,** όπου οι επισκέπτες υποβάλλονται σε θεραπευτικές διαδικασίες σε εξειδικευμένα κέντρα υδροθεραπείας, συνδυάζοντας αποτοξίνωση και χαλάρωση του σώματος.
- ✚ **Ορεινά θέρετρα,** όπου υπάρχει οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο και αποτελεί μαγνήτη για τους τουρίστες.
- ✚ **Αθλητικές εναλλακτικές, αγροτικές περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις,** παρέχοντας ευκαιρίες για χαλάρωση και άθληση.
- ✚ **Κατασκηνωτικά χωριά, συνδεδεμένα με αγροτικές κοινότητες οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά.**

- ✚ Παιδικά κατασκηνώσεις με αθλητικές δραστηριότητες, αγροτουρισμός για παιδιά, προσφέροντας πλήρη φιλοξενία και εκπαιδευτικό-ψυχαγωγικό πρόγραμμα.
- ✚ Σταθμοί περάτων τουριστών, στρατηγικές τοποθεσίες υποδοχής περαστικών επισκεπτών, παρέχοντας τους φιλοξενία και υπηρεσίες.
- ✚ Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές με πολιτιστικό ενδιαφέρον. Οι επισκέπτες σε αυτές τις περιοχές συμμετέχουν σε πνευματικές εκδηλώσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις.

4.5 Χαρακτηριστικά και στόχοι του αγροτουρισμού

Όταν αναφερόμαστε στο φαινόμενο του αγροτουρισμού, εννοούμε μια ποικιλία υπηρεσιών και δραστηριοτήτων που διαφέρουν σε ποιότητα και προσφορά, σχηματίζοντας ένα ολοκληρωμένο τουριστικό πακέτο. Το πακέτο αυτό χαρακτηρίζεται από τη διαφορετικότητα του και την εναλλακτική εμπειρία που προσφέρει. Τα χαρακτηριστικά που συνθέτουν το μείγμα του αγροτουρισμού, είναι (Καλογερίδης, 2018):

1) Η ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων σε μη αστικές περιοχές

Ο βιομηχανικός πυρήνας απορρίπτεται εκ προοιμίου για την υλοποίηση προγραμμάτων αγροτουρισμού, αντικαθιστώντας τον μαζικό τουρισμό που ευνοεί την αστική περιοχή. Η έννοια του μη-αστικού χώρου εμπλουτίζει την εικόνα, προσφέροντας ένα ευρύτερο πλαίσιο για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, αλλά πάντα με στόχο την τοπική οικονομική ενίσχυση και τη διατήρηση του τοπικού πληθυσμού.

2) Η συμπληρωματικότητα απασχόλησης

Η συμπληρωματική απασχόληση στον αγροτουριστικό τομέα διευρύνει τις εργασιακές επιλογές στις αγροτικές περιοχές. Μέσω αυτής της πολυδραστηριότητας, οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών μπορούν να επιλέξουν επιπλέον εργασία εκτός των κύριων γεωργικών εποχών. Αυτό δεν μειώνει μόνο την ανεργία στον αγροτικό τομέα, αλλά και δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης σε διάφορες εργασιακές ευκαιρίες που μπορεί να μην είναι διαθέσιμες κατά τις περιόδους αιχμής της γεωργικής εργασίας. Με την πολυδραστηριότητα, οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών μπορούν να αξιοποιήσουν πλήρως το χρόνο τους και τις δεξιότητές τους, εξασφαλίζοντας έτσι ένα σταθερό και ποικίλο εισόδημα.

3) Η συμπληρωματικότητα εισοδήματος

Στον αγροτουριστικό τομέα, η προσθήκη εισοδήματος αποτελεί σημαντική πτυχή που συμβάλλει στη διαφοροποίηση των οικονομικών πηγών. Αυτή η επιπλέον οικονομική στήριξη είναι ζωτικής σημασίας για τους αγρότες και τις αγροτικές κοινότητες, επιτρέποντας την αντιμετώπιση των προκλήσεων που εμφανίζονται στον αγροτικό τομέα. Με τη συμπληρωματική πηγή εισοδήματος, οι αγρότες μπορούν να αντιμετωπίσουν την οικονομική αστάθεια που οφείλεται στην εποχικότητα της γεωργικής παραγωγής, ενώ διευρύνουν τις οικονομικές τους προοπτικές.

4) Η διεξαγωγή τουριστικών δραστηριοτήτων σε μικρές μονάδες οικογενειακού ή συνεταιριστικού τύπου

Στην σημερινή πραγματικότητα του τουρισμού, παρατηρείται μια έμφαση στις μεγάλες τουριστικές επιχειρήσεις. Ωστόσο, στις αγροτικές περιοχές, οι μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις και οι μικροί συνεταιρισμοί αντιπροσωπεύουν σημαντικούς παράγοντες για την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας. Η αγροτουριστική επιχείρηση, είτε ως αγροτουριστικός

συνεταιρισμός είτε ως μια κοινοπραξία ιδιοκτητών αγροτουριστικών καταλυμάτων, πρέπει να διαθέτει βιώσιμο μέγεθος. Από την άλλη, υπάρχουν μικρές αγροτικές κατοικίες που μετατρέπονται σε μικρά αγροτουριστικά καταλύματα. Στην πρώτη περίπτωση, ο καταμερισμός οφέλους και ζημίας είναι πιο δίκαιος, ενώ στη δεύτερη περίπτωση υπάρχουν ένας ή περισσότεροι ιδιοκτήτες που δεν έχουν καταγωγή ή διαμονή στην τοπική κοινωνία. Κατά τη σύγκριση των δύο αυτών καταστάσεων στην πολιτική ανάπτυξης, προτιμώνται συχνά οι μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις και οι μικροί συνεταιρισμοί. Η παροχή τουριστικών υπηρεσιών από τους αγρότες της υπαίθρου σε τουρίστες από τις αστικές περιοχές οδηγεί συχνά σε μεταφορά εισοδήματος από τις πιο αναπτυγμένες προς τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές. Μια αγροτουριστική πολιτική ανάπτυξης παρέχει μεγαλύτερες διασφαλίσεις για μια δίκαιη κατανομή του πρόσθετου οφέλους στον τοπικό πληθυσμό. (Κωνσταντίνιδης Α. 1993)

Μια επιπλέον προστιθέμενη αξία της οικογενειακής μορφής των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων είναι η ανθρωποκεντρική τους διάσταση. Αυτό σημαίνει ότι προσφέρουν τη ζεστασιά της σπιτικής φιλοξενίας, δημιουργώντας ή σφίγγοντας σχέσεις ανάμεσα στους οικοδεσπότες και τους επισκέπτες τους. Αυτό διαφοροποιείται εντελώς από την απρόσωπη σχέση που υπάρχει μεταξύ του τουρίστα και του προσωπικού στη ρεσεψιόν στις μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες

5) Σύνδεση της τοπικής παραγωγής με τα αγροτουριστικά καταλύματα

Η επιδίωξη της συνειδητής ενσωμάτωσης ενός αγροτουριστικού προγράμματος με την τοπική παραγωγή και τους τομείς της τοπικής οικονομίας είναι ουσιώδης για τη λειτουργία του προγράμματος και την επιτυχία του. Αυτή η σύνδεση περιλαμβάνει όχι μόνο την παροχή αγροτικών προϊόντων, αλλά και την παροχή εξοπλισμού και υπηρεσιών για τα καταλύματα. Έτσι, ένα αγροτουριστικό πρόγραμμα επιτυγχάνει δίκαιη κατανομή οφέλους και ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής (Κωνσταντίνιδης Α. 1993).

Η μοναδικότητα του αγροτουρισμού έγκειται στον τρόπο που συνδυάζει την τουριστική εμπειρία με τη γεωργική δραστηριότητα και την παραγωγή τροφίμων. Ως εκ τούτου, θεωρείται μια σημαντική πρωτοβουλία για την ανάπτυξη της υπαίθρου, συμβαδίζοντας με τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και κοινοτικές αξίες.

Ο αγροτουρισμός, ως ένα είδος αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης και πολύ-απασχόλησης του αγροτικού τομέα, θέτει τους παρακάτω στόχους (Βενετσανοπούλου, 2006):

- ✚ Να επιτρέπει στους επισκέπτες να εξερευνήσουν τις αγροτικές περιοχές, να ανακαλύψουν τον πολιτισμό και τα μοναδικά χαρακτηριστικά τους, να εξοικειωθούν με τις αγροτικές δραστηριότητες, να δοκιμάσουν τα τοπικά προϊόντα και την τοπική κουζίνα, και να ζήσουν την καθημερινή ζωή των κατοίκων.
- ✚ Να προσφέρει στους επισκέπτες μια προσήλωση στη φύση, να εξερευνήσουν την πολιτιστική κληρονομιά της απομακρυσμένης περιοχής και να συμμετέχουν σε δραστηριότητες όπως πεζοπορία, ποδηλασία, και εναέριες δραστηριότητες, ενώ ανακαλύπτουν τη χαρά της εξερεύνησης και της γνώσης.
- ✚ Να συμβάλει στην κοινωνική και βιώσιμη ανάπτυξη της αγροτικής περιοχής, ενθαρρύνοντας την αξιοποίηση των παραγωγικών, αναπτυξιακών και πολιτιστικών πόρων της.
- ✚ Να κινητοποιήσει ιδιαίτερα ως φορείς του αγροτουρισμού και της αγροτουριστικής ανάπτυξης, τους οργανισμούς της τοπικής αυτοδιοίκησης και τους τοπικούς συνεταιρισμούς.

- ✚ Να συμβάλλει στην περιφερειακή ανάπτυξη μέσω της δημιουργίας κατάλληλων υποδομών .
- ✚ Να συντελέσει στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων.
- ✚ Να γνωρίσει και να διαδώσει προϊόντα που προέρχονται από την οικοτεχνία και την χειροτεχνία της περιοχής.
- ✚ Να συμβάλλει στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου του αγροτικού χώρου με τη συμπλήρωση του εισοδήματος των κατοίκων από τον τουρισμό.

4.6 Προφίλ και κίνητρα αγροτουριστών

Για να κατανοήσουμε καλύτερα τα χαρακτηριστικά των αγροτουριστών, αρχικά πρέπει να αναφερθούμε στους λόγους που οδήγησαν στη δημιουργία αυτής της εναλλακτικής μορφής τουρισμού. Με βάση τον Τσάρτα, ο αγροτουρισμός ανέκυψε μετά το 1980 ως ένα νέο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, το οποίο απαντούσε στις σύγχρονες ανάγκες των τουριστών και στις κοινωνικές απαιτήσεις για υψηλή ποιότητα, περιβάλλον καθαρό και ασφαλές για την υγεία, σεβασμό στην τοπική πολιτιστική κληρονομιά, και συμμετοχή των κατοίκων στις διαδικασίες ανάπτυξης. Από την εξέταση της βιβλιογραφίας γίνεται αντιληπτό ότι οι παράγοντες που συνέβαλαν στον αγροτουρισμό προέκυψαν κυρίως από τις αλλαγές στο κοινωνικο-πολιτιστικό πλαίσιο. (Τσάρτας, 1996) Ορισμένες από αυτές τις αλλαγές είναι (Beurle, 2011):

- ❖ η αυξανόμενη ευαισθησία στο θέμα της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής
- ❖ οι νέες αξίες που υιοθετούν οι νεότερες γενιές
- ❖ η αύξηση του ενδιαφέροντος για υγιεινή ζωή
- ❖ η επιθυμία για δραστηριότητες βασισμένες σε εμπειρίες
- ❖ η αυξημένη περιβαλλοντική συνείδηση
- ❖ η απόσταση μεταξύ αστικής και αγροτικής ζωής
- ❖ οι επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης.

Οι επισκέπτες του αγροτουρισμού γενικώς, ανήκουν στην κατηγορία ανθρώπων που, επιδιώκοντας να αποσπαστούν για λίγο από το καθημερινό βάρος της αστικής ζωής, αναζητούν χαλάρωση και ηρεμία σε μια ήρεμη αγροτική ατμόσφαιρα. Νιώθουν την ανάγκη να βρεθούν κοντά στη φύση, να εξοικειωθούν με την αγροτική ζωή και να αλληλεπιδράσουν με τους τοπικούς κατοίκους που θα τους παρουσιάσουν έναν διαφορετικό τρόπο ζωής. Οι ταξιδιώτες αυτού του είδους τουρισμού θεωρούνται έμπειροι και πολλές φορές έχουν περάσει αρκετό χρόνο ταξιδεύοντας. Επιπλέον, είναι κουρασμένοι από την εμπορική προσέγγιση του τουρισμού και αναζητούν κάτι διαφορετικό, επικεντρώνοντας στην πολιτιστική και φυσική ουσία του προορισμού και στη δυνατότητα να συνδεθούν με άλλους ανθρώπους. Στους αγροτουριστικούς προορισμούς, αναζητούν ό,τι λείπει από την πόλη και τον κλασικό τουρισμό. Επιθυμούν να ζήσουν σε ένα περιβάλλον όπου η ιστορία και η παράδοση είναι παρούσες, να εξερευνήσουν τις τοπικές παραδόσεις και γαστρονομία, και να απολαύσουν δραστηριότητες αναψυχής που τους βοηθούν να ξεφύγουν από τη ρουτίνα της καθημερινότητας (Σφακιανάκης, 2000 / Ιακωβίδου, Βόλτσου, Βλάχου, Παρταλίδου, 2000).

Οι επιλεκτικοί αυτοί ταξιδιώτες, ανήκουν σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και προέρχονται συνήθως από χώρες με μακρά ιστορία αγροτουρισμού με προτίμηση αυτού που είναι προσίτος σε όλη την οικογένεια. Η κατηγορία των «νεαρών» ταξιδιωτών προτιμάει να συνδυάσει τον αγροτουρισμό με δραστηριότητες όπως τα extreme sports, ενώ οι πιο «ώριμοι» προτιμούν ήπιες δραστηριότητες όπως θρησκευτικές επισκέψεις ή πολιτιστικές περιηγήσεις.

Συνολικά, οι άνθρωποι που επιλέγουν τον αγροτουρισμό αναζητούν μια εμπειρία που προσφέρει «τη φόρμουλα των 3Φ (Φύση - Φιλία - Φιλοξενία)», αντιστέκονται στην τυπική «φόρμουλα των 3S (Sun - sea - sand)» που προωθείται από τον μαζικό τουρισμό και εκφράζουν συχνά συγκεκριμένα ενδιαφέροντα, όπως η φυσιολατρία, η παρατήρηση της χλωρίδας και πανίδας, ο αλπικός πεζοπορικός τουρισμός, ενώ είναι ευαισθητοποιημένοι σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα. (Ιακωβίδου, Βόλτσου, Βλάχου, Παρταλίδου, 2000)

Ένα επίσης σημαντικό χαρακτηριστικό των αγροτουριστών είναι η υψηλή τους οικονομική και πνευματική κατάσταση. Θεωρούνται πολυσύνθετοι, με έντονη περιβαλλοντική συνείδηση και ενδιαφέρον για εκπαίδευση. Δεν ακολουθούν τα στερεότυπα της καταναλωτικής κοινωνίας και έχουν υψηλές προσδοκίες όσον αφορά την ποιότητα των υπηρεσιών που λαμβάνουν. Ο αγροτουρίστας είναι ενημερωμένος για τις ανάγκες του και δεν ικανοποιείται με λιγότερα από αυτό που αναζητά. Γενικά, θεωρείται ως άτομο με δυναμική αγοραστική ικανότητα και υψηλές απαιτήσεις σε όλο τον κόσμο. (Μαργαριτάκη, 2013)

Ειδικότερα, οι αγροτικοί επισκέπτες κατατάσσονται στις ακόλουθες κατηγορίες (Harms, 2007):

1. Οι αγροτικοί τύποι, οι οποίοι επικεντρώνονται περισσότερο στην εμπειρία της αγροτικής ζωής κατά τη διάρκεια των διακοπών τους. Συνήθως συμμετέχουν ενεργά σε αγροτικές δραστηριότητες.
2. Οι αναζητητές της ηρεμίας, οι οποίοι έχουν ως κύριο σκοπό τη χαλάρωση από την άγχουσα πόλη και επιθυμούν απλώς να απολαύσουν τις διακοπές τους χωρίς προγραμματισμό. Συνήθως, δεν συμμετέχουν σε πολλές δραστηριότητες, εκτός από αυτές που δεν απαιτούν μεγάλη φυσική προσπάθεια. Μπορεί να ανήκουν και στους λάτρεις της πολιτιστικής κληρονομιάς και του αγροτικού τρόπου ζωής.
3. Οι φυσιολάτρες, που επιδιώκουν να απολαύσουν την ειρήνη της υπαίθρου και να ανακαλύψουν τη φύση μέσα από περιπάτους και απλές δραστηριότητες, σεβόμενοι το φυσικό περιβάλλον, και μπορεί να αποτελούνται από φυσιοδίφες, μέχρι και ερευνητές της αγροτικής ζωής.

4.7 Πλεονεκτήματα και οφέλη αγροτουρισμού

Ο Αγροτουρισμός στοχεύει στην απόρροια θετικών κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών επιδράσεων. Ταυτόχρονα, ενώ ενισχύει τους αγρότες να αυξήσουν τα έσοδά τους μέσω της παροχής υπηρεσιών, ικανοποιεί και την ανάγκη των αστικών κατοίκων να αποδράσουν στη φύση. Μέσω του Αγροτουρισμού αναδεικνύεται η πολιτιστική παράδοση και η μοναδικότητα κάθε περιοχής. Συνδράμει στην ενίσχυση της τοπικής κοινότητας, συμβάλλει στη διατήρηση παραδοσιακών προϊόντων, διατηρεί παραδοσιακές τέχνες, στηρίζει την ανάπτυξη εθίμων και παραδοσιακών εκδηλώσεων, προστατεύει την αρχιτεκτονική κληρονομιά, είναι μέσο επικοινωνίας μεταξύ απομακρυσμένων περιοχών και αστικών κέντρων, και προσφέρει νέες προοπτικές ζωής στους νέους της περιοχής. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2019)

Επιπλέον, μέσω του αγροτουρισμού, δίνεται στον επισκέπτη η ευκαιρία να εξερευνήσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές δραστηριότητες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή γαστρονομία, την καθημερινή ζωή των κατοίκων, την πολιτιστική κληρονομιά κάθε περιοχής, με σεβασμό στο περιβάλλον και τις παραδόσεις. Παρέχει τη δυνατότητα στον

επισκέπτη να απολαύσει τη φύση και να συμμετέχει σε δραστηριότητες στην ύπαιθρο. Γενικώς, θα μπορούσαμε να πούμε πως ο αγροτουρισμός συμβάλλει στη(ν) (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2019):

- i. ενίσχυση ή/ και συμπλήρωση του εισοδήματος των αγροτών,
- ii. βελτίωση της ποιότητας ζωής και των συνθηκών εργασίας των αγροτών,
- iii. καταπολέμηση της αποχώρησης του αγροτικού πληθυσμού από τις περιοχές διαμονής του,
- iv. προώθηση και ανάδειξη των τοπικών αγροτικών και βιοτεχνικών προϊόντων,
- v. διατήρηση και αξιοποίηση της περιβαλλοντικής κληρονομιάς,
- vi. προστασία και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και της τοπικής αρχιτεκτονικής,
- vii. αύξηση της ελκυστικότητας των αγροτικών περιοχών ως τουριστικού προορισμού,
- viii. ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον αγροτικό τομέα.

4.8 Καταλύματα και επιχειρήσεις αγροτουρισμού στην Ελλάδα

Αγροτουριστική επιχείρηση ορίζεται μια επιχείρηση που προσφέρει υπηρεσίες φιλοξενίας, εστίασης ή και άλλες υπηρεσίες σε χώρους που συνδυάζονται με αγροτικές δραστηριότητες. Αυτοί οι χώροι σχετίζονται με τη γεωργική παραγωγή και την προστασία του αγροτικού τοπίου. Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, Επιχειρήσεις Αγροτουρισμού, μπορούν να χαρακτηριστούν (ΦΕΚ 3089/Β/30-7-2018, *et.gr*):

- ❖ Τα Αγροκτήματα, όπου η αγροτουριστική δραστηριότητα πραγματοποιείται εντός του αγροκτήματος και αφορά αποκλειστικά την παροχή υπηρεσιών υποδοχής, φιλοξενίας ή και εστίασης εντός της κατοικίας του επαγγελματία αγρότη και είναι ασύμβατη με οποιαδήποτε άλλη παροχή υπηρεσιών υποδοχής και φιλοξενίας εκτός Αγροκτήματος. Στις περιπτώσεις που οι επιχειρήσεις αυτές παρέχουν υπηρεσίες εστίασης, χρησιμοποιούν και προσφέρουν υποχρεωτικά προς κατανάληψη προϊόντα από το καλάθι αγροτικών προϊόντων καθώς και προϊόντα οικοτεχνίας.
- ❖ Οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις οι οποίες συνοδεύονται υποχρεωτικά με τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες επιχειρηματικά οργανωμένες υπηρεσίες:
 - α) Υπηρεσίες Εστίασης με υποχρεωτική χρησιμοποίηση και προσφορά προϊόντων από το καλάθι αγροτικών προϊόντων καθώς και προϊόντα οικοτεχνίας
 - β) Υπηρεσίες υποδοχής και φιλοξενίας σε τουριστικά καταλύματα μέγιστης δυναμικότητας σαράντα (40) κλινών.

Οι επιχειρήσεις αγροτουρισμού μπορούν να προσφέρουν υπηρεσίες εκδηλώσεων, ενημέρωσης, παρακολούθησης ή συμμετοχής σε δράσεις και δραστηριότητες που προάγουν την αλληλεπίδραση του επισκέπτη με την αγροτική ζωή. Επιπλέον, μπορούν να διοργανώνουν εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά σεμινάρια που ενσωματώνονται στις προαναφερθείσες δραστηριότητες (ΦΕΚ – 155 Α/30-7-2014 - *et.gr*).

Οι αγροτουριστικές επιχειρήσεις αναπτύσσουν μικρομεσαία έργα υποδομής και προσφέρουν υπηρεσίες όπως διαμονή, εστίαση και ψυχαγωγία με φιλικές προς το περιβάλλον παρεμβάσεις στη φυσική οικολογία της περιοχής. Κύριος στόχος τους είναι η ενσωμάτωση του επισκέπτη στο τοπικό και αγροτικό περιβάλλον, με την εκμάθηση του τοπικού τρόπου ζωής και της αγροτικής κουλτούρας, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών γαστρονομικών παραδόσεων και των δραστηριοτήτων της υπαίθρου.

Μια επιχείρηση που εστιάζει στον τομέα του Αγροτουρισμού παρέχει μια ποικιλόμορφη γκάμα υπηρεσιών, η οποία αποτελεί μια εξειδικευμένη μορφή τουριστικής επιχείρησης. Αυτές οι υπηρεσίες περιλαμβάνουν, παροχή διαμονής και υπηρεσιών εστίασης, επιμόρφωση και ενασχόληση με τη φύση, προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, εξοικείωση με τα πολιτιστικά στοιχεία της περιοχής, παροχή υπηρεσιών υπαίθριας δραστηριότητας, επαφή με παραδοσιακούς τοπικούς επαγγελματίες, αλληλεπίδραση με τους κατοίκους της περιοχή και γνωριμία με τα τοπικά προϊόντα.

Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία οι αγροτουριστικές επιχειρήσεις είναι υποχρεωτικά εγγεγραμμένες στο Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων (ΜΑΑΕ) και λειτουργούν με Ειδικό Σήμα Αγροτουρισμού (Ε.Σ.Α.) που εκδίδεται από την οικεία Περιφερειακή Υπηρεσία Τουρισμού (Π.Υ.Τ.) του Υπουργείου Τουρισμού με την προσκόμιση των κάτωθι δικαιολογητικών (Υπουργείο Τουρισμού)

α) Αίτηση - Δήλωση η οποία επέχει θέση υπεύθυνης δήλωσης, στην οποία αναγράφονται:

- τα στοιχεία του αιτούντος φυσικού ή νομικού προσώπου,
- ο Αριθμός Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ) και
- η Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (ΔΟΥ) στην οποία υπάγεται και στην οποία έχει γίνει έναρξη δραστηριότητας με βάση τον ΚΑΔ 55.90.14.

α.α) Υπεύθυνη δήλωση στην οποία δηλώνονται υποχρεωτικά οι δραστηριότητες εκπαίδευσης / επίδειξης / παρακολούθησης που πραγματοποιούνται εντός της αγροτικής εκμετάλλευσης, σε περίπτωση που το κατάλυμα βρίσκεται εκτός αυτής.

β) Αντίγραφο ποινικού Μητρώου γενικής χρήσης του αιτούντα (εκπρόσωπο του φορέα διαχείρισης ή μισθωτή), από το οποίο να προκύπτει ότι ο αιτών δεν έχει καταδικαστεί αμετάκλητα για κακούργημα.

γ) Βεβαίωση εγγραφής στο Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων (ΜΑΑΕ) του ν. 3874/2010,

δ) Σε περίπτωση που ο αιτών διαθέτει πολυλειτουργικό αγρόκτημα του άρθρου 52 του ν. 4235/2014 (Α' 32), προσκομίζεται το Ειδικό Σήμα Πολυλειτουργικού Αγροκτήματος.

ε) Τίτλοι ιδιοκτησίας ή συμφωνητικό μίσθωσης, εφ' όσον πρόκειται για μισθωμένη επιχείρηση, για το σύνολο της έκτασης που αναπτύσσεται η αγροτουριστική δραστηριότητα με επισυναπτόμενο διάγραμμα της περιοχής (σκαρίφημα ή αποτύπωση χάρτη).

στ) Αντίγραφο της Ενιαίας Αίτησης Ενίσχυσης του αιτούντα, κατά το χρόνο υποβολής του αιτήματος χορήγησης Ε.Σ.Α.

ζ) Αντίγραφο της γνωστοποίησης λειτουργίας του καταλύματος.

η) Αντίγραφο της γνωστοποίησης λειτουργίας των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος (κ.υ.ε) και κολυμβητικών δεξαμενών, εάν υπάρχουν.

θ) Πιστοποιητικό απεντόμωσης και μυοκτονίας για τους κύριους και αποθηκευτικούς χώρους εντός του αγροκτήματος ή της αγροτικής εκμετάλλευσης.

ι) Βεβαίωση εγγραφής στο ΚΗΜΟ σε περίπτωση οικοτεχνικής μεταποίησης.

κ) Οποιαδήποτε κατά περίπτωση εν ισχύ άδεια λειτουργίας ή την υποβληθείσα στον αρμόδιο φορέα αίτηση ανανέωσης αυτής ή πιστοποιητικό από το αρμόδιο επιμελητήριο σε περίπτωση που βάσει νόμου δεν απαιτείται άδεια λειτουργίας, για κάθε άλλη επιμέρους υποκατηγορία δραστηριότητα.

ια) Απόδειξη κατάθεσης παραβόλου ύψους 300 €.

ιβ) Βεβαίωση του οικείου Δήμου στην οποία βεβαιώνεται ότι ο πληθυσμός της Δημοτικής ή Τοπικής Κοινότητας στην οποία ανήκει το κατάλυμα, είναι μικρότερος των 5.000 κατοίκων,

στις περιπτώσεις που το κατάλυμα βρίσκεται εκτός του αγροκτήματος ή της αγροτικής εκμετάλλευσης.

Παρόλο που έχουν καθοριστεί τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την απόκτηση του ειδικού σήματος, μέχρι και σήμερα δεν έχουν θεσπιστεί ακόμη τα γενικά και ειδικά κριτήρια/προδιαγραφές, τα οποία θα πρέπει να πληρούν οι επιχειρήσεις, προκειμένου να αποκτήσουν το «Ειδικό Σήμα Αγροτουρισμού». Το κενό αυτό, προσπάθησε να καλύψει ο μη ενεργός πλέον Σύνδεσμος Ενώσεων Αγροτουρισμού Ελλάδος (Σ.Ε.ΑΓ.Ε.), αναπτύσσοντας κριτήρια/προδιαγραφές, προκειμένου μία επιχείρηση να ενταχθεί ως μέλος της Ένωσης και του Συνδέσμου και αφορούσαν (Εμμανουηλίδου, 2018):

- Στην τοποθεσία
- Στην προσαρμογή των κτιρίων στην τοπική παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τις ανάγκες του αγροτουρισμού.
- Στην προβολή του τοπικού πολιτισμού.
- Στην ύπαρξη περιβαλλοντικής διαχείρισης, συμπεριλαμβανομένης της εξοικονόμησης ενέργειας.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Αγροτουρισμού, τα ελάχιστα Κριτήρια Ποιότητας σε Αγροτουριστικά Καταλύματα στην Ευρώπη έχουν ως εξής:

Πίνακας 2: Ελάχιστα Κριτήρια Ποιότητας σε Αγροτουριστικά Καταλύματα

α/α	Κανόνας	Περιγραφή
4.1	Επαγγελματική κατάρτιση	<ul style="list-style-type: none"> • Οι πάροχοι πρέπει να παρουσιάσουν πιστοποιητικά κατάρτισης που παρακολούθησαν τα τελευταία 3 έτη (π.χ. φροντίδα επισκεπτών, αγροτουριστικό μάρκετινγκ, μαθήματα ξένων γλωσσών) • οι υπάλληλοι υπηρεσιών πρέπει να είναι καταρτισμένοι στην άμεση επικοινωνία και στις υπηρεσίες μέσω τηλεφώνου
4.2	Προσωπική υποδοχή του επισκέπτη	<ul style="list-style-type: none"> • Υποδοχή των επισκεπτών κατά την άφιξη, ενημέρωση για τις εγκαταστάσεις και για τις παρεχόμενες υπηρεσίες
4.3	Προσωπική πληροφόρηση και ενημέρωση για την περιοχή	<ul style="list-style-type: none"> • Οι ιδιοκτήτες/υπάλληλοι έχουν καλή γνώση της περιοχής –για τα μνημεία, τις παραδόσεις, την ιστορία, τους θρύλους, κλπ
4.4	Διαθέσιμη προσωπική φροντίδα κατά τη διαμονή, αν ζητηθεί	<ul style="list-style-type: none"> • Οι επισκέπτες γνωρίζουν πως και που να βρουν τους ιδιοκτήτες, αν χρειαστεί • Οι ιδιοκτήτες μπορούν να βοηθήσουν τους επισκέπτες κατά τη διάρκεια της διαμονής τους
4.5	Χρήση ξένων γλωσσών	<ul style="list-style-type: none"> • Οι οικοδεσπότες και οι υπάλληλοι ομιλούν τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα
4.6	Προσωπική πληροφόρηση για το κατάλυμα και τη γύρω περιοχή / βιβλίο επισκεπτών	<ul style="list-style-type: none"> • Υπάρχει φωτογραφικό άλμπουμ και περιγραφή της ιστορίας της περιοχής σε κοινόχρηστους χώρους για τους πελάτες • Υπάρχει βιβλίο επισκεπτών και οι επισκέπτες μπορούν εύκολα να το εντοπίσουν
4.7	Απομόνωση των χώρων που χρησιμοποιούνται από τους επισκέπτες	<ul style="list-style-type: none"> • Τα δωμάτια των επισκεπτών δεν χρησιμοποιούνται από την οικογένεια των ιδιοκτητών • Δεν υπάρχουν προσωπικά αντικείμενα των ιδιοκτητών στα δωμάτια των επισκεπτών • Οπτική απομόνωση (π.χ. κουρτίνες, στόρια, παντζούρια) • Επαρκή ηχομόνωση • Τα υπνοδωμάτια των επισκεπτών μπορούν να κλειδωθούν από μέσα και από έξω και η κλειδαριά λειτουργεί κανονικά • Οι επισκέπτες παίρνουν ένα κλειδί του υπνοδωματίου τους κατά τη διάρκεια της διαμονής τους

Πηγή: EuroGites.org (<http://quality.eurogites.org/manual>)

Τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί στην Ελλάδα ένας αξιόλογος αριθμός αγροτουριστικών επιχειρήσεων, ωστόσο δεν μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικός σχετικά με τις δυνατότητες που παρέχει η ελληνική γεωμορφολογία. Ορισμένες από τις επιχειρήσεις αγροτουρισμού που ξεχωρίζουν στην Ελλάδα είναι οι εξής:

Ξενώνας «Αγρόκτημα» (Λεωνίδιο)

Πρόκειται για έναν παραδοσιακό ξενώνα, που αποτελείται από δέκα κατοικίες του αγρού χτισμένες από πέτρα και έναν εκτενή βιολογικό κήπο, στους πρόποδες του Πάρνωνα. Οι οικοδεσπότες στο «Αγρόκτημα», αντιμετώπισαν τον αγροτουρισμό ως μια ευκαιρία ώστε να προσφέρουν εξαιρετική φιλοξενία σε συνδυασμό με εκδρομές στα περιβόλια της φάρμας, εισάγοντας τους επισκέπτες στην μαγεία της φύσης και του αγροκτήματος. Εκεί μπορεί κανείς να παρακολουθήσει τη διαδικασία σποράς, ανάπτυξης και συλλογής των αγροτικών προϊόντων του αγροκτήματος. Επιπλέον, στον κήπο του ξενώνα υπάρχει ένας μικρός κήπος με βότανα και λαχανικά, που επιτρέπει στους επισκέπτες να τα κόβουν μόνοι τους και να τα χρησιμοποιήσουν στη μαγειρική τους. Κατά τη διάρκεια της ξενάγησης, ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να παρατηρήσει πώς οι "εργάτριες" μέλισσες επιτυγχάνουν τη γονιμοποίηση των λουλουδιών των φυτών, ενώ τα έντομα αντιμετωπίζουν τις ασθένειές τους με φυσικό τρόπο, ακολουθώντας τη διαδικασία που προβλέπει η φύση, χωρίς τη χρήση φυτοφαρμάκων. Χάρη στην φυσιολογία του τόπου και της τοποθεσίας του Λεωνιδίου κάτω από τον Πάρνωνα, οι τουρίστες έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν διάφορες δραστηριότητες, εκτός του αγροκτήματος, όπως περιηγήσεις, επίσκεψη σε μοναστήρια, πεζοπορία, αναρρίχηση, ψάρεμα, κολύμπι, επισκέψεις σε παραδοσιακά χωριά και καταδύσεις στον Αργολικό κόλπο (*Ξενώνας Αγρόκτημα, agroctima.com*).

Αγρόκτημα Eumelia (Γούβες Λακωνίας)

Το βιολογικό αγρόκτημα και ξενώνας «Ευμέλεια» βασίστηκε στην ιδέα της δημιουργίας μιας βιώσιμης καλλιέργισιμης έκτασης στη Νότια Ελλάδα, με τη χρήση ομοιοδυναμικής καλλιέργειας (εναλλακτική βιολογική μέθοδος καλλιέργειας παρόμοια με αυτή της ομοιοπαθητικής). Το αγροτουριστικό κατάλυμα συνδυάζεται με τον οικοτουρισμό και τον οιοτουρισμό και προσφέρει μια μοναδική εμπειρία περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Οι δραστηριότητες του αγροκτήματος περιλαμβάνουν εκτός από την παραγωγή βιολογικών προϊόντων (ελαιόλαδο, τσάι λαδιού, αμύγδαλα, βότανα, αιθέρια έλαια, κλπ.), την παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας σε πέντε ξεχωριστές κατοικίες, εντός του αγροκτήματος, παρουσιάζοντας παραδοσιακή αγροτική αρχιτεκτονική μαζί με τις μοντέρνες κατασκευαστικές τεχνικές και μια ανεπανάληπτη θέα προς το αγρόκτημα και τα περιβάλλοντα βουνά. Κατά την διάρκεια της διαμονή των επισκεπτών στο αγρόκτημα ή κατά την διάρκεια μονοήμερης επίσκεψης, υπάρχει η δυνατότητα συμμετοχής σε διάφορες αγροτικές εργασίες και δραστηριότητες, όπως τσάισμα οικόσιτων ζώων, φύτευση των λαχανόκηπων, κλάδεμα ελιών και αμυγδαλιών και περιποίηση αμπελιών, αλλά και συμμετοχή στον τρύγο τον Σεπτέμβριο και στο μάζεμα των ελιών τον Νοέμβριο. Επίσης, στον περιβάλλοντα χώρο, υπάρχει ένα πέτρινο κελάρι κρασιών, χώρος ο οποίος προσφέρεται για γευσσιγνωσία κρασιού και γαστρονομικών λιχουδιών, καθώς και για πωλήσεις βιολογικών & τοπικών προϊόντων. Στο αγρόκτημα διεξάγονται σεμινάρια καθώς και εκπαιδευτικά προγράμματα, όπως μαθήματα γιόγκα και διαλογισμού, φωτογραφίας, ενώ υπάρχουν διαθέσιμα και ποδήλατα βουνού, για βόλτες στις γύρω περιοχές του αγροκτήματος. Επίσης, διοργανώνονται μαθήματα υπασίας εντός του αγροκτήματος αλλά και εξορμήσεις για θαλάσσιο kayak, σε συνεργασία με εξωτερικό επαγγελματία. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η μονάδα εξασφαλίζει στους επισκέπτες την προσβασιμότητα σε όλα τα μέρη της φάρμας και τις εγκαταστάσεις αυτής (μία από τις πέντε

κατοικίες καθώς και όλοι οι κοινόχρηστοι χώροι είναι κατασκευασμένοι με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι προσιτοί σε ανθρώπους με ειδικές ανάγκες), ενώ το ξενοδοχείο είναι φιλικό προς τα ζώα, καθώς υπάρχουν σπιτάκια για σκύλους και για γάτες, όπου μπορούν να διανυκτερεύσουν τα κατοικίδια των επισκεπτών (*eumelia.com*).

Κτήμα Νικόλα (Μαρμάρι Εύβοιας)

Η επιχείρηση αποτελείται από επτά ανεξάρτητες ισόγειες κατοικίες, 45τ.μ., με δυνατότητα φιλοξενίας από 2 έως 5 άτομα. Στο κτήμα καλλιεργούνται εκτάσεις με αμπέλια, ελιές και αρκετά στρέμματα σιτηρά, τα οποία παράγουν μερικές από τις ζωοτροφές που ταΐζονται τα αιγοπρόβατα. Επιπλέον, παράγεται κρασί καπερνέ και σαββατιανό από δύο ποικιλίες του κτήματος. Για τους επισκέπτες που δε θέλουν να μείνουν μόνο στο να γευτούν τα προϊόντα αλλά να έρθουν πιο κοντά στη φύση και στα ζώα, μπορούν να συμμετέχουν στις διάφορες αγροτικές δραστηριότητες του κτήματος, όπως είναι τάισμα ζώων, άρμεγμα, παρακολούθηση γέννας αιγοπροβάτων, τρύγος, μάζεμα ελιών και φύτεμα λαχανόκηπου. Επίσης, σε απόσταση 400 μέτρων από τον ξενώνα, βρίσκεται η μικρή οικογενειακή φάρμα του κτήματος, όπου εκτρέφονται αιγοπρόβατα. Εκεί οι επισκέπτες έχουν την δυνατότητα να παρακολουθήσουν και να βοηθήσουν στην διαδικασία περιποίησης τους. Παράλληλα, σε έναν χώρο με έντονα τα στοιχεία της λαογραφικής παράδοσης του τόπου, λειτουργεί μια ταβέρνα με παραδοσιακές τοπικές γεύσεις, αρκετές παραγόμενες στο κτήμα. Ακόμη, στη σάλα του κτήματος, οι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν μερικά από τα προϊόντα που παράγονται στο κτήμα, τα οποία προσφέρονται στο πρωινό ενώ υπάρχει και η δυνατότητα γεύματος εντός του κτήματος. (Κτήμα Νικόλα, *ktimanikola.gr*)

Κτήμα Λιθίες (Βασιλικό Ζάκυνθου)

Το βιολογικό αγρόκτημα Λιθίες απλώνεται σε μια έκταση 60 στρεμμάτων με ελαιώνες, αμπέλια και άλλα σπωροφόρα δένδρα, στο κέντρο της διαδρομής του Βασιλικού, εντός των ορίων του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου. Εντός του αγροκτήματος λειτουργούν 7 κατοικίες διαφορετικών τύπων και μεγεθών καθώς και ταβέρνα, όπου προσφέρονται γεύματα βασισμένα στα προϊόντα του αγροκτήματος. Σε ότι αφορά τις δραστηριότητες αγροτουρισμού, ενδεικτικά, οι επισκέπτες μπορούν να παρακολουθήσουν πώς παράγεται με φυσικό τρόπο το μέλι από τα μελίσσια του αγροκτήματος, αλλά και πώς συλλέγονται οι ελιές από τους ελαιώνες, καθώς επίσης και τις τεχνικές συλλογής και παραγωγής και την διαδικασία που χρειάζεται να μεσολαβήσει έως ότου ο καρπός και το τελικό προϊόν να βρεθούν στο τραπέζι. Σημαντική καλλιέργεια για την επιχείρηση, εκτός των ελιών είναι και το αμπέλι, στο οποίο καλλιεργούνται οι ποικιλίες σταφυλιών Syrah, Cabernet, Robola από τις οποίες κάθε χρόνο παράγεται κρασί ακολουθώντας τις οδηγίες του προγράμματος βιολογικής καλλιέργειας. Διαδικασία που μπορεί να παρακολουθήσει ο επισκέπτης την κατάλληλη εποχή. Παράλληλα, στα γύρω από το αγρόκτημα δάση, υπάρχουν πολλά μονοπάτια, όπου οι επισκέπτες μπορούν να κάνουν έναν μικρό περίπατο ή και πεζοπορία, απολαμβάνοντας συγχρόνως την μοναδική φυσική ομορφιά του νησιού, να παρατηρήσουν σπάνια είδη τοπικών λουλουδιών αλλά και γενικότερα όλη τη γλωρίδα και πανίδα, που χαρακτηρίζει την περιοχή του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου

Ζακύνθου. Η μονάδα παρέχει στους επισκέπτες χάρτες με μονοπάτια και προτεινόμενες διαδρομές. (lithieshouses.gr)

Έναγρον Οικοτουριστικό Χωριό (Αζός Κρήτη)

Το Έναγρον εκτείνεται σε μία περιοχή 60 στρεμμάτων άγριας βλάστησης, αμπελώνων, ελαιώνων, περιβολιών και βοτανικών κήπων και περιλαμβάνει 32 διαμερίσματα, που σχηματίζουν «γειτονιές» και μοιάζουν με παραδοσιακό χωριό. Εκτός από τη διαμονή και την γαστρονομία (με υλικά που συλλέγονται από τη φάρμα και τις καλλιέργειες του αγροκτήματος), η μονάδα προσφέρει μία σειρά δραστηριοτήτων, με στόχο την ψυχαγωγία και εκμάθηση της φυσική και πολιτιστικής κληρονομιάς της Κρήτης. Οι δράσεις αυτές αφορούν σε αγροτουριστικές δραστηριότητες, που πραγματοποιούνται από τον Απρίλη μέχρι τον Οκτώβρη και περιλαμβάνουν πεζοπορικές εξορμήσεις στην περιοχή, βοτανικό περίπατο που συνδυάζεται με τη γνωριμία σαράντα περίπου βοτάνων που υπάρχουν στη περιοχή, αλλά και την υπόλοιπη πλούσια Κρητική χλωρίδα, παραδοσιακές μουσικές βραδιές, ιπασία με γαϊδουράκια, τυροκόμηση και ψήσιμο ψωμιού σε ξυλόφουρνο, εκδρομή στα ιστορικά μοναστήρια και αρχαιολογικούς χώρους. Επιπλέον παρέχονται παραδοσιακά μαθήματα μαγειρικής όπου μέσα από πρακτικά μαθήματα γίνεται εκμάθηση ετοιμασίας μερικών από τις βασικές συνταγές της Κρητικής Παραδοσιακής Δίαιτας, περιβαλλοντική & βιώσιμη Εκπαίδευση που πραγματοποιείται μέσω του συνδυασμού ψυχαγωγίας και εκμάθησης που αφορούν στη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της Κρήτης (enagron.gr).

Κτήμα Μπέλλου (Άγιος Δημήτριος Πιερίας)

Το Κτήμα Μπέλλου βρίσκεται στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμετρο 900 μέτρων, σε μια καταπράσινη πλαγιά 45 στρεμμάτων έξω από τον Άγιο Δημήτριο Πιερίας. Και αποτελεί ένα αυθεντικό αγρόκτημα γεμάτο αγριολούλουδα, βιολογικές καλλιέργειες και οικόσιτα ζώα που απλώνεται σε μια έκταση 70 στρεμμάτων. Είναι ένα μέρος όπου φιλοξενείται κάποιος σε ένα βραβευμένο boutique ξενοδοχείο 12 δωματίων και κατοικιών, που συνδυάζει τη φιλοσοφία του αγροτουρισμού με παροχές υψηλών προδιαγραφών, με φροντίδα, απολαμβάνοντας προσωποποιημένες υπηρεσίες σε ένα αρμονικό περιβάλλον μέσα στη φύση. Το ξενοδοχείο προσφέρει διαμονή με συνοδεία χειροποίητου ελληνικού πρωινού, ένα βιολογικό εστιατόριο, καφέ, εξωτερική πισίνα και μια αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, κατάλληλη για μικρά συνέδρια. Στο πλαίσιο των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων, οι επισκέπτες μπορούν να ασχοληθούν με αγροτουριστικές δραστηριότητες, όπως περιπλανήσεις στις πιστοποιημένες βιολογικά καλλιέργειες του κτήματος που περιλαμβάνουν αρωματικά φυτά, κηπευτικά, δενδρώδη και ορεινά φρούτα. Τσάι και ρίγανη Ολύμπου, λεβάντες, κυδωνιές, κερασιές, βατομουριές, εδάδιμα τριαντάφυλλα, φράουλες και καρυδιές. Επίσης, μπορούν οι επισκέπτες να συμμετέχουν στην απόσταξη ορισμένων από τις αναφερόμενες καλλιέργειες, προκειμένου να παραχθούν γλυκά του κουταλιού, λικέρ και αιθέρια έλαια, τα οποία διατίθενται προς πώληση. Οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν επίσης μαθήματα μαγειρικής με βάση την τοπική κουζίνα, για μεγάλους και παιδιά, καθώς και βιωματική ξενάγηση στις κυψέλες του κτήματος όπου μπορούν να φτιάξουν τη δική τους παραδοσιακή κεραλοψή. (*ktimabellou.gr*)

Κεφάλαιο 5ο: Οικοτουρισμός

Ο οικοτουρισμός αποτελεί έναν αναπτυσσόμενο κλάδο του τουρισμού που συνδυάζει τη φύση, τον πολιτισμό και τη βιωσιμότητα. Με βάση την επιθυμία για αυθεντικές εμπειρίες, ο οικοτουρισμός προσφέρει στους επισκέπτες την ευκαιρία να ανακαλύψουν προστατευμένες φυσικές περιοχές, να εμβαθύνουν στον πολιτισμό και στην ιστορία των τοπικών κοινοτήτων, καθώς και να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες που σέβονται το περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα. Από την εξερεύνηση φυσικών περιοχών μέχρι την προώθηση της τοπικής κουλτούρας και της τοπικής οικονομίας, ο οικοτουρισμός αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για την ανάπτυξη ενός βιώσιμου τουριστικού μοντέλου που ευνοεί τη συνεργασία μεταξύ τουριστικών επιχειρήσεων, τοπικών κοινοτήτων και περιβαλλοντικών οργανώσεων.

5.1 Ιστορική αναδρομή οικοτουρισμού

Το φυσικό περιβάλλον είναι η βάση της ανθρώπινης ύπαρξης, που έχει την ιδιότητα να προσφέρει τα απαραίτητα στοιχεία για τη ζωή, συμβάλλοντας παράλληλα στον πολιτισμό, στον τρόπο ζωής και στην ανθρώπινη συμπεριφορά. Ο άνθρωπος ανακάλυψε νέους τρόπους

αξιοποίησης των φυσικών πόρων, αναλαμβάνοντας έναν εξουσιαστικό ρόλο διαταράσσοντας τη σχέση με το περιβάλλον. Η ανησυχία για τα περιβαλλοντικά προβλήματα οδήγησε στην αναγνώριση της ανάγκης για περιορισμό της οικονομικής μεγέθυνσης και στην έναρξη του περιβαλλοντικού κινήματος. Μάλιστα θεωρείται ότι η Rachel Carson ήταν η κινητήριος δύναμη της δημιουργία του σύγχρονου περιβαλλοντικού κινήματος, διότι με το βιβλίο της «Σιωπηλή άνοιξη» το 1962, έργο-σταθμό στην ιστορία της οικολογίας, αποκάλυψε την ανεξέλεγκτη χρήση χημικών ουσιών στον κόσμο της φύσης και την ανεύθυνη συμπεριφορά της ανθρωπότητας, προκαλώντας ευαισθητοποίηση για την ανάγκη προστασίας των φυσικών πόρων (Γαρδίκια, 2016).

Η προέλευση του όρου «οικοτουρισμός» παραμένει έως και σήμερα αμφισβητήσιμη. Ωστόσο, το 1965 εισάγεται ο όρος στη βιβλιογραφία από τον πρωτοπόρο Hetzer. Όπως αναφέρεται στην τη θεωρία του, ο οικοτουρισμός προσδιορίζεται από τέσσερις βασικές αρχές υπεύθυνης τουριστικής δραστηριότητας. Αυτές οι αρχές περιλαμβάνουν την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, τον σεβασμό προς τον πολιτισμό του προορισμού, τη μέγιστη ωφέλεια για την τοπική κοινότητα και την αύξηση της ικανοποίησης των επισκεπτών στο μεγαλύτερο βαθμό. Ο τουρισμός αυτός επικεντρώνεται κυρίως σε φυσικούς και αρχαιολογικούς πόρους, όπως άγρια ζώα, τοπία ιδιαίτερης ομορφιάς, υγροτόπους και περιοχές με σπάνια ή απειλούμενα είδη καθώς και σπήλαια και αρχαιολογικούς χώρους. Αυτή η συγκεκριμένη έννοια αναφέρεται σε ένα είδος ταξιδιού για εκείνους που επιθυμούν να εξερευνήσουν μια διαφορετική και εξωτική περιοχή χωρίς να προκαλούν περιβαλλοντική ζημιά, που συνήθως σχετίζεται με άλλες μορφές τουρισμού (Γεραζούνη, 2022),

Κατά τη δεκαετία του 1970, η εν λόγω έννοια άρχισε να γίνεται επίκαιρη καθώς δόθηκε πλέον έμφαση στο περιβαλλοντικό κίνημα και τις προσπάθειες προστασίας της φύσης των χωρών του αναπτυσσόμενου κόσμου, καθώς και των πρώτων αρνητικών αντιδράσεων για τον μαζικό τουρισμό. Ο οικοτουρισμός γεννήθηκε με την ελπίδα ότι θα μπορούσε να συμβάλει στην προστασία των πολύτιμων οικοσυστημάτων των χωρών αυτών, προσφέροντας μια εναλλακτική πηγή εισοδημάτων σε αντιστάθμισα των οικονομικών δραστηριοτήτων που χαρακτηρίζονται ως ασύμβατες με την προστασία των φυσικών πόρων. Σχετική έρευνα που διεξάχθηκε στην Κένυα στη δεκαετία του 1970 απέδειξε ότι τα έσοδα από το διεθνή τουρισμό που ερχόταν για την παρατήρηση της άγριας ζωής ξεπερνούσαν τις αντίστοιχες που εξοικονομούνταν από το κυνήγι. Η φύση, με αυτό τον τρόπο, αποκτούσε οικονομική αξία αυτή καθαυτή και, άρα, η τοπική κοινωνία είχε κάθε συμφέρον να την προστατεύσει (Σβορόνιου, 2003).

Στη δεκαετία του 1980, όταν η βιοποικιλότητα των τροπικών δασών έγινε αντικείμενο πλήθους επιστημονικών μελετών και επίκαιρο θέμα για ντοκιμαντέρ, ιδρύθηκαν και λειτούργησαν στις χώρες της Κεντρικής και Νότιας Αερικής πολλές μικρές επιχειρήσεις που αναλάμβαναν να οδηγήσουν τους ενδιαφερόμενους στις πιο απόμακρες περιοχές του δάσους. Με τη δραστηριότητα αυτή, οι μικρές επιχειρήσεις αναπτυσσόταν οικονομικά, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν και άλλες, περισσότερο οργανωμένες, επιχειρήσεις που εξυπηρετούσαν το εξειδικευμένο τουριστικό κοινό για την εξερεύνηση παραδεισένιων τόπων και για παρατήρηση άγριας ζωής. Πλέον, σε πολλές περιοχές του κόσμου, επιχειρηματίες οργάνωναν εξειδικευμένα ταξίδια για το κοινό αυτό και επέκτειναν τις δραστηριότητές τους και σε άλλες χώρες, που διέθεταν πολύτιμα οικοσυστήματα και άγρια ζωή υποστηρίζοντας και ενισχύοντας παράλληλα οικονομικά τοπικές περιβαλλοντικές οργανώσεις καθώς και το τοπικό ανθρώπινο δυναμικό, δημιουργώντας θέσεις εργασίας για τους ντόπιους (Σβορόνιου, 2003).

Επίσημος όρος έγινε ο οικοτουρισμός το 1982 όταν καταγράφηκε στο Αγγλικό Λεξικό της Οξφόρδης με την εξήγηση του τουρισμού που διενεργείται σε περιοχές με οικολογικό ενδιαφέρον, σε εξωτερικό και απειλούμενο φυσικό περιβάλλον, που περιλαμβάνει δραστηριότητες υποστήριξης για τη διατήρηση και παρατήρηση της άγριας ζωής και της ελεγχόμενης πρόσβασης στην άγρια φύση (Γεραζούνη, 2022).

Κατά τη δεκαετία του 1990 οι κυβερνήσεις αναγνώρισαν ότι οι πόροι του πλανήτη μας δεν είναι ανεξάντλητη οπότε αναγκάστηκαν να προβούν σε θεσμοθετημένες πρακτικές προστασίας του περιβάλλοντος. Οι πρακτικές αυτές, πέραν της διατήρησης και προστασίας του περιβάλλοντος, ενίσχυσαν την ανάπτυξη του οικοτουρισμού. Την ίδια δεκαετία άρχισε να χρησιμοποιείται ο όρος «οικοτουρισμός» και στην Ελλάδα και πολύ γρήγορα εντάχθηκε ως «φαινόμενο» στις επιλογές των Ελλήνων ως εναλλακτική μορφή διακοπών, ως ελπίδα αναζωογόνησης της οικονομίας της υπαίθρου και, ως πιθανό μέσο προστασίας της φύσης (Σβορώνου, 2003).

Το 2002, πλέον, οι ταξιδιώτες έχουν αποκτήσει έντονη την περιβαλλοντική συνείδηση. Ειδικά εκείνη τη χρονιά τα Ηνωμένα Έθνη ανακήρυξαν το έτος αυτό, έτος του οικοτουρισμού (Σβορώνου, 2003).

Με την προοδευτική ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για το περιβαλλοντικό ζήτημα, ιδίως για τα απειλούμενα είδη και οικοσυστήματα, καθώς και την αύξηση του ενδιαφέροντος για άμεση θέαση ειδών υπό εξαφάνιση, ο οικοτουρισμός διαδόθηκε σε ευρύτερα στρώματα τουριστικού κοινού. Η σχετική τουριστική βιομηχανία αναπτύχθηκε και πολλοί νέοι προορισμοί ανοίχτηκαν στην αγορά. Ωστόσο, καθώς αυξανόταν η ζήτηση και κυριαρχούσαν οι νόμοι της αγοράς, ο οικοτουρισμός δεν εφαρμοζόταν παντού με τρόπο που να ενίσχυε την προστασία της φύσης και τις τοπικές κοινωνίες, όπως ήταν η αρχική προσδοκία. Ο οικοτουρισμός, για να λειτουργήσει προς όφελος του φυσικού και κοινωνικό - οικονομικού περιβάλλοντος, πρέπει να υπόκειται σε ορισμένες αρχές που υποστηρίζονται από ένα στέρεο σύστημα διαχείρισης, ειδάλως είναι απλώς τουρισμός στη φύση ή κάποια άλλη μορφή τουρισμού.

5.2 Εννοιολογικός προσδιορισμός οικοτουρισμού

Ο οικοτουρισμός είναι ένας όρος που συναντάται συχνά στον τουριστικό και περιβαλλοντικό τομέα, αλλά παρά τη διαδεδομένη χρήση του χαρακτηρίζεται από μια εκτεταμένη ποικιλία ορισμών και ερμηνειών. Η πολυπλοκότητα στην οριοθέτησή του οφείλεται στην πολυδιάστατη φύση του οικοτουρισμού, ο οποίος συνδυάζει πτυχές από τον τουρισμό, τη φύση, τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και την περιβαλλοντική προστασία. Καθώς η ευαισθητοποίηση για τη σημασία της φύσης και της περιβαλλοντικής διατήρησης αυξάνεται, έτσι και η έννοια του οικοτουρισμού διευρύνεται και προσαρμόζεται σε διαφορετικούς πολιτισμούς, κοινωνικές πρακτικές και περιβαλλοντικές συνθήκες σε παγκόσμιο επίπεδο.

Συχνά, υπάρχει σύγχυση όσον αφορά τη διάκριση μεταξύ του φυσιολατρικού τουρισμού και του οικοτουρισμού. Ωστόσο υπάρχουν διαφοροποιήσεις. Ο οικοτουρισμός διαφέρει από τον φυσιολατρικό τουρισμό καθώς συνδυάζει την αγάπη για τη φύση με την οικονομική συνεισφορά. Στην ουσία, πρόκειται για μια πιο περιορισμένη και ήπια έννοια που συνδυάζει τα θετικά στοιχεία του φυσιολατρικού τουρισμού με την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη. (Γκουβέρος, 2010)

Ένας από τους διαδεδομένους ορισμούς του οικοτουρισμού, αναπτύχθηκε από τον Caballos-Lascrain το 1987. Αυτός ο ορισμός εστιάζει στη σπουδαιότητα των φυσικών περιοχών και των πολιτιστικών και συναισθηματικών πτυχών της εμπειρίας. Ουσιαστικά, αναφέρεται σε ταξίδια σε φυσικά περιβάλλοντα που δεν έχουν υποστεί σημαντικές ανθρώπινες παρεμβάσεις, με σκοπό την ανακάλυψη, τη μελέτη και απόλαυση του τοπίου και της άγριας ζωής, καθώς και τυχόν πολιτιστικών γεγονότων που λαμβάνουν χώρα εκεί. (Shores, 1992)

Σύμφωνα με τον Ziffer (1989), ο οικοτουρισμός αποτελεί μια ειδική μορφή τουρισμού, εμπνευσμένη κυρίως από τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά μιας περιοχής. Οι επισκέπτες που εμπλέκονται σε αυτόν τον τύπο ταξιδιού επισκέπτονται κυρίως απομακρυσμένες περιοχές με σεβασμό, συμμετοχή και ευαισθησία. Οι επισκέπτες αυτοί απολαμβάνουν μια εμπειρία ταξιδιού που δεν βασίζεται στην κατανάλωση των φυσικών πόρων ή της άγριας ζωής, αλλά συμβάλλουν στη διατήρηση της περιοχής είτε με την εργασία τους εκεί είτε οικονομικά, προς όφελος της τοπικής οικονομίας και της βιωσιμότητας της περιοχής.

Με βάση τους Wallace & Pierce (1996), ο οικοτουρισμός αντιπροσωπεύει μια εμπειρία ταξιδιού που λαμβάνει χώρα σε περιοχές όπου η φύση παραμένει σχετικά ανεπηρέαστη από την ανθρώπινη παρέμβαση. Αυτό το είδος τουρισμού εστιάζει στη μελέτη, στην απόλαυση ή στην παροχή εθελοντικής βοήθειας. Επικεντρώνεται τόσο στη βιοποικιλότητα, στα οικοσυστήματα και στη γεωλογία της περιοχής, όσο και στους κατοίκους που διαβιούν εκεί, στις ανάγκες τους και στον πολιτισμό τους, καθώς και στη σχέση τους με το περιβάλλον. Αντιλαμβάνεται τις φυσικές περιοχές ως κοινό κτήμα, όχι μόνο για την ανθρώπινη κοινότητα συνολικά, αλλά κυρίως για τους κοντινούς κατοίκους. Ο οικοτουρισμός έχει θεωρηθεί ως ένα εργαλείο για την προώθηση της διατήρησης του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης, ιδιαίτερα σε περιοχές όπου οι ντόπιοι κάτοικοι αναγκάζονται να αποκτήσουν νέες στάσεις απέναντι στην καταναλωτική χρήση φυσικών πόρων

Κατά την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία δίνεται ο εξής ορισμός: «*Οικοτουρισμός – πράσινοι τουρισμός είναι η ειδικότερη μορφή τουρισμού υπαίθρου, η οποία συνδέεται με διάφορες μορφές τουριστικής δραστηριότητας στη φύση και αναπτύσσεται σε περιοχές οικολογικού ενδιαφέροντος, αναγνωρισμένης οικολογικής αξίας, όπως τα Εθνικά Πάρκα, οι υγράτοποι Ramsar, οι περιοχές του δικτύου Natura 2000 και λοιπές προστατευόμενες περιοχές. Περιλαμβάνει περιήγηση, πεζοπορία, παρατήρηση και φωτογράφιση των οικοσυστημάτων και άλλες δραστηριότητες αναψυχής που διοργανώνονται στο φυσικό περιβάλλον, εμπεριέχουν το στοιχείο της περιπέτειας, δεν διαταράσσουν την περιβαλλοντική ισορροπία της περιοχής και έχουν επιστημονικό και εκπαιδευτικό χαρακτήρα.*» (N.4582/2018 –et.gr),

Ενώ σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (UNWTO 2019), ο «Οικοτουρισμός» καλύπτει τις ανάγκες των περιβαλλοντικών ζωνών και υποστηρίζει ένα περιβαλλοντικά υπεύθυνο ταξίδι, βασισμένο στη φύση με πρωταρχικό στόχο να μάθουν οι τουρίστες παρατηρώντας τα οικοσυστήματα να σέβονται τη φύση, όπως και τους παραδοσιακούς πολιτισμούς των φυσικών περιοχών που επισκέπτονται.

Γενικά, η οικοτουριστική κοινότητα, αναφέρει τον οικοτουρισμό ως τις μετακινήσεις σε περιοχές φυσικού κάλλους, ώστε να γίνει αντιληπτή η φυσική και πολιτιστική ιστορία του τόπου, πάντα με γνώμονα την προστασία και την ακεραιότητα του οικοσυστήματος, καθώς και τη δημιουργία ευκαιριών, σε συνδυασμό με τη διατήρηση των φυσικών πόρων των ντόπιων κατοίκων. Λαμβάνοντας υπόψη τις διάφορες ερμηνείες της έννοιας του οικοτουρισμού, μπορεί να θεωρηθεί ότι οι υποστηρικτές της τουριστικής αυτής δραστηριότητας ερμηνεύουν τον

οικοτουρισμό ως τις μετακινήσεις σε περιοχές φυσικού κάλλους, ώστε να γίνει αντιληπτή η φυσική και πολιτιστική ιστορία του τόπου, πάντα με γνώμονα την προστασία και ακεραιότητα του οικοσυστήματος, και τη δημιουργία ευκαιριών.

5.3 Χαρακτηριστικά και αρχές του οικοτουρισμού

Οι ειδικοί στον τομέα του οικοτουρισμού, από κυβερνητικοί οργανισμοί και διάφοροι φορείς του τουρισμού μέχρι τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, έχουν προσπαθήσει να καθορίσουν έναν ορισμό για τον οικοτουρισμό. Δεδομένου ότι η έννοια αυτή αποτελεί ουσιαστικά μια δραστηριότητα, μια φιλοσοφία και βασικά ένα μοντέλο ανάπτυξης, είναι σχεδόν ανέφικτο να προσδιοριστεί με ακρίβεια. Ωστόσο, αναλύοντας περαιτέρω την ελληνική και ξένη βιβλιογραφία, καθίσταται φανερό ότι κάθε προσέγγιση της έννοιας του οικοτουρισμού εστιάζει και επισημαίνει ορισμένες από τις διαστάσεις αυτού του φαινομένου. Παρόλο αυτά, και-παρά την ποικιλία των ορισμών και των προσδιορισμών του, είναι από κοινού αποδεκτό, ότι υπάρχουν ορισμένες βασικές - σταθερές, αρχές που χαρακτηρίζουν τον οικοτουρισμό

Σύμφωνα με τον *Κομίλη (2007)*, ο οικοτουρισμός εστιάζει σε όλες τις μορφές τουρισμού που αντλούν έμπνευση από την υπαίθρια ομορφιά και τον πολιτισμό μιας περιοχής, με τους επισκέπτες να επικεντρώνονται στην παρατήρηση και στην εκτίμηση της φύσης και των παραδοσιακών πολιτισμών που επικρατούν σε αυτές τις περιοχές. Πέραν αυτών, ο οικοτουρισμός επιδιώκει να περιλαμβάνει επιστημονικά, εκπαιδευτικά και διερευνητικά χαρακτηριστικά, τα οποία αξιοποιούνται συνήθως από μικρές ομάδες επισκεπτών και από εξειδικευμένες μικρές τοπικές επιχειρήσεις. Μέσω αυτού του είδους τουρισμού, η προσπάθεια ελαχιστοποίησης των αρνητικών επιπτώσεων στο φυσικό και κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον αποτελεί βασικό στόχο, ενώ παράλληλα υποστηρίζει την προστασία των φυσικών περιοχών, προωθώντας την οικονομική ευημερία των τοπικών κοινοτήτων (επιπρόσθετη απασχόληση και εισόδημα) αυξάνοντας την ευαισθησία τους για τη διατήρηση των φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων. Συνολικά, ο οικοτουρισμός προσφέρει έναν περιβαλλοντικά βιώσιμο τρόπο ταξιδιού που ενισχύει τη συνειδητοποίηση και την εκπαίδευση των επισκεπτών.

Όπως υποστηρίζει ο *Κομίλης (2007)* τα κριτήρια προσδιορισμού του οικοτουρισμού διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

α) Τα κριτήρια αειφορίας, που καλύπτουν περιβαλλοντικές, κοινωνικές οικονομικές πολιτιστικές διαστάσεις,

β) τα εκπαιδευτικά/ επιμορφωτικά κριτήρια, που συμβάλλουν στην κατανόηση της αξίας και λειτουργίας του φυσικού περιβάλλοντος της εκάστοτε περιοχής, από την σκοπιά των επισκεπτών και/ή των κατοίκων αυτής και τέλος,

γ) τα κριτήρια τοπικής συμμετοχής, που αφορούν στη συμμετοχή της τοπικής κοινότητας στην ανάπτυξη, στον έλεγχο και στη διαχείριση του οικοτουρισμού και των δραστηριοτήτων του.

Ενώ για τον *Mader (2023)* τα τρία βασικά κριτήρια είναι ότι ο οικοτουρισμός προβλέπει την προστασία του περιβάλλοντος, περιλαμβάνει την ουσιαστική συμμετοχή της κοινότητας και τέλος είναι επικερδής και μπορεί να είναι αυτοσυντηρούμενος. Βάσει αυτών των τριών κριτηρίων αναδεικνύεται ουσιαστικά η φύση του οικοτουρισμού και τι υπόσταση μπορεί να λάβει. Πρόκειται δηλαδή για ένα ταξίδι σε φυσικές, σχετικά αμετάβλητες περιοχές, όπου οι φυσικές ομορφιές είναι το κυριότερο στοιχείο με στόχο την αποφυγή της αλλοίωσης του οικοσυστήματος κάθε τόπου και σκοπό το κέρδος.

Όπως αναφέρθηκε, είναι από κοινού αποδεκτό, ότι υπάρχουν ορισμένες βασικές - σταθερές, αρχές που χαρακτηρίζουν τον οικοτουρισμό. Η Διεθνής Εταιρεία Οικοτουρισμού, στηριζόμενη στο Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών, διατυπώνει τις εξής βασικές αρχές του οικοτουρισμού ως εξής (TIES,2015 *The International Ecotourism Society,2015*):

- i. Ελαχιστοποίηση των επιβλαβών επιπτώσεων στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον που μπορεί να πλήξουν έναν προορισμό.
- ii. Εκπαίδευση του ταξιδιώτη σχετικά με τη σημασία της προστασίας και διατήρησης του περιβάλλοντος.
- iii. Επικέντρωση στη σημασία των υπεύθυνων επιχειρήσεων, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές και τους κατοίκους, ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες και να βελτιστοποιηθεί η προστασία του περιβάλλοντος
- iv. Επένδυση των εσόδων στη διατήρηση και διαχείριση των φυσικών και προστατευόμενων περιοχών.
- v. Επιμέλεια στη χωροταξική διανομή σε τουριστικές περιοχές και σχέδια διαχείρισης επισκεπτών, τόσο για περιφέρειες όσο και για φυσικές περιοχές που προορίζονται για οικολογικούς προορισμούς.
- vi. Εστίαση στη χρήση βιωσιμότητας, σε έρευνες βασισμένες στο περιβάλλον και στην κοινωνία, καθώς και σε μακροπρόθεσμα προγράμματα για την αντιμετώπιση και τη μείωση των επιπτώσεων.
- vii. Προσπάθεια για τη μέγιστη αξιοποίηση του οικονομικού οφέλους για τη φιλοξενούσα χώρα, τις τοπικές επιχειρήσεις και κοινότητες, και ειδικά για τους ανθρώπους που εδρεύουν σε φυσικές και προστατευόμενες περιοχές.
- viii. Προσπάθεια εξασφάλισης ότι η τουριστική ανάπτυξη δεν υπερβαίνει τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά όρια της αποδεκτής αλλαγής, όπως ορίζονται από τους ερευνητές, σε συνεργασία με τους τοπικούς κατοίκους.
- ix. Δημιουργία εγκαταστάσεων που συμβαδίζουν με το περιβάλλον, μειώνοντας στο ελάχιστο τη χρήση ορυκτών καυσίμων, προστατεύοντας την τοπική χλωρίδα και πανίδα, που ενσωματώνονται με το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

Συνοψίζοντας, συμπεραίνεται ότι, ο οικοτουρισμός αναδεικνύεται ως μια μορφή τουρισμού που επικεντρώνεται σε φυσικές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας και πολιτιστικής κληρονομιάς. Είναι ένα είδος ταξιδιού που συνδυάζει τη μελέτη, την απόλαυση και τη συμμετοχή σε δραστηριότητες εναρμονισμένες με το φυσικό περιβάλλον, ενώ παράλληλα προωθεί την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος. Στοχεύει στη δημιουργία συνοχής του κοινωνικού ιστού και στην ανάδειξη της σημασίας των φυσικών περιοχών ως κοινής περιουσίας, προσφέροντας ταυτόχρονα επιστημονική και εκπαιδευτική εμπειρία στους επισκέπτες. Ο οικοτουρισμός αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και τη διατήρηση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς μιας περιοχής, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην οικονομική ευημερία των τοπικών κοινοτήτων.

5.4 Προστατευόμενες περιοχές και οικοτουρισμός

Εξαιρετικό οικοτουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι προστατευόμενες περιοχές, που χαρακτηρίζονται από τη μοναδικότητα της πανίδας και της χλωρίδας τους, καθώς και για την ιδιαίτερη γεωμορφολογία τους. Σύμφωνα με δημοσίευμα του *Bioversity Information System for Europe (2021)*, στην Ελλάδα εντοπίζονται συνολικά 1.249 προστατευόμενες περιοχές, εκ των οποίων 446 τοποθεσίες είναι ενταγμένες στο δίκτυο «Natura 2000» ενώ οι υπόλοιπες 803 τοποθεσίες προστατεύονται βάσει της εθνικής νομοθεσίας. Μερικές από τις

περιοχές που εντάσσονται στο δίκτυο Natura 2000 είναι ο Εθνικός Δρυμών Πρεσπών, οι Λίμνες της Βιστόνης και Ισμάρης, η Λίμνη Κερκίνης – Όρος Κρούσια, το Δέλτα Νέστου και οι Λιμνοθάλασσες Κεραμωτής και Νήσος Θασοπούλα, το Δέλτα Αχελού με τη Λιμνοθάλασα Μεσολογγίου, ο Αμβρακικός Κόλπος, ο Υγρότοπος Σχοινιά, το Δέλτα Έβρου και το όρος Ολυμπος.

Όπως αναφέρεται από τη Διεθνή Ένωση για την Προστασία της Φύσης και των φυσικών πόρων (*International Union for Conservation of Natural Resources - IUCN*) και σύμφωνα με την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία (*N.1650/1986*), προστατευόμενες περιοχές χαρακτηρίζονται χερσαίες ή θαλάσσιες γεωγραφικές εκτάσεις των οποίων η προστασία και η διαχείριση κρίνεται αναγκαία για την διασφάλιση του φυσικού περιβάλλοντος, των οικοσυστημάτων και της πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε περιοχής. Σε αυτού του είδους τις περιοχές εντάσσονται «εθνικοί δρυμοί», «αισθητικά δάση», «φυσικά μνημεία», «μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς», «γεωμορφολογικοί σχηματισμοί», «ιστορικά μνημεία» και «παραδοσιακοί οικισμοί» (*Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2020*)

Οι συγκεκριμένες περιοχές προστατεύονται από ειδικότερες ρυθμίσεις και εποπτεύονται από αρμόδιους φορείς, λόγω της μοναδικότητας των οικοσυστημάτων, των γεωμορφολογικών σχηματισμών και των καλαίσθητων τοπίων, που η ύπαρξη τους εξυπηρετεί αφενός την προστασία και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας τους, αφετέρου ανάγκες που σχετίζονται με την επιστημονική έρευνα, την αναγνώριση στην ύπαιθρο και την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Στις περιοχές οι οποίες έχουν χαρακτηριστεί προστατευόμενες βάσει νόμου, απαγορεύεται οποιαδήποτε είδος παρέμβασης η μπορεί να αλλοιώσει το φυσικό τοπίο και να διαταράξει την οικολογική του ισορροπία

Όπως προκύπτει από την κείμενη νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος, προστατευόμενες περιοχές, διαχωρίζονται σε (*Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2020*):

α) Περιοχές Απόλυτης Προστασίας, που αφορούν σε περιοχές αποτελούμενες από εξαιρετικά ευαίσθητα οικοσυστήματα, ενδιαιτήματα σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών χλωρίδας ή άγριας πανίδας ή εκτάσεις υψίστης σημασίας για τα είδη προς εξαφάνιση της άγριας πανίδας. Στις περιοχές αυτές απαγορεύεται οποιαδήποτε δραστηριότητα, εκτός κάποιων εξαιρέσεων και εφόσον πληρούνται όλες οι απαραίτητες διεργασίες για την διασφάλιση της βιοποικιλότητας, των ειδών και των οικοτόπων.

β) Περιοχές Προστασίας της Φύσης, που αφορούν σε εκτάσεις αξιόλογης οικολογικής ή βιολογικής σημασίας. Στις περιοχές αυτές προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον από κάθε δραστηριότητα ή επέμβαση που μπορεί να μεταβάλει ή να αλλοιώσει τη φυσική του κατάσταση. Εξαιρούνται κάποιες εργασίες που κρίνονται αναγκαίες ώστε να μην αλλοιωθούν χαρακτηριστικά των προστατευόμενων αντικειμένων και επιτρέπονται ήπιες δραστηριότητες, εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τους σκοπούς προστασίας.

γ) Φυσικά Πάρκα και ειδικότερα εθνικοί δρυμοί, εθνικά πάρκα, χερσαία, θαλάσσια ή μικτού χαρακτήρα, που αφορούν σε μεγάλες σε έκταση φυσικές ή ημιφυσικές περιοχές με ιδιαίτερο οικολογικό και επιστημονικό ενδιαφέρον στις οποίες επιτρέπονται οι ελάχιστες ανθρώπινες παρεμβάσεις έτσι ώστε να μην αλλοιωθεί το περιβάλλον

δ) Περιοχές που εντάσσονται σε δίκτυα Προστασίας Οικοτόπων και Ειδών, και αφορούν σε εκτάσεις χερσαίες, υγροτοπικές ή θαλάσσιες που υπόκεινται σε διαχείριση για τη διασφάλιση ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των προστατευόμενων οικοτόπων και

ειδών. Οι περιοχές αυτές περιλαμβάνονται στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δικτύου Natura 2000 και διαχωρίζονται σε Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ), Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) και Καταφύγια Άγριας Ζωής.

ε) Προστατευόμενα τοπία και φυσικοί σχηματισμοί (Protected- landscapes / seascapes), που αφορούν σε περιοχές με μεγάλη οικολογική, γεωλογική, αισθητική ή πολιτισμική σημασία. Οι εκτάσεις αυτές προσφέρονται για αναψυχή του κοινού ή συμβάλλουν στην προστασία φυσικών πόρων λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους. Στα προστατευόμενα τοπία μπορεί δίνονται ιδιαίτερες ονομασίες ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους, όπως αισθητικό δάσος, γεωπάрко, τοπίο άγριας φύσης, κ.α. Ενώ, οι προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί (Protected natural formations) αφορούν σε λειτουργικά τμήματα της φύσης ή μεμονωμένα δημιουργήματά της, με ιδιαίτερη επιστημονική, οικολογική, γεωλογική, γεωμορφολογική, ή αισθητική αξία, που συμβάλλουν στη διατήρηση των φυσικών διεργασιών και στην προστασία των φυσικών πόρων, που ωστόσο παρέχουν τη δυνατότητα να γνωρίσει και να απολαύσει κάποιος το φυσικό περιβάλλον με διάφορες δραστηριότητες αναψυχής.

5.4.1. Οικοτουρισμός σε προστατευόμενες περιοχές

Αρκετές φορές, ο οικοτουρισμός γίνεται αντιληπτός ως μια στρατηγική σχετική με τη βιωσιμότητα των προστατευόμενων περιοχών. Ο οικοτουρισμός σ' αυτές τις περιοχές επικεντρώνεται στην προστασία του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου χωρίς να γίνεται αντικείμενο υπέρμετρης εκμετάλλευσης, ενώ παράλληλα συνδράμει στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής και στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής (Σβορώνου, 2003).

Η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, μέχρι το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, αποσκοπούσε στη διατήρηση των απειλούμενων ειδών. Στη συνέχεια, υπήρξε μια μετατόπιση ως προς την αντιμετώπιση αυτών των περιοχών και στη μετατροπή τους σε αναπτυξιακά έργα για το ευρύτερο συμφέρον της κοινότητας. Επιλεγμένες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών εκτέθηκαν σε έργα βιώσιμης διαβίωσης των τοπικών πληθυσμών. Ως αποτέλεσμα αυτού είναι η εισαγωγή του τουρισμού ως μοντέλου ανάπτυξης ή μέσου κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης σε προστατευόμενες περιοχές με τη μορφή πάρκων και καταφυγίων άγριας ζωής με στόχο τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος. Επομένως, η συμβολή του τουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές είναι σημαντική καθώς σ' αυτές υπάρχει μια αυξανόμενη διάθεση για εξειδικευμένες μορφές τουρισμού, όπως ο οικοτουρισμός. Αυτός πρέπει να διεξάγεται με υπεύθυνο τρόπο που να ελαχιστοποιεί τις αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες, γεγονός που προϋποθέτει πρακτικές όπως η μείωση των απορριμμάτων, η εξοικονόμηση ενέργειας και η υπεύθυνη χρήση των φυσικών πόρων (Τσάρτας, 2003).

Επομένως, ο οικοτουρισμός σε προστατευόμενες περιοχές αναφέρεται στον τουρισμό που λαμβάνει χώρα σε φυσικούς και πολιτιστικούς χώρους που έχουν διακηρυχθεί και προστατεύονται για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, του φυσικού περιβάλλοντος ή της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο οικοτουρισμός σε αυτές τις περιοχές συχνά επιτρέπει στους επισκέπτες να απολαύσουν και να ανακαλύψουν τη φύση, τον πολιτισμό και την ιστορία, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στη διατήρηση και την αειφορία αυτών των περιοχών.

Οικοτουριστικές δραστηριότητες που μπορούν να προσφέρονται σε προστατευόμενες περιοχές περιλαμβάνουν:

1. **Πεζοπορία και Ποδηλασία:** Οι επισκέπτες μπορούν να εξερευνήσουν το φυσικό τοπίο και τις οικολογικές περιοχές με πεζοπορία ή ποδηλασία.
2. **Παρατήρηση Άγριας Ζωής:** Σε πολλά προστατευμένα πάρκα, οι επισκέπτες μπορούν να παρατηρήσουν άγρια ζώα στο φυσικό τους περιβάλλον.
3. **Περιηγήσεις σε Φυσικά Αξιοθέατα:** Οι επισκέπτες μπορούν να επισκεφτούν φυσικά αξιοθέατα, όπως καταρράκτες, φαράγγια και σπήλαια.
4. **Περιβαλλοντικές Δραστηριότητες:** Οι επισκέπτες μπορούν να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες που στοχεύουν στη διατήρηση και την ανάπτυξη του περιβάλλοντος, όπως καθαρισμός της παραλίας ή φυτεύσεις δένδρων.
5. **Πολιτιστικές Εμπειρίες:** Οι επισκέπτες μπορούν να μάθουν για την τοπική ιστορία, πολιτισμό και παραδόσεις μέσα από επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και παραδοσιακά χωριά.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι είναι σημαντικό να υπάρχει ισορροπία μεταξύ της ανάπτυξης του οικοτουρισμού και της διατήρησης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος καθώς και καλή διαχείριση και προσεκτικός σχεδιασμός ώστε να διατηρηθεί η ακεραιότητα των προστατευόμενων περιοχών και να εξασφαλιστεί η βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού.

5.4.2. Οικοτουριστικοί προορισμοί στην Ελλάδα

Αν και για τους περισσότερους τουρίστες «Ελλάδα» σημαίνει καλοκαίρι, θάλασσα, ήλιος, νησιά και αρχαίος πολιτισμός μερικά μέρη της χώρας προσφέρουν όμως κάτι διαφορετικό. Η Ελλάδα είναι προικισμένη με πληθώρα φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία, όπως υπέροχα βουνά, μοναδική χλωρίδα, εξαιρετική πανίδα και μαγευτικούς υγροτόπους, που σε συνδυασμό με τους παραδοσιακούς οικισμούς, τα πλούσια έθιμα, την ξεχωριστή κουζίνα και τα παραδοσιακά προϊόντα μπορούν να προσφέρουν σπάνιες εμπειρίες ζωής στους υποστηρικτές του οικοτουρισμού. Οι προορισμοί για οικοτουρισμό είναι πολλοί και αρκετοί από αυτούς είναι άγνωστοι. Στο σημείο αυτό θα αναφέρονται μερικούς από τους πιο σημαντικούς.

Φαράγγι της Σαμαριάς: Είναι το διασημότερο πεζοπορικό φαράγγι της Ευρώπης, αποτελώντας τμήμα του Ευρωπαϊκού μονοπατιού E4. Βρίσκεται στη νότια πλευρά του Νομού Χανίων και δημιουργήθηκε από το ποτάμι που ρέει ανάμεσα στον κύριο όγκο των Λευκών Ορέων και το όρος Βολακιάς. Το φαράγγι φιλοξενεί πολλά ενδημικά είδη πουλιών και ζώων, όπως το πλέον γνωστό αγριοκάτσικο κρι-κρι και οι βαθιές και επιβλητικές χαράδρες, οι πηγές με τρεχούμενο νερό και οι εντυπωσιακές ρεματιές δημιουργούν ένα ανυπέβλητο σκηνικό. Το φαράγγι μαζί με τις γύρω πλαγιές και κάποια μικρότερα φαράγγια αποτελεί τον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς ή Λευκών Ορέων. Η χλωρίδα και η πανίδα στον Εθνικό Δρυμό της Σαμαριάς είναι εξαιρετικά πλούσιες. Στο φαράγγι βρίσκονται μοναδικά είδη φυτών και ζώων που προστατεύονται από διεθνείς συμβάσεις. Αναφέρεται ότι στο φαράγγι υπάρχουν 450 είδη φυτών και σύμφωνα με το νόμο δεν επιτρέπεται να αφαιρεθεί οτιδήποτε από το χώρο της

Σαμαριάς, ούτε καν ένα λουλούδι. Από το 1981 έχει ενταχθεί το φαράγγι ως «μοναδικό» στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας της UNESCO, με σκοπό την ανάδειξη και προστασία πολύτιμων τόπων για τον άνθρωπο (*visitgreece.gr,2024 & explorecrete.com,2024*)

Εθνικός Δρυμός Πρεσπών: Η περιοχή των Πρεσπών βρίσκεται στη βορειοδυτική γωνιά της Ελλάδας σε υψόμετρο 900 περίπου μέτρων, περικυκλωμένη από βουνά και αποτελεί σημαντικό εθνικό πάρκο λόγω της βιοποικιλότητας της και των ενδημικών ειδών γλωρίδας και πανίδας. Η περιοχή όπου εκτείνεται κυρίως η Μικρή Πρέσπα αποτελεί τον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού. Ο μοναδικός υγρότοπος χαρακτηρίστηκε το 1973 από τη Διεθνή Συνθήκη Ραμσάρ ως «Διεθνής Προστατευόμενος Υγρότοπος», ενώ το 1974 η περιοχή ανακηρύχθηκε από την ελληνική πολιτεία «Εθνικός Δρυμός». Στην περιοχή εντοπίζονται 1.400 είδη φυτών, 1200 είδη φτέρης, αλτικά λιβάδια σε υψ. 1.800 μ. και το μοναδικό δάσος στην Ευρώπη από αιωνόβιους κέδρους. Χάρη στους βιότοπους φιλοξενεί επίσης σπάνια είδη πανίδας, ερπετοπανίδας και ορνιθοπανίδας. Τα υγρά λιβάδια είναι πολύ σημαντικά για την αναπαραγωγή ψαριών και αμφίβιων καθώς και για τη διατροφή πτηνών. Μάλιστα, οι Πρέσπες αποτελούν τόπο αναπαραγωγής σπάνιων πτηνών, απειλούμενων προς εξαφάνιση. Και οι δύο λίμνες (Μικρή & Μεγάλη Πρέσπα) ανήκουν στο δίκτυο NATURA 2000 (*florina.pdm.gov.gr, 2023*).

Εθνικός Δρυμός Ολύμπου: είναι μία φυσική περιοχή με ιδιαίτερη οικολογική αξία, λόγω της σπάνιας και ποικιλόμορφης γλωρίδας και πανίδας, των γεωμορφολογικών σχηματισμών, του υπεδάφους, των νερών, των διαφορών του κλίματος και γενικά του φυσικού του περιβάλλοντος και είναι θεσμοθετημένη προστατευόμενη περιοχή. Ήταν ο πρώτος Εθνικός Δρυμός που θεσμοθετήθηκε με Βασιλικό Διάταγμα το 1938. Η περιοχή έχει χαρακτηριστεί από το 1981 ως Απόθεμα της Βιόσφαιρας από το Πρόγραμμα Άνθρωπος και Βιόσφαιρα της UNESCO (MAB) και έχει συμπεριληφθεί στο Δίκτυο NATURA 2000, ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) για τους οικοτόπους και Ειδική Ζώνη Προστασίας για την Ορνιθοπανίδα (ΖΕΠ). Ο Πιερίκος και ο Θεσσαλικός Ολύμπος ανακηρύχθηκε επίσης ως αρχαιολογικό και ιστορικό τόπος, προκειμένου να προστατευθούν οι διάσπαρτοι αρχαιολογικοί του χώροι, καθώς και η συνολική εικόνα του, που αποτελεί και την κατ' εξοχήν μνημειακή και ιστορική του όψη, από κάθε είδους έμμεση και άμεση αλλοίωση. Σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα «Χαρακτηρισμός της χερσαίας και υδάτινης περιοχής του Όρους Ολύμπου ως Εθνικού Πάρκου, οριοθέτηση και καθορισμός ζωνών προστασίας αυτού, χρήσεων γης, όρων και επιτρεπόμενων δραστηριοτήτων» (ΦΕΚ 610/Δ'/2021), καθορίζονται πλέον οι ζώνες προστασίας του Εθνικού Δρυμού, οι χρήσεις και οι περιορισμοί εντός αυτού, γεγονός το οποίο είναι πολύ σημαντικό για την προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου του Ολύμπου (*Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α,2024*).

Το Δέλτα του Νέστου καταλαμβάνει έκταση περίπου 500.000 στρ και βρίσκεται στα νότια σύνορα των Νομών Καβάλας και Ξάνθης. Ο σχηματισμός του Δέλτα επηρεάστηκε από την δράση του ποταμού και τον κυματισμό της θάλασσας δημιουργώντας μια εξαιρετική ποικιλία βιοτόπων που συνθέτουν ένα μωσαϊκό που ευνοεί την άγρια ζωή. Είναι από τους πιο σημαντικούς υγροτόπους της χώρας αλλά και της Ευρώπης, λόγω έκτασης και ποικιλίας των βιοτόπων του. Είναι ενταγμένο στον Κατάλογο Υγροτόπων Διεθνούς Σημασίας σύμφωνα με την Σύμβαση Ramsar, ανήκει στο δίκτυο Natura 2000 καθώς και στις Περιοχές Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο υγροτοπικό σύμπλεγμα του Δέλτα περιλαμβάνονται επτά μικρές λίμνες στα βορειοανατολικά της Χρυσούπολης καθώς και οκτώ λιμνοθάλασσες. Σε αυτό το τεράστιο μωσαϊκό οικοτόπων παρατηρούνται πολλά και διαφορετικά είδη γλωρίδας και πανίδας. Μέχρι σήμερα έχουν καταγραφεί 20 είδη θηλαστικών, 11 είδη αμφιβίων, 22 είδη ερπετών, ενώ στα νερά του ποταμού Νέστου ζουν 21 είδη ψαριών

και άλλα 36 είδη απαντώνται στις λιμνοθάλασσες και στις εκβολές του ποταμού. Όσον αφορά την ορνιθοπανίδα, έχουν καταγραφεί 277 είδη. (Κατσούλη, 2021-2024).

Υδροβιότοπος της Κερκίνης βρίσκεται στο ΒΔ τμήμα του νομού Σερρών και ξεχωρίζει ως ένας τόπος με μοναδικής αξίας βιοποικιλότητα. Είναι ένας από τους 10 Υγροτόπους Διεθνούς Σημασίας της Ελλάδας (γνωστοί και ως Υγρότοποι Ramsar) και μία από τις 196 σημαντικές περιοχές για τα πουλιά της Ελλάδας (IBA), καθώς και περιοχή ειδικής προστασίας (SPA – Οδηγία 79/409/ΕΟΚ). Η περιοχή της Κερκίνης θεωρείται η πιο εύκολα προσβάσιμη περιοχή για παρατήρηση της ορνιθοπανίδας στην Ελλάδα- και ίσως σε ολόκληρη την Ευρώπη. Είναι κορυφαίος προορισμός για παρατήρηση πολλών άγνωστων στους ανθρώπους της πόλης πουλιών, για ήσυχες βόλτες σε γαλήνια τοπία μακριά από ηχορύπανση και φασαρία, για δραστηριότητες στη φύση όπως ποδήλατο, βαρκάδα, ιππασία. Η περιοχή έχει όλες τις προδιαγραφές για ανάπτυξη του αγροτουρισμού με απαραίτητη προϋπόθεση το σεβασμό στο περιβάλλον (Ο.Φ.Υ.Π.Ε.Κ.Α, 2019).

Η ανοδική εξέλιξη του οικοτουρισμού σε προστατευόμενες περιοχές ανέδειξαν την ανάγκη δημιουργίας οικοτουριστικών εγκαταστάσεων. Η αρχιτεκτονική των διαφόρων εγκαταστάσεων αποτελεί μια μορφή πολιτιστικής έκφρασης οπότε γίνεται αντιληπτό ότι ο τρόπος κατασκευής αυτών των εγκαταστάσεων οφείλει να ενσωματώνει αρχές που να αναδεικνύουν τον περιβαλλοντικά βιώσιμο οικοτουρισμού ώστε να μπορεί να συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη ενός τόπου, εφόσον αποτελεί ένα «οικοτουριστικό προϊόν». Στον όρο «οικοτουριστικό προϊόν» συμπεριλαμβάνονται ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις καταλύματα, ταξιδιωτικές δραστηριότητες, καθώς και οι ίδιοι οι τουριστικοί προορισμοί

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Οικοτουρισμού (European Ecotourism Network), τα οικοτουριστικά καταλύματα, όπως και τα αγροτουριστικά, πρέπει να πληρούν έναν αριθμό από κριτήρια ποιότητας (European Ecotourism Labelling Standard – EETLS), ώστε να χαρακτηριστούν ως τέτοιου είδους καταλύματα. Τα κριτήρια αυτά αναφέρονται στην αρχιτεκτονική, συντήρηση και διακόσμηση των κτιρίων, στον εξοπλισμό, στην καθαριότητα, στον περιβάλλοντα χώρο, στην παροχή των υπηρεσιών, στην ασφάλεια, στην ενεργειακή χρήση και στην κατανάλωση (φυσικών) πόρων, στη διαχείριση των αποβλήτων, καθώς και άλλων κριτηρίων (DestiNet.eu, 2012).

Το Διεθνές Πρότυπο Green Globe περιλαμβάνει 44 κριτήρια που ομαδοποιούνται σε τέσσερις κατηγορίες οι οποίες αφορούν στη βιώσιμη διαχείριση, στην κοινωνική /οικονομική ανάπτυξη, στην πολιτιστική κληρονομιά και στα περιβαλλοντικά. Το πρότυπο υποστηρίζεται με πάνω από 380 δείκτες συμμόρφωσης οι οποίοι ποικίλλουν ανάλογα με τον τύπο της πιστοποίησης, τη γεωγραφική περιοχή καθώς και τους τοπικούς παράγοντες (Green Globe Certification, 2024).

Εν κατακλείδι, οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να προβάλλουν και να ασχοληθούν με τον οικοτουρισμό θα πρέπει να πληρούν προϋποθέσεις που αφορούν στην οργάνωση δράσεων και στην ξενάγηση προστατευόμενων περιοχών και τόπων φυσικής ομορφιάς. Θα πρέπει να λαμβάνουν μέρος στην προστασία των ανανεώσιμων πόρων και πηγών που προσφέρονται και να συμβάλλουν στη συντήρηση παραδοσιακών περιοχών. Επιπλέον, θα πρέπει να προσφέρουν χαρακτηριστικά πλεονεκτήματα για την ενδυνάμωση του τοπικού πληθυσμού και στην εκπαίδευση, καθώς και να σέβονται τις τοπικές παραδόσεις. Τέλος θα πρέπει να φροντίζουν για τη γνωριμία του επισκέπτη με τις παραδόσεις, τα ήθη, τα έθιμα και τις τοπικές συνήθειες (Τσούνης 2019) .

5.5 Τα χαρακτηριστικά των οικοτουριστών

Οι συμμετέχοντες στον αγροτουρισμό κατατάσσονται στους επισκέπτες που επιδιώκουν να ενσωματώνονται με τη φύση και το περιβάλλον, να ανακαλύψουν και να εκτιμήσουν την άγρια ζωή και το φυσικό περιβάλλον, ενώ ταυτόχρονα σέβονται και προστατεύουν το περιβάλλον αυτό. Τα ατομικά χαρακτηριστικά των οικοτουριστών μπορεί να ποικίλουν ανάλογα με τις προτιμήσεις, τις αξίες, την ηλικία και τα ενδιαφέροντά τους, καθώς και με την οικονομική τους υπόσταση. Συνήθως, οι τύποι των οικοτουριστών προσδιορίζονται ανάλογα με τις γνώσεις, τα ενδιαφέροντά τους και τις δραστηριότητες που ασκούν. Ο Mowforth (1993), βασισμένος σε μελέτες, ταξινομεί τους οικοτουρίστες σε τρεις κατηγορίες σε σχέση με ορισμένα χαρακτηριστικά, όπως ηλικία, οργάνωση ταξιδιού, δαπάνες, ενδιαφέροντα και δραστηριότητες. Σύμφωνα με τη θεωρία του διαχωρίζονται σε οικοτουρίστες:

- **Δραστήριοι ή τραχείς (rough)**, που επιδιώκουν δραστηριότητες άθλησης, κυρίως έντονες ή περιπετειώδεις και επικίνδυνου τύπου.
- **Ήπιοι / ήρεμοι (smooth)**, που ενδιαφέρονται κυρίως για παρατήρηση και απόλαυση της φύσης ή για οργανωμένα ταξίδια και διαδρομές.
- **Ειδικοί (specialists)**, που ταξιδεύουν και για επιστημονικούς λόγους (διερεύνηση φυσικών πόρων) αλλά και για χόμπι.

Μια άλλη ενδιαφέρουσα προσέγγιση των οικοτουριστών εστιάζει στη «φυχοσύνθεση» που παρουσιάζουν ή εκδηλώνουν σε διάφορο βαθμό. Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, τα χαρακτηριστικά των οικοτουριστών περιλαμβάνουν (Ballantin, Eagles 1994):

- Ευαισθησία προς το Περιβάλλον: Οι οικοτουρίστες έχουν υψηλή ευαισθησία στα ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας και βιωσιμότητας. Αντιλαμβάνονται την αξία της άγριας ζωής, των φυσικών οικοσυστημάτων και του περιβάλλοντος γενικότερα και είναι συνειδητοποιημένοι για τις επιπτώσεις του τουρισμού στο περιβάλλον με αποτέλεσμα να προτιμούν δραστηριότητες που δεν προκαλούν σημαντική βλάβη στη φύση.
- Προστασία και Διατήρηση: Οι οικοτουρίστες συνήθως είναι ενήμεροι για τις περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο πλανήτης και συχνά συμβάλλουν στην προστασία και τη διατήρηση των περιοχών που επισκέπτονται, είτε μέσω εθελοντικής εργασίας είτε μέσω οικολογικών προγραμμάτων ή δωρεών προς οργανώσεις που ασχολούνται με τη φύση και το περιβάλλον.
- Ενδιαφέρον για Περιπέτεια και Εξερεύνηση: Οι οικοτουρίστες είναι συνήθως ανοιχτοί σε νέες εμπειρίες και προκλήσεις. Αναζητούν την περιπέτεια και την εξερεύνηση σε φυσικά περιβάλλοντα και είναι πρόθυμοι να δοκιμάσουν νέες δραστηριότητες και να εξερευνήσουν νέα μέρη. Μπορεί να προτιμούν εναλλακτικές δραστηριότητες όπως πεζοπορία, ορειβάσια, καγιάκ, παρατήρηση πουλιών και άλλες φυσικές εξερευνησεις.
- Ενδιαφέρον για Πολιτισμό και Τοπική Κοινότητα: Παρά το γεγονός ότι εστιάζουν στη φύση, οι οικοτουρίστες επίσης ενδιαφέρονται για τον πολιτισμό και την τοπική κοινότητα. Θέλουν να μάθουν για τον πολιτισμό, την ιστορία, την παράδοση και τον τρόπο ζωής των τοπικών ανθρώπων.
- Προθυμία για Εκπαίδευση: Οι οικοτουρίστες είναι συνήθως πρόθυμοι στην εκπαίδευση και στην ανταλλαγή γνώσεων. Είναι δεκτικοί στο να μάθουν για την τοπική φύση, τη βιοποικιλότητα και την οικολογία.

- **Ενσυναίσθηση:** Οι οικοτουρίστες συχνά έχουν ανεπτυγμένη ενσυναίσθηση και ενδιαφέρον για την ευημερία των τοπικών κοινοτήτων και των φυσικών οικοσυστημάτων που επισκέπτονται.

Από τα ανωτέρα συμπεραίνεται λοιπόν, ότι ο οικοτουρισμός μπορεί να περιλαμβάνει όλες τις ηλικιακές κατηγορίες επισκεπτών, διαχωρίζοντας τους ωστόσο από τους τουρίστες του μαζικού βάσει κριτηρίων που εστιάζουν στην ψυχική σύνθεση και στις επιλεγμένες δραστηριότητες εντός του φυσικού περιβάλλοντος.

5.6 Τα οφέλη του οικοτουρισμού

Η χώρα μας διαθέτει όλες τις προδιαγραφές και έχει πολλές δυνατότητες να αναπτύξει αειφορικό τουρισμό και να πετύχει μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Καθώς η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και η προστασία της φύσης αποτελούν βασικούς πυλώνες του οικοτουρισμού, ο οικοτουρισμός είναι ένα από τα μέσα που με σωστό σχεδιασμό και με μία μακρόχρονη στρατηγική μπορεί να συνεισφέρει οικονομικούς πόρους χωρίς εποχικότητα και αειφόρου ανάπτυξη, προστατεύοντας ταυτόχρονα το φυσικό περιβάλλον. Ο οικοτουρισμός προσφέρει πολλά οφέλη, τα οποία μπορούν να καλύψουν ένα ευρύ φάσμα αναγκών και ενδιαφερόντων. Ανάμεσα στα κύρια οφέλη του οικοτουρισμού περιλαμβάνονται (Παπαθεοδώρου, 2021):

- **Διατήρηση της φύσης και του περιβάλλοντος:** Ο οικοτουρισμός εστιάζει κυρίως στην ανάπτυξη βιώσιμων τουριστικών δραστηριοτήτων που σέβονται το περιβάλλον και προωθούν τη διατήρηση της φύσης και της βιοποικιλότητας. Οι προστατευόμενες περιοχές μπορούν να διασφαλίσουν την οικονομική βάση της περιοχής παράλληλα με τη διατήρηση της φυσικής και περιβαλλοντικής κληρονομιάς, καθώς και να συνεισφέρουν σε ένα υψηλότερο επίπεδο ζωής και ποιότητας για τον τοπικό πληθυσμό.
- **Οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων:** Ο οικοτουρισμός μπορεί να ενισχύσει την οικονομία των τοπικών κοινοτήτων μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της αύξησης των εσόδων από τον τουρισμό. Οι οικοτουριστικές δραστηριότητες, εάν στηριχτούν από τον τοπικό πληθυσμό με τις κατάλληλες κτιριακές και άλλες υποδομές, μπορούν να προσφέρουν καλύτερα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη σε σχέση με άλλες οικονομικές δραστηριότητες.
- **Προώθηση της πολιτιστικής ανταλλαγής και κατανόησης:** Ο οικοτουρισμός δίνει στους ταξιδιώτες την ευκαιρία να επικοινωνήσουν και να μάθουν από τις τοπικές κοινότητες, γνωρίζοντας την τοπική πολιτιστική κληρονομιά και παράδοση.
- **Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης και της προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος:** Ο οικοτουρισμός προστατεύει και αναδεικνύει το οικοσύστημα και την πολιτιστική κληρονομιά με τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Ενώ οι ταξιδιώτες, μέσω της συμμετοχής τους σε οικοτουριστικές δραστηριότητες, εκπαιδεύονται σχετικά με τη σημασία της προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

- **Ενίσχυση της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης:** Ο οικότουρισμός μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη απομακρυσμένων περιοχών και σε αναπτυσσόμενες κοινότητες μέσω της δημιουργίας νέων υποδομών και της προσέλκυσης επενδύσεων, Καθώς και της εξασφάλισης των τοπικών παραγωγικών ιδιαιτεροτήτων

Ειδικότερα, ο οικότουρισμός βοηθά στην προστασία φυσικών οικοτόπων και παρθένων περιβαλλόντων και επιτρέπει σε περιοχές να οικοδομήσουν τις οικονομίες τους χωρίς να βλάψουν το περιβάλλον, με αποτέλεσμα η τοπική άγρια φύση να μπορεί να ευδοκιμήσει και οι επισκέπτες να μπορούν να απολαύσουν ανέγγιχτους προορισμούς. Επιπλέον, τα καταλύματα που βρίσκονται σε αυτή τη κατεύθυνση και καλύπτουν τα κριτήρια, συνήθως είναι φιλικά προς το περιβάλλον και ακολουθούν πολιτικές όπως διαχείρισης αποβλήτων, ανακύκλωσης, χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και ενεργειακής απόδοσης. Ένα μεγάλο μέρος των χρημάτων που δαπανώνται από τους επισκέπτες για τον οικότουρισμό προορίζονται για προσπάθειες διατήρησης του περιβάλλοντος. Ο οικότουρισμός εισάγει την ιδέα της διαχείρισης φυσικών πόρων και προτείνει την προσαρμογή μιας συνειδητής νοοτροπίας για την εξαγωγή φυσικών πόρων με τον πιο αποτελεσματικό και βιώσιμο τρόπο. Τέλος, ο οικότουρισμός εκτός του να δημιουργεί θέσεις εργασίας για τους ντόπιους προάγει και διατηρεί τις παραδοσιακές πρακτικές. Τοπικά βότανα, καλλιεργημένα τρόφιμα και χειροποίητα προϊόντα δημιουργούν μια άμεση οικονομική και πολιτιστική σύνδεση μεταξύ του επισκέπτη και του πολίτη. (*touristhings.gr*)

Κεφάλαιο 6: Ο οικότουρισμός

Ο οικότουρισμός αναδεικνύει μια συναρπαστική σύνθεση τουρισμού και πολιτισμού, συνδυάζοντας την απόλαυση εξαιρετικών οίνων με την εξερεύνηση εντυπωσιακών αγροκτημάτων και γραφικών αγροτικών τοπίων. Στον οικότουρισμό συναντιούνται η απόλαυση γαστρονομικών απολαύσεων, η εκπαίδευση για την παραγωγή κρασιού και η επίσκεψη σε κτήματα με παραδοσιακή αρχιτεκτονική, δημιουργώντας μια ολοκληρωμένη εμπειρία που ενισχύει τόσο τον τομέα του τουρισμού της υπαίθρου όσο και την αειφορική προσέγγιση στην ανάπτυξη περιοχών με καλλιέργειες αμπελού.

6.1 Ιστορική αναδρομή

Η ιστορική πορεία του οικότουρισμού βρίσκει τις ρίζες της στην αρχαιότητα της Ελλάδας και στη συνέχεια στη Ρώμη. Οι οργανωμένες διαδρομές οίνου ξεκίνησαν κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα. Ο εκσυγχρονισμός των μεταφορών, με τη δημιουργία σιδηροδρομικών δικτύων και η αλλαγή στις κοινωνικές δομές με το ενδιαφέρον της νέας μεσαίας τάξης για υψηλής ποιότητας κρασί, αποτέλεσαν καίριους παράγοντες. Η δημοσίευση της "Classification of Wine of the Gironde" αποτελεί σημαντικό ορόσημο, καθώς κατέγραψε και ταξινομήσε τις αμπελοοινικές περιοχές και τα κρασιά. Αυτό βοήθησε στη διαμόρφωση της ταυτότητας των γαλλικών κρασιών, καθώς και στο να καθίστανται οι αμπελοοινικές περιοχές ελκυστικοί προορισμοί (Hall et al.2004).

Κατά τη δεκαετία του 1920, ο οικότουρισμός αναπτύχθηκε και στη Γερμανία, με τη δημιουργία οινικών διαδρομών που αποτέλεσαν σημαντικό κομμάτι της τουριστικής βιομηχανίας της χώρας. Έως τη δεκαετία του 1970, η Γερμανία είχε αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο δίκτυο περιοχών οικότουρισμού που περιλάμβανε έντεκα περιοχές με οδούς του κρασιού. Κατά τις επόμενες δεκαετίες, ο οικότουρισμός επεκτάθηκε σε νέες περιοχές της ανατολικής Ευρώπης, με σκοπό την προσέλκυση τουριστών από τη δυτική Ευρώπη, καθώς και

σε περιοχές εκτός Ευρώπης, όπως η Καλιφόρνια, η Νέα Υόρκη, το Οντάριο και η Ωκεανία. Σε αυτές τις χώρες, τα απλά οινοποιεία που ήταν επισκέψιμα μεταμορφώθηκαν σε μια συνολική έκρηξη θεαμάτων που περιλάμβαναν εκδηλώσεις, εκθέσεις, αποκλειστικά και μη γεύματα, συμμετοχή στον τρύγο, φιλοξενία, επίσκεψη στους αμπελώνες και πολυδιάστατες γευστικές εμπειρίες (Hall, Sharples, Cambourne, και Macionis. 2000)

Ο οινικός τουρισμός αναδείχθηκε ως ένας ανερχόμενος κλάδος στον τομέα του τουρισμού, εστιασμένος κυρίως σε μη αστικές περιοχές. Ενώ η παρουσία ενδιαφέροντος προέρχεται κυρίως από την πολιτισμική σημασία της γαστρονομίας στην καθημερινότητα, ο οινοτουρισμός και ο γαστρονομικός τουρισμός θεωρούνται μέσα διαφοροποίησης της αγροτικής ζωής - τόσο στην παραγωγή όσο και στην κατανάλωση - και προσφέρουν πρόσβαση στην καινοτομία. Η ανάγκη για αυτό προέκυψε τη δεκαετία του '70, καθώς οι αγροτικές περιοχές στις ανεπτυγμένες χώρες επηρεάστηκαν από τις οικονομικές αλλαγές στην κοινωνία, που πλέον παρουσίαζε τάσεις παγκοσμιοποίησης (Hall, Kirkpatrick I, Mitchell, 2001).

6.2 Εννοιολογικός προσδιορισμός οινοτουρισμού

Κατά τις διακοπές, οι επισκέπτες συνήθως επιθυμούν να απολαύσουν φιλοξενία, να χαλαρώσουν με φίλους, να αποκτήσουν νέες εμπειρίες και να εξερευνήσουν νέα μέρη. Το κρασί, και κατ' επέκταση ο οινοτουρισμός, είναι έννοιες που εύκολα συνδέονται με τις επιθυμίες των ενδιαφερόμενων επισκεπτών, καθώς μέσα από επισκέψεις σε οινοποιεία και όχι μόνο, μπορεί κανείς να μάθει τη διαδρομή του κρασιού, από την καλλιέργεια έως το ποτήρι.

Ο οινικός τουρισμός ανήκει στην κατηγορία των εξειδικευμένων ταξιδιωτικών εμπειριών και θεωρείται υποκατηγορία του τουρισμού στην ύπαιθρο. Η επιθυμία για τοπικά και γνήσια προϊόντα αποτελεί πλέον κίνητρο επίσκεψης ενός τόπου. Εάν θεωρήσουμε τον τουρισμό ως ένα προϊόν που προσφέρει μια σειρά στοιχείων τα οποία είναι διαθέσιμα στην αγορά και προκαλούν ζήτηση, τότε καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο οινοτουρισμός αποτελεί ένα τέτοιο τουριστικό προϊόν, που διανέμει στην αγορά προϊόντα και υπηρεσίες που δημιουργούν ζήτηση. Παρά το γεγονός ότι το ενδιαφέρον εστιάζεται κυρίως στην κοινωνική σημασία του φαγητού στην καθημερινή ζωή, ο οινοτουρισμός και ο γαστρονομικός τουρισμός αντιμετωπίζονται ως μέσα για να διαφοροποιηθεί η αγροτική βάση της υπαίθρου, από την παραγωγή μέχρι και την κατανάλωση, και για να εισαχθεί μια μορφή καινοτομία.

Οι Hall και Macionis (1998), αναφέρουν πως ο οινοτουρισμός περιλαμβάνει την επίσκεψη σε αμπελώνες, οινοποιεία, φεστιβάλ κρασιού και εκθέσεις οίνου, όπου οι τουρίστες έχουν τη δυνατότητα να γευτούν σταφύλια και να εξερευνήσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αμπελοργικής περιοχής, που είναι και ο πρωταρχικός στόχος της μετακίνησής τους.

Στη σύγχρονη εκδοχή του, ο οινοτουρισμός βάζει στην άκρη την παραδοσιακή εμπειρία της γνώσης της διαδικασίας της οινοποίησης, της γευσιγνωσίας και της πώλησης ή γενικότερα της προώθησης τοπικού οίνου και οινικών προϊόντων, επικεντρώνοντας την προσοχή στην αναβάθμιση και διαφοροποίηση της προσφοράς, με έμφαση στην αισθητική εμπειρία και στις βιωματικές αξίες που προσφέρονται σε εγκαταστάσεις και επιχειρήσεις οινοτουριστικής αναψυχής.

Συνδυάζοντας διάφορους ορισμούς που έχουν χρησιμοποιηθεί για να περιγράψουν τον οινοτουρισμό, οι Getz και Brown (2006), φτάνουν στο συμπέρασμα ότι ο οινοτουρισμός μπορεί να αντιληφθεί ταυτόχρονα ως τρία διαφορετικά πράγματα: πρώτον, ως έναν τρόπο κατανάλωσης από τους τουρίστες, δεύτερον, ως μια στρατηγική ανάπτυξης για τους διάφορους

προορισμούς με σκοπό την προώθηση και την εμπορία των εκδηλώσεων και των αξιοθέατων που σχετίζονται με τον κόσμο του κρασιού, της οινοποίησης και των αμπελώνων, και τρίτον, ως μια ευκαιρία για τους οινοποιούς να προωθήσουν τα προϊόντα τους και να πωλήσουν άμεσα από την πηγή, δηλαδή το οινοποιείο. Είναι εμφανές ότι η κατανόηση της συμπεριφοράς των καταναλωτών που σχετίζεται με το κρασί είναι κρίσιμης σημασίας, καθώς μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην αποτελεσματικότητα της στρατηγικής μάρκετινγκ που θα υιοθετηθεί.

Η επίσημη ορολογία του οινοτουρισμού, όπως θεσπίστηκε με τον νόμο 4276/2014 (ΦΕΚ Α' 155/2014) έχει ως εξής: «Οινοτουρισμός είναι η ειδική μορφή τουρισμού η οποία αφορά την παροχή υπηρεσιών υποδοχής, ξενάγησης, φιλοξενίας και εστίασης σε χώρους λειτουργικά ενοποιημένους με οινοποιητικές ή και οινοπαραγωγικές (αμπελώνες) εγκαταστάσεις. Οι υπηρεσίες αυτές προσφέρονται συνδυαστικά με δραστηριότητες σχετικές με την αμπελοκαλλιέργεια και την οινική παραγωγή». Για να λειτουργήσει μια επιχείρηση οινοτουρισμού, καθορίζεται το σήμα «Επισκέψιμου Οινοποιείου». Μια οινοποιητική ή οινοπαραγωγική εγκατάσταση θεωρείται οινοτουριστική και εφοδιάζεται με το εν λόγω σήμα, εάν πληροί τις παρακάτω προϋποθέσεις (ν. 4276/2014, ΦΕΚ Α' 155/2014, et.gr):

α) προσφέρει υπηρεσίες ξενάγησης, φιλοξενίας σε μη κύρια τουριστικά καταλύματα, εστίασης ή το σύνολο των ανωτέρων υπηρεσιών στα όρια της, και

β) διαθέτει χώρους και εγκαταστάσεις με ειδικές προδιαγραφές που εξασφαλίζουν την επισκεψιμότητα.

6.3 Διακρίσεις και δραστηριότητες του οινοτουρισμού

Ο οινοτουρισμός αναδύεται ως ένας αναπτυσσόμενος τομέας του τουρισμού που επικεντρώνεται στην εξερεύνηση και απόλαυση του οινικού πολιτισμού και περιβάλλοντος. Παρόλο που ο οινοτουρισμός παρέχει μια μοναδική ευκαιρία για την εμβάθυνση στη γαστρονομία, την ιστορία και την παραγωγή οίνου, ορισμένες διακρίσεις παραμένουν εμφανείς στον τομέα αυτόν. Σύμφωνα με έρευνες, αυτές οι διακρίσεις επηρεάζουν την πρόσβαση, την εμπειρία και την ευχαρίστηση των επισκεπτών, καθιστώντας σημαντική την ανάλυση των παραγόντων που τις διαμορφώνουν και των πιθανών συνεπειών στη βιωσιμότητα του οινοτουριστικού προορισμού.

Ο Getz καταδεικνύει βασικές διαφοροποιήσεις μεταξύ καταναλωτή, επιχείρησης και προορισμού, αναφερόμενος στο ότι ο οινοτουρισμός λειτουργεί ως (Getz, Brown, 2006):

- Πρότυπο συμπεριφοράς καταναλωτή: άτομα με έντονο ενδιαφέρον για το κρασί και την επίσκεψη σε αμπελουργικούς και οινικούς προορισμούς.
- Ευκαιρία marketing η οποία προσφέρεται στους οινοποιούς: τόσο για την εκπαίδευση και μόρφωση των ενδιαφερόμενων, όσο και για τις επιχειρήσεις από τις άμεσες πωλήσεις.
- Στρατηγική: δημιουργία και προώθηση τουριστικών δραστηριοτήτων εστιάζοντας στον οινικό τομέα.

Ο οινοτουρισμός αναπτύσσεται μέσα σε ένα πλαίσιο διαφορετικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την παραγωγή (γεωργική) και παροχή υπηρεσιών, οι οποίες, συνήθως αλλά όχι αποκλειστικά, βρίσκονται σε αγροτική περιοχή. Εκθέσεις για το κρασί, συναφείς εκδηλώσεις και οινοποιεία μπορούν να υπάρξουν επίσης σε αστικό περιβάλλον. Επομένως, εκτός από την ταξινόμησή του ως μορφής τουρισμού της υπαίθρου, ο οινοτουρισμός συνδέεται επίσης με τουρισμό πόλεων, πολιτιστικό τουρισμό, εκθεσιακό τουρισμό ή βιομηχανικό

τουρισμό. Δεδομένου ότι η εμπειρία του οινοτουρισμού παρουσιάζει ποικίλες διαστάσεις, η κατανάλωση οίνου δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μία ξεχωριστή δραστηριότητα. Αντιθέτως, ενώ τα οινοποιεία και οι αμπελώνες αποτελούν τον κύριο προορισμό έλξης, η οινοτουριστική εμπειρία εμπλουτίζεται από την απλή κατανάλωση προϊόντων οίνου και συνδέεται με μια σειρά οφελών. Με βάση αυτή την οπτική, οι οινοτουρίστες διαφοροποιούνται σημαντικά όσον αφορά το επίπεδο γνώσης και αλληλεπίδρασης με το προϊόν. Επίσης εκτός από τις απλές μεμονωμένες δραστηριότητες ψυχαγωγίας ή μονοήμερες εκδρομές, ο οινοτουρισμός δύναται να περιλαμβάνει μέχρι και πολυήμερα ταξίδια.

Προκειμένου να αυξηθεί η ζήτηση του οινοτουρισμού, οι οινοπαραγωγοί έχουν επεκτείνει την ποικιλία των δραστηριοτήτων που προσφέρουν, παρέχοντας τη δυνατότητα για εμπειρίες πέραν της απλής γευστικής γνώσης κρασιών. Με αυτόν τον τρόπο, προσελκύονται διαφορετικοί κύκλοι πελατών, εκτός από τους ενθουσιώδεις οινοφίλους. Τέτοιου είδους δραστηριότητες περιλαμβάνουν:

- Δραστηριότητες όπως η οινολογία, όπου οι επισκέψεις σε αποθήκες οίνου, σε αμπελώνες, και σε οινοποιεία, αποτελούν το κύριο μέρος της δραστηριότητας. Παρέχει στον ενδιαφερόμενο την ευκαιρία να εντυφώσει στην καλλιέργεια αμπέλου και στην παραγωγή κρασιού.
- Διαμονή, καθώς λόγω του ότι οι περισσότεροι τουρίστες οινικού ενδιαφέροντος διαμένουν σε αστικές περιοχές, εντείνονται οι προσπάθειες να υπάρξει και η δυνατότητα διανυκτέρευσης σε μη αστικές περιοχές στις οποίες βρίσκονται και τα οινοποιεία.
- Η γαστρονομία, αποτελεί ένα ακόμη ενδιαφέρον κομμάτι του οινοτουρισμού, προσφέροντας στους επισκέπτες την ευκαιρία να εξερευνήσουν νέες γεύσεις με την συνοδεία κρασιού, προσφέροντας τη δυνατότητα να δοκιμάσουν τοπικά και παραδοσιακά προϊόντα και γεύσεις.
- Ο αθλητισμός αποτελεί μια δραστηριότητα που συχνά συνδυάζεται με τον τουρισμό, και σε αυτήν την περίπτωση παρατηρούμε τη δημοφιλία του ποδηλάτου ως μια εναλλακτική μορφή εξερεύνησης των αμπελώνων και της περιοχής του κρασιού.
- Η αναψυχή προσφέρει στις οικογένειες και τους επισκέπτες ποικίλους τρόπους ψυχαγωγίας, συμπεριλαμβανομένων κοντινών εκδρομών και περιπάτων στους αμπελώνες.
- Ο πολιτισμός αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα που πάντα ενδιαφέρει τους επισκέπτες. Στον οινοτουρισμό, ο πολιτισμός μπορεί να ενσωματωθεί με την επίσκεψη σε μουσεία κρασιού ή αγροτικών περιοχών παραγωγής, παρέχοντας την ευκαιρία για εμπάθυνση στην γνώση του κρασιού.
- Σε ορισμένα οινοποιεία, οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να αποκτήσουν προϊόντα ευεξίας, περιποίησης ή αναζωογόνησης που βασίζονται στο κρασί.

6.4 Χαρακτηριστικά οινοτουρισμού

Ο οινοτουρισμός αντιπροσωπεύει έναν δυναμικό κλάδο του τουρισμού που συνδυάζει την απόλαυση του κρασιού με την εξερεύνηση της γεωργικής και οινοπαραγωγικής κληρονομιάς μιας περιοχής. Αν και ο οινοτουρισμός έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον πολλών ερευνητών, τα χαρακτηριστικά του δεν έχουν διατυπωθεί με σαφήνεια και ομοιογένεια από όλους. Πολλοί επιστήμονες προσεγγίζουν το θέμα από διαφορετικές οπτικές γωνίες, λαμβάνοντας υπόψη διαφορετικά στοιχεία όπως τη γεωγραφική τοποθεσία, τις πολιτιστικές παραδόσεις, και τις οινοπαραγωγικές τεχνικές της περιοχής. Η απουσία μιας ολοκληρωμένης

και ενιαίας προσέγγισης έχει οδηγήσει σε μία ποικιλία απόψεων και προσεγγίσεων σχετικά με τον οινoturισμό, κάτι που δημιουργεί πεδίο για περαιτέρω έρευνα και ανάλυση.

Οι *Hall et al (2000)*, δίνουν έμφαση σε ορισμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του οινoturισμού, τα οποία αναδεικνύουν τη συνολική εμπειρία του οινoturισμού. Αυτά περιλαμβάνουν:

- **Εμπειρία Γευσιγνωσίας Κρασιού:** Οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να δοκιμάσουν και να αξιολογήσουν διάφορα κρασιά, εκτιμώντας τη γεύση, το άρωμα και την ποιότητα τους.
- **Εκπαιδευτικές Εμπειρίες:** Οινoturιστικοί προορισμοί παρέχουν εκπαιδευτικά προγράμματα για την ιστορία του κρασιού, τις τεχνικές παραγωγής, τις ποικιλίες σταφυλιών και την αξιολόγηση του κρασιού.
- **Περιοχή Παραγωγής Κρασιού:** Οι οινoturιστικοί προορισμοί συνήθως βρίσκονται σε περιοχές με ιστορία στην παραγωγή κρασιού και σε γνωστές οινοπαραγωγικές περιοχές.
- **Εκδηλώσεις και Εορτές:** Συχνά πραγματοποιούνται εκδηλώσεις, φεστιβάλ και εορτές που συνδέονται με το κρασί και την οινοπαραγωγή.
- **Αγροτουριστικές Δραστηριότητες:** Οι επισκέπτες μπορούν να συμμετέχουν σε αγροτουριστικές δραστηριότητες όπως η συγκομιδή σταφυλιών ή η συμμετοχή σε οينوποιία.

Οι *Αλεμπάκης και Ιακωβίδου (2019)*, παρουσίασαν τα παρακάτω χαρακτηριστικά γνωρίσματα του οινoturισμού:

- **Ανάδειξη της περιοχής:** Ο οινoturισμός συμβάλλει στην ανάδειξη μιας περιοχής μέσω της οινοκαλλιέργειας και της παραγωγής κρασιού.
- **Πολιτιστική προβολή:** Αποτελεί ένα μέσο για την προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και του πολιτισμού μιας περιοχής μέσω του κρασιού και του οινoturισμού.
- **Εμπειρία του επισκέπτη:** Ο οινoturισμός προσφέρει στον επισκέπτη τη δυνατότητα να ζήσει μια εμπειρία σχετικά με την οινοκαλλιέργεια, την παραγωγή κρασιού και τον πολιτισμό της περιοχής.
- **Ανάπτυξη τουριστικής βιομηχανίας:** Ο οινoturισμός συνεισφέρει στην ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας μιας περιοχής, δημιουργώντας θέσεις εργασίας και προσελκύοντας επισκέπτες.

Μελετώντας λοιπόν τη βιβλιογραφία, θα μπορούσαμε να πούμε πως γενικά ο οινoturισμός ως μορφή τουρισμού της υπαίθρου, πλασιώνεται από τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

1. **Επισκόπηση της Οينوποιίας:** Οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να εξερευνήσουν τη διαδικασία παραγωγής κρασιού από τον αμπελώνα μέχρι την αγορά.
2. **Δοκιμές Οίνου:** Οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να δοκιμάσουν διάφορα είδη οίνου και να μάθουν για τις διαφορές τους σε ό,τι αφορά το άρωμα, τη γεύση και την προέλευσή τους.

3. **Εκδηλώσεις και Εκθέσεις:** Οινοποιεία και οινοποιητές συχνά διοργανώνουν εκδηλώσεις, εκθέσεις και οινογευσίες για το κοινό, προσφέροντας ευκαιρίες για περαιτέρω εξοικείωση με τον κόσμο του κρασιού.
4. **Περιηγήσεις σε Αμπελώνες:** Οι επισκέπτες μπορούν να περιηγηθούν σε αμπελώνες, να μάθουν για τις διαφορετικές ποικιλίες σταφυλιών και τις μεθόδους καλλιέργειας.
5. **Τοπική Γαστρονομία:** Ο οινοτουρισμός συχνά ενσωματώνει και την εμπειρία της τοπικής γαστρονομίας, προσφέροντας παραδοσιακά πιάτα που συνδυάζονται με τον τοπικό οίνο.
6. **Πολιτιστικές Εμπειρίες:** Οι επισκέπτες μπορούν να εξερευνήσουν τοπικά αξιοθέατα, μουσεία και παραδοσιακούς οικισμούς που συνδέονται με την ιστορία και τον πολιτισμό της περιοχής.
7. **Φιλοξενία:** Ορισμένα οινοποιεία και καταλύματα προσφέρουν διαμονή μέσα στον αμπελώνα ή σε κοντινές εγκαταστάσεις, προσφέροντας μια πλήρη εμπάθυση στην εμπειρία του οινοτουρισμού.
8. **Εκδρομές σε Εγκαταστάσεις Παραγωγής:** Οι επισκέπτες μπορούν να επισκεφθούν εγκαταστάσεις παραγωγής, όπως κελάρια και αποθήκες, για να δουν πώς αποθηκεύεται και ωριμάζει ο οίνος.

6.4.1 Χαρακτηριστικά της προσφοράς στον οινοτουρισμό

Η προσφορά στον τουρισμό διακρίνεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, η καθεμία αποτελούμενη από ποικιλία διαφορετικών στοιχείων. Η πρώτη κατηγορία ανήκει στην πρωτογενή τουριστική προσφορά, όπου συμπεριλαμβάνονται οι ακατέργαστοι τουριστικοί πόροι απαραίτητοι για τη διεξαγωγή των τουριστικών δραστηριοτήτων. Η δεύτερη κατηγορία ανήκει στη δευτερογενή ή παραγόμενη τουριστική προσφορά, η οποία αναφέρεται στις υποδομές που έχουν αναπτυχθεί για να αξιοποιηθούν οι τουριστικοί πόροι που υπάρχουν (Page S.J. 2006).

Συνολικά, όσον αφορά την πρωτογενή τουριστική προσφορά, γίνεται αναφορά στους φυσικούς και ανθρώπινους πόρους που μπορούν να επηρεάσουν την απήχηση μιας περιοχής και τις προοπτικές του τουρισμού. Ως φυσικοί πόροι αναδεικνύονται η θάλασσα, οι ακτές, ο ήλιος και οι κλιματικές μεταβολές. Οι ανθρώπινοι πόροι περιλαμβάνουν ό,τι έχει δημιουργηθεί από τον άνθρωπο, όπως μνημεία, παραδοσιακοί οικισμοί, κουλτούρα, πολιτισμός, ηθικές και έθιμα. Η δευτερογενής τουριστική προσφορά αφορά τις γενικές και τουριστικές εγκαταστάσεις. Οι γενικές εγκαταστάσεις αφορούν στις επικοινωνίες, στα μέσα μεταφοράς, στην ύδρευση, στον ηλεκτρισμό, στις τηλεπικοινωνίες και στις δημόσιες υπηρεσίες, ενώ οι τουριστικές εγκαταστάσεις αφορούν στα τουριστικά καταλύματα και στα ξενοδοχεία, και στα κύρια και συμπληρωματικά ξενοδοχεία. (Butler R.W. 1980)

Στην περίπτωση του οινοτουρισμού, οι καλλιεργητές αμέλου και οι ιδιοκτήτες οινοποιείων αποτελούν τους κύριους δημιουργούς της προσφοράς σχετικά με τον οινοτουρισμό, καθώς εκδηλώνεται μεγάλο ενδιαφέρον από τους επισκέπτες. Η ικανοποίηση των αναγκών των επισκεπτών επιτυγχάνεται μέσω της παροχής υλικών, και μη, αγαθών, καθώς και μέσω της φιλοξενίας των επισκεπτών, η οποία συμβάλλει στην αύξηση της ζήτησης για τα τουριστικά αγαθά.

Ο κλάδος της οινοποιίας απαρτίζεται από επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα. Στην Ελλάδα, αυτές οι επιχειρήσεις διακρίνονται σε μικρές και μεσαίες και επικεντρώνονται καθαρά στην οινοποίηση. Κάποιες από αυτές παράγουν είτε εμφιαλωμένο είτε χύμα κρασί και το διαθέτουν στην τοπική αγορά, ενώ άλλες έχουν επικεντρωθεί στη διεθνή αγορά. Υπάρχουν επίσης επιχειρήσεις που παράγουν εμφιαλωμένο κρασί με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ωστόσο η διάθεσή του στην αγορά είναι περιορισμένη. Υπάρχουν πολλές επιχειρήσεις που αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής οίνου στην Ελλάδα, μερικές εκ των οποίων διαθέτουν σύγχρονες εγκαταστάσεις και μπορούν να παράγουν περισσότερες ποικιλίες, ενισχύοντας έτσι την εμπορική τους εικόνα τόσο στην εγχώρια όσο και στις διεθνείς αγορές (Buchalis, 2006).

Τα οινοποιεία που προσφέρουν τη δυνατότητα επίσκεψης λειτουργούν ως πρότυπα προώθησης των κρασιών, κάτι το συνηθισμένο για τις παραδοσιακές χώρες, ειδικά στις τουριστικές περιοχές. Μια ξενάγηση σε ένα τέτοιο οινοποιείο συμβάλλει στην προώθηση του χώρου, στην πώληση κρασιών και στην προώθηση της εναλλακτικής εμπειρίας με θέμα το κρασί. Από την άλλη πλευρά, οι χονδρέμποροι και οι αντιπρόσωποι λειτουργούν ως κανάλια διανομής κρασιού για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ενώ οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις διαθέτουν τα δικά τους δίκτυα διανομής (Trihas, et al., 2020)

6.4.2 Χαρακτηριστικά της Ζήτησης του οινοτουρισμού

Στον κλάδο του τουρισμού, η έννοια της ζήτησης σχετίζεται άμεσα με τον ανθρώπινο παράγοντα, καθώς διαμορφώνεται από τις ανάγκες που εκφράζουν οι ίδιοι οι άνθρωποι. Στην ουσία, αναφέρεται στο συνολικό αριθμό ατόμων που έχουν συγκεκριμένες ανάγκες σχετικά με τον τουρισμό.

Όπως συμβαίνει και με την προσφορά, εδώ υπάρχουν πολλοί παράγοντες που την επηρεάζουν, με την εποχικότητα να αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο και στις δύο περιπτώσεις. Αρχικά, είναι προφανές ότι ο αριθμός των τουριστών αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα, με τις αυξήσεις και τις μειώσεις στον αριθμό τους να επηρεάζουν τη ζήτηση στον τομέα του τουρισμού. Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει τη ζήτηση είναι το εισόδημα των τουριστών, καθώς οι επισκέπτες με υψηλότερο εισόδημα έχουν την τάση να κάνουν διαφορετικές καταναλωτικές επιλογές σε σχέση με αυτούς με χαμηλότερο εισόδημα. Επιπλέον, η ανταπόκριση στην τουριστική ζήτηση εξαρτάται επίσης από τον διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο του ατόμου κατά τις διακοπές του, καθώς ο προσωπικός χρόνος έχει αυξηθεί σημαντικά σε σχέση με το παρελθόν. Η τιμή των τουριστικών προϊόντων επίσης παίζει ρόλο στη ζήτηση, καθώς χαμηλότερες τιμές συνήθως οδηγούν σε αυξημένη ζήτηση. Αυτό ισχύει και για τις τιμές άλλων προϊόντων, με τους επισκέπτες να επιλέγουν προορισμούς με βάση τη χαμηλή τιμή των μη τουριστικών προϊόντων. Επιπλέον, οι προτιμήσεις του τουριστικού κοινού επηρεάζουν τη ζήτηση, με παράγοντες όπως οι κοινωνικοί, οικονομικοί, πολιτικοί και ψυχολογικοί να έχουν σημαντικό ρόλο. Η διαφήμιση και η προβολή ενός προορισμού στο ευρύ κοινό επηρεάζουν επίσης τη ζήτηση σε αυτόν τον προορισμό. Τέλος, η τάση που επικρατεί στο γενικό τουριστικό κοινό επηρεάζει επίσης τη ζήτηση, καθώς η τάση μπορεί να έχει ενισχυτικό ή αρνητικό αντίκτυπο στην τουριστική ζήτηση (Ααλουμής, 2015)

Οι καλλιεργητές των αμπελώνων έχουν δημιουργήσει μία εικόνα για τους επισκέπτες τους και τα κίνητρα αυτών που θα μπορούσε να επηρεάσει τη ζήτηση, όμως αυτή η κατηγοριοποίηση βασίζεται σε γενικές παρατηρήσεις. Ωστόσο, υπάρχουν πολλά κίνητρα που μπορούν να επηρεάσουν την τουριστική ζήτηση του προϊόντος. Ένα κίνητρο που ασκεί άμεση επίδραση στη ζήτηση είναι η επιθυμία ορισμένων ατόμων να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους

σχετικά με το κρασί και να έλθουν σε επαφή με το περιβάλλον που καλλιεργείται το κρασί. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι υπάρχουν πολλές ποικιλίες οίνων με διαφορετική γεύση και άρωμα που δημιουργούν την επιθυμία στους επισκέπτες να τα δοκιμάσουν. Μέσα από την καλλιέργεια των αμπελώνων αντιλαμβάνεται εύκολα ο πολιτισμός και η κουλτούρα της κάθε περιοχής, γεγονός που έχει τη δική του σημασία καθώς επηρεάζει τη ζήτηση στον τουριστικό τομέα. Επιπλέον, αρκετοί επισκέπτες επιλέγουν το κρασί για λόγους υγείας, και μία τέτοια συνθήκη μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τη ζήτηση, καθώς οι άνθρωποι αναζητούν φυσικές λύσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας τους. Επιπλέον, ο τουρισμός συνδέεται άμεσα με τη γαστρονομία, και η επιλογή του κρασιού μπορεί να είναι ένας παράγοντας που επηρεάζει την τουριστική ζήτηση του προϊόντος. Τέλος, η τάση του ευρύτερου κοινού για μονοήμερες εκδρομές για να ξεφύγει από την καθημερινή ρουτίνα του επηρεάζει επίσης τη ζήτηση στον τομέα του οινοτουρισμού (Παντόπουλος, 2013).

Ο Dodd πραγματοποίησε μία μελέτη σχετικά με τον οινοτουρισμό στην Ιταλία και διέκρινε πέντε διαφορετικά στάδια στην εξέλιξή του. Αρχικά, ο οινοτουρισμός γνωστοποιήθηκε ως υπαίθρια εμπειρία, καθώς δεν είχε ευρεία διάδοση η επίσκεψη σε οινοποιεία. Στην επόμενη φάση, αναφέρεται ως υπαίθριος τουρισμός, καθώς άρχισαν να δημιουργούνται υποδομές για την φιλοξενία επισκεπτών, αλλά η στρατηγική εστίαζε στην ποιοτική εμπειρία. Στο στάδιο της αναγνώρισης, ξεκινά η συνεργασία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, προσαρμόζοντας ένα υψηλό επίπεδο παραγωγής και αναγνώρισης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Στην επόμενη φάση της ωρίμανσης, ο οινοτουρισμός συμμετέχει σε εκθέσεις και ειδικές εκδηλώσεις, χωρίς να αλλάζουν οι εγκαταστάσεις και οι συνεργασίες μεταξύ επιχειρήσεων και θεσμικών οργάνων. Στο τελευταίο στάδιο, παρατηρείται μια τάση προς το κλείσιμο ορισμένων υποδομών καθώς δεν υπάρχει ιδιαίτερη συνεργασία μεταξύ φορέων, με τη διαθεσιμότητα στα σημεία πώλησης να περιορίζεται στην υπερβολική παραγωγή και τη μείωση της παραγωγής (Dodd et al. 2001).

Πρέπει ωστόσο να ληφθούν υπόψη διαφορετικοί παράγοντες για κάθε περιοχή, καθώς τα οινοποιεία μπορεί να βρίσκονται σε διαφορετικό στάδιο ανάπτυξης. Αν και η βιβλιογραφία αναφέρει ότι οι δαπάνες και ο αριθμός των επισκεπτών αποτελούν κοινούς δείκτες ζήτησης, οι τιμές και το εισόδημα επηρεάζουν τη διεθνή ζήτηση. Οι κύριοι παράγοντες που διαμορφώνουν τη ζήτηση περιλαμβάνουν το εισόδημα, τις σχετικές τιμές, το κόστος, τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και άλλες σημαντικές μεταβλητές που είναι απαραίτητες για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων. (Downward et al. 2000)

Συνοψίζοντας, για να αποκτήσουμε πλήρη κατανόηση των χαρακτηριστικών του οινοτουρισμού, είναι σημαντικό να αναλύσουμε τα χαρακτηριστικά των οινοτουριστών. Καθώς ο οινοτουρισμός εξελίσσεται και αναπτύσσεται, η κατανόηση των προτιμήσεων, των αναζητήσεων και των συμπεριφορών των οινοτουριστών αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για τον σχεδιασμό και την επιτυχή υλοποίηση των οινοτουριστικών προγραμμάτων και εμπειριών. Από τα χαρακτηριστικά αυτά αναδεικνύεται η ποικιλομορφία και η πολυπλοκότητα του οινοτουρισμού, ενώ παράλληλα προσφέρουν σημαντική εισαγωγή στην κατανόηση του ρόλου που διαδραματίζουν οινοτουριστικοί προορισμοί στον σύγχρονο κόσμο της τουριστικής βιομηχανίας.

6.5 Χαρακτηριστικά οινοτουρίστα και κίνητρα επίσκεψης οινοτουριστικών προορισμών

Σύμφωνα με τη μελέτη των Αλεμπάκη και Ιακωβίδου (2011), η απόλυτη κατανόηση της ουσίας και των αναγκών του τουρίστα που επιθυμεί να επισκεφθεί περιοχές οινοτουρισμού αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής στρατηγικής μάρκετινγκ για τον

οινοτουρισμό και τα σχετικά προϊόντα. Καθώς λοιπόν, καταγράφεται η φαινομενικά αυξανόμενη σημασία του οινοτουρισμού, οι ερευνητές υπογραμμίζουν στη βιβλιογραφία την αναγκαιότητα για μια πιο εμπειριστατωμένη κατανόηση των χαρακτηριστικών των οινοτουριστών. Ανά τα χρόνια, έχουν γίνει ποικίλες προσπάθειες με σκοπό την κατάτμηση των τουριστών οίνου σύμφωνα με τα κοινωνικά, δημογραφικά, οικονομικά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά, όπως και σύμφωνα με τα κίνητρα γύρω από τον λόγο επίσκεψης τους σε ένα συγκεκριμένο μέρος.

Αξίζει να σημειωθεί πως, οι μελέτες που βασίζονται στα στοιχεία του τρόπου ζωής των οινοτουριστών έχουν προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για διαφημιστικές εκστρατείες, τμηματοποίηση της αγοράς και ανάπτυξη προϊόντος. Ωστόσο, υπογραμμίζεται ότι το προφίλ των οινοτουριστών σε μία περιοχή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αντιπροσωπευτικό για μία άλλη, ακόμα και εάν αυτές οι περιοχές είναι εντός της ίδιας χώρας ή περιφέρειας. Αντίθετα, έρευνες έχουν αποδείξει ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές στα προφίλ των οινοτουριστών μεταξύ διαφορετικών περιοχών και χωρών (*Bruwer, 2003*)

Σύμφωνα με τους *Αλεμπάκη και Ιακωβίδου (2010)*, το 1998, ο Johnson πρωτοστάτησε στη διατύπωση της πρώτης βασικής κατηγοριοποίησης των οινοτουριστών βάσει των κινήτρων τους. Εξετάζοντας το λόγο επίσκεψης ως κύριο κριτήριο, διακρίνει δύο κύριες ομάδες οινοτουριστών. Αρχικά, ο «**ειδικός τουρίστας οινοποιείου**» (**special winery tourist**) είναι αυτός που επισκέπτεται αμπελώνες, οινοποιεία, συμμετέχει σε φεστιβάλ κρασιού και εκδηλώσεις, επιδιώκοντας αποκλειστικά την απόλαυση και το ενδιαφέρον για το κρασί ή συγκεκριμένες ποικιλίες. Αντίθετα, ο «**γενικός τουρίστας**» (**generalist**) είναι αυτός που επισκέπτεται μια αμπελοοινική περιοχή για διαφορετικούς λόγους. Το 2003, οι *Williams & Dossa* προχώρησαν σε παρόμοιο διαχωρισμό, με τη διαφορά ότι αντί για τους ειδικούς, σε αυτήν την περίπτωση υποδεικνύουν τους «**οινοκεντρικούς εξερευνητές**» (**immersionists**), τους οποίους χαρακτηρίζει το ενδιαφέρον για διεύρυνση των γνώσεων τους γύρω από μία αμπελοοινική περιοχή και για τη συμμετοχή σε πολιτιστικές δράσεις.

Παράλληλα με τα κίνητρα ταξιδιού, παράγοντες του τρόπου ζωής όπως η γνώση και η συμπεριφορά σχετικά με το κρασί αξιοποιήθηκαν για τη κατάτμηση των ομάδων οινοτουριστών. Μια ενδιαφέρουσα προσπάθεια προήλθε από την *Corigliano* για τους επισκέπτες του οινοτουρισμού στην Ιταλία, τους οποίους κατέταξε σε τέσσερις βασικές ομάδες (*Charters, Ali- Knight, 2002*):

1. Ο **επαγγελματίας (professional)**: άτομο ηλικίας 30 έως 45 ετών, ενημερωμένο και ενδιαφέρεται ενεργά για τον κόσμο του κρασιού, αναζητά επαφές με οινοποιούς και είναι σε θέση να κρίνει τα κρασιά.
2. Ο **παθιασμένος νεόφυτος (impassioned neophyte)**: άτομο ηλικίας 25 έως 30 ετών, οικονομικά ανεξάρτητος, απολαμβάνει το κρασί με φίλους και αναζητά ευκαιρίες να γνωρίσει νέα είδη κρασιού, χωρίς ωστόσο να έχει την ίδια εμπάθυση με τον επαγγελματία.
3. Ο **εξαρτώμενος από τη γνώμη εμπειρων-τρίτων (hanger-on)**: άτομο ηλικίας 40 έως 50 ετών, οικονομικά ευκατάστατο, που περιορίζεται στις βασικές γνώσεις για το κρασί και επηρεάζεται από τις απόψεις των άλλων.
4. Ο **πότης (drinker)**: άτομο ηλικίας 50 έως 60 ετών, που απλά απολαμβάνει το κρασί χωρίς να έχει βαθύτερο ενδιαφέρον στον κόσμο του οινοποιείου

Όπως αναφέρεται από τους *Αλεμπάκη και Ιακωβίδου (2010)*, ο *Hall* πραγματοποίησε μια εναλλακτική διαφοροποίηση των τουριστών οίνου βασιζόμενος

τόσο στα κίνητρα ταξιδιού τους όσο και στο ενδιαφέρον τους για το κρασί, προκειμένου να καταλήξει σε τρεις κατηγορίες:

1. Οι **οινοφίλοι (wine lovers)**: αυτοί οι ταξιδιώτες εκφράζουν μεγάλο ενδιαφέρον για το κρασί και την οινοποίηση. Η κύρια αιτία της επίσκεψής τους στην περιοχή πιθανότατα είναι η επίσκεψη σε οινοποιεία. Συχνά συμμετέχουν επαγγελματικά στον κλάδο της εστίασης, προμηθεύονται ανάλογα περιοδικά και, πολλές φορές, αγοράζουν κρασιά από το οινοποιείο που θα επισκεφτούν. Επίσης, είναι πιθανό να εγγραφούν στη λίστα αλληλογραφίας του οινοποιείου, ενώ μπορεί να έχουν επισκεφθεί και άλλες περιοχές αμπέλου και οίνου.
2. Οι **ενδιαφερόμενοι για το κρασί (wine interested)**: Αν και ενδιαφέρονται πολύ για το κρασί, αυτό δεν είναι το μοναδικό κίνητρο επίσκεψης μίας περιοχής. Έχουν γνώση των διαδικασιών της οινοποίησης, ενώ δεν αποκλείεται να έχουν επισκεφθεί και άλλες περιοχές με αμπελώνες. Συνήθως είναι μορφωμένοι και έχουν μέτριο ή άνω του μέσου επίπεδο εισοδήματος. Τα άρθρα που διαβάζουν για το κρασί ή οι απόψεις τρίτων αποτελούν τρόπο επιλογής κάποιας περιοχής και είναι πιθανό να αγοράσουν κρασί από το οινοποιείο, ενώ μπορεί να εγγραφούν επίσης στη λίστα αλληλογραφίας.
3. Οι **περίεργοι τουρίστες (curious tourists)**: Ενδιαφέρονται ως έναν βαθμό για το κρασί, όμως δεν είναι εξοικειωμένοι με τις διαδικασίες της οινοποίησης. Η επίσκεψη σε ένα οινοποιείο είναι περισσότερο ένα επιπλέον αξιοθέατο κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους στον προορισμό τους, παρά το κύριο ενδιαφέρον τους για τον οίνο. Συνήθως είναι μεσαίας οικονομικής τάξης και μόρφωσης, και την περιέργειά τους μπορεί να εντείνει μία τυχαία δοκιμή κρασιού που ενέκριναν ή από κάποιο τυχαίο απόκομμα στο οποίο να αναφέρεται κάποιο συγκεκριμένο οινοποιείο.

Βασιζόμενοι στη τμηματοποίηση του Hall, οι *Charters και Ali-Knight (2002)* πρόβησαν σε μια κατηγοριοποίηση των οινοτουριστών σε πέντε κύριες ομάδες:

1. Οι **οινοφίλοι (wine lovers)** των οποίων τα χαρακτηριστικά βρίσκονται σε πλήρη συμφωνία με τους *wine lovers* του Hall.
2. Οι **γνώστες (connoisseurs)**, που θα μπορούσαν να αναφερθούν ως μία υποκατηγορία των «wine lovers», καθώς ενώ έχουν κοινά γνωρίσματα, παρουσιάζουν πιο έντονο ενδιαφέρον για την αμπελουργία και την οινοποιία και διαρκή επιθυμία για όλο και περισσότερες ανάλογες γνώσεις.
3. Οι **ενδιαφερόμενοι για τον οίνο (wine interested)** οι οποίοι ενώ ενδιαφέρονται για την κατανάλωση κρασιού δεν έχουν γνώσεις γύρω από το αντικείμενο. Σε αντίθεση με τις πρώτες δύο κατηγορίες, οι ενδιαφερόμενοι για τον οίνο, δεν έχουν επίγνωση της σύνδεσης κρασιού και γαστρονομίας, επομένως αντιμετωπίζουν τις επιμέρους εμπειρίες όπως το φαγητό, ως μία απλή ασχολία που ανήκει στο «πακέτο διακοπών» τους.
4. Οι **αρχάριοι του κρασιού (wine novices)** των οποίων τα χαρακτηριστικά είναι ίδια με των «curious tourists» του Hall.
5. Οι **εξαρτώμενοι από τη γνώμη εμπειρων-τρίτων (hangers on)** οι οποίοι δεν έχουν γνώσεις και ενδιαφέροντα γύρω από τον οίνο και την παραγωγή του και επισκέπτονται έναν αμπελουργικό τόπο ως ακόλουθος μίας ομάδας.

6.6 Πλεονεκτήματα οινοτουρισμού

Οι επιπτώσεις του οινοτουρισμού είναι ποικίλες και ευεργετούν τους επαγγελματίες στους τομείς του κρασιού και του τουρισμού, καθώς και την τοπική κοινότητα και την οικονομία. Παρ' όλα αυτά, ορισμένοι ενδέχεται να μην εκτιμούν πλήρως τα οινοτουριστικά οφέλη. Σε πολλές περιοχές με αμπελοκαλλιέργειες και παραγωγή κρασιού παγκοσμίως, οι καλλιεργητές εκφράζουν δισταγμό έναντι της ιδέας της προώθησης του οινικού τους προϊόντος μέσω του τουρισμού, ενώ σε άλλες περιπτώσεις η σύνδεση του κρασιού με τον τουρισμό δεν έχει λάβει ευρεία αποδοχή (Hall et al. 2000).

A) Πλεονεκτήματα για τη βιομηχανία οίνου

Ο οινοτουρισμός αποτελεί μια σημαντική πηγή οφελών για τη βιομηχανία οίνου. Μέσω του οινοτουρισμού, τα οινοποιεία και τα κρασιά μπορούν να ενισχύσουν τη φήμη και την εικόνα τους προς τους καταναλωτές, προσελκύοντας περισσότερους επισκέπτες. Αυτό οδηγεί σε αύξηση των πωλήσεων, ενώ η εκπαίδευση των καταναλωτών και η άμεση επικοινωνία μαζί τους δημιουργούν ευκαιρίες για ακόμη περισσότερες πωλήσεις. Επιπλέον, ο οινοτουρισμός προσφέρει τη δυνατότητα δοκιμής νέων κρασιών και τη δημιουργία νέων συνεργασιών με άλλους φορείς, ενισχύοντας ταυτόχρονα τα κέρδη από τις πωλήσεις και διευρύνοντας το δίκτυο διανομής, ιδίως για τα μικρά οινοποιεία που αντιμετωπίζουν περιορισμένους πόρους. Συνολικά, ο οινοτουρισμός προσφέρει μια ολοκληρωμένη εμπειρία που ενισχύει την ανταγωνιστικότητα και την αναγνωρισιμότητα των οινοποιείων στην αγορά.

B) Πλεονεκτήματα για τον προορισμό

Ο οινοτουρισμός επιφέρει σημαντικά οφέλη για τον προορισμό τόσο σε οικονομικό όσο και σε πολιτιστικό επίπεδο. Η ανάπτυξη και η διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας με την αξιοποίηση των πόρων της αποτελεί ένα βασικό όφελος, καθώς δημιουργεί νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες και ενισχύει την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Επιπλέον, η ανάπτυξη μιας ενιαίας και μοναδικής θετικής «εικόνας προορισμού» και φήμης προσελκύει νέους επισκέπτες και ενισχύει την τουριστική βιομηχανία. Με την αύξηση του αριθμού των επισκεπτών και των οικονομικών πόρων που προέρχονται από τους τουρίστες, όπως και από κρατικούς φορείς που στηρίζουν την ανάπτυξη του οινοτουρισμού, ο προορισμός ενισχύεται και αναδεικνύεται ως προνομίως τόπος επίσκεψης. Τέλος, η έλξη νέων και επαναλαμβανόμενων τουριστών και η διεύρυνση της τουριστικής περιόδου συμβάλλουν στη διατήρηση μιας ζωντανής και δυναμικής τουριστικής δραστηριότητας στον προορισμό.

Γ) Πλεονεκτήματα για τις φιλοξενούμενες κοινωνίες

Ο οινοτουρισμός αναδεικνύεται ως ένα σημαντικό κίνητρο για τις φιλοξενούμενες κοινωνίες, προσφέροντας πολλαπλά οφέλη. Η ανάπτυξη της επικοινωνίας και η διεύρυνση των σχέσεων με τους επισκέπτες συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός πλούσιου πολιτιστικού περιβάλλοντος, ενώ η αλλαγή νοοτροπίας προάγει την ανάπτυξη μιας πιο ανοικτής και δημιουργικής κοινωνίας. Επιπλέον, ο οινοτουρισμός ενθαρρύνει την έλξη νέων επενδύσεων και την αύξηση της επιχειρηματικότητας στον τομέα, προσφέροντας νέες ευκαιρίες απασχόλησης στην τοπική οικονομία. Τέλος, η ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών, όπως εστιατόρια και καταστήματα, αποτελεί ένα ακόμα όφελος που ενισχύει την οικονομική βιωσιμότητα της περιοχής.

Ο οινοτουρισμός, ως ειδική μορφή τουρισμού της υπαίθρου, αναδεικνύεται σημαντικός, όχι μόνο για την κοινωνία και την οικονομία, αλλά και όσον αφορά τη βιώσιμη

ανάπτυξη καθώς, εξασφαλίζει την ανάδειξη του τοπίου, προστατεύοντας ταυτόχρονα το φυσικό περιβάλλον. Ο οινoturισμός επιδιώκει (Λυμπερίου, 2015):

- Να προάγει την βιώσιμη ανάπτυξη με έμφαση στους βασικούς πυλώνες, κοινωνία οικονομία, περιβάλλον.
- Τη διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος, αφού εφαρμόζονται περιβαλλοντικά μέτρα σε ό,τι αφορά την οινοποίηση και τη γεωργική δραστηριότητα. Αυτές οι πρακτικές, οι οποίες είναι προσανατολισμένες προς την προστασία του οικοσυστήματος, διασφαλίζουν τη συνέχιση της αειφορίας της δραστηριότητας, χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο τον φυσικό πλούτο και την ποιότητα ζωής των ανθρώπων.
- Τη μη επιβάρυνση του περιβάλλοντος με τη χρήση κατάλληλων φυτοφαρμάκων και χημικών κατά την καλλιέργεια, καθώς και την εφαρμογή συγκεκριμένων μεθόδων καλλιέργειας που προτείνει το Υπουργείο Περιβάλλοντος, προκειμένου να μην επιβαρυνθεί το περιβάλλον.

Εκτός από την αειφορία, γίνεται αντιληπτό πως ο οινoturισμός, συμβάλλει θετικά και με άλλους τρόπους στο περιβάλλον:

- Προστασία της Φύσης: Ο οινoturισμός συχνά προάγει τη διατήρηση φυσικών περιοχών και τοπίων, καθώς οι αμπελώνες και οι αμπελουργικές περιοχές διατηρούνται συχνά σε φυσική κατάσταση για την παραγωγή κρασιού.
- Ανάπτυξη Οικολογικών Πρακτικών: Οι αμπελώνες που επισκέπτονται οι τουρίστες συχνά χρησιμοποιούν οικολογικές μεθόδους καλλιέργειας και διαχείρισης, όπως τη βιολογική γεωργία και τη βιοδυναμική γεωργία.
- Ευαισθητοποίηση Επισκεπτών: Οι τουρίστες που επισκέπτονται αμπελώνες και οινοποιεία έχουν την ευκαιρία να ενημερωθούν για τη σημασία της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και των οικολογικών πρακτικών στη γεωργία.
- Προώθηση της Βιοποικιλότητας: Οι αμπελώνες μπορούν να λειτουργήσουν ως οικοσυστήματα που υποστηρίζουν τη βιοποικιλότητα, προσφέροντας οικοτόπους για ποικιλίες φυτών και άγρια ζώα.

6.7 Προϋποθέσεις ανάπτυξης οινoturισμού

Κάθε εναλλακτική μορφή τουρισμού απαιτεί έναν προσεκτικό σχεδιασμό και καθοδήγηση, ειδικά όσον αφορά το πολιτιστικό επίπεδο που σχετίζεται με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Με τον κατάλληλο σχεδιασμό, οι τουριστικές δραστηριότητες σε κάθε περιοχή μπορούν να διατηρηθούν περιβαλλοντικά για αρκετό διάστημα, να προωθήσουν την κοινωνική ανάπτυξη σε όλους τους τομείς της εν λόγω περιοχής, να μην αποδυναμώσουν την ηθική και την κοινωνική διάσταση που κάθε πολιτισμός φέρει, και να διασφαλίσουν με κάθε δυνατό μέσο τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος για τις μελλοντικές γενιές. Παρ' όλα αυτά, προκειμένου να επιτευχθούν όλα αυτά, υπάρχουν ορισμένες προϋποθέσεις.

Ο *Jean-Christophe Gay* (2007), διατύπωσε πιο λεπτομερώς τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του οινoturισμού, ως εξής:

- Υποδομές φιλοξενίας: Περιλαμβάνει τη διαθεσιμότητα ποιοτικών καταλυμάτων, εστιατορίων και άλλων υποδομών που μπορούν να φιλοξενήσουν τους επισκέπτες. Αυτό διασφαλίζει ένα άνετο και ευχάριστο περιβάλλον διαμονής και διασκέδασης για τους τουρίστες.

- **Ποιότητα οίνου και εμπειριών:** Περιλαμβάνει την παροχή υψηλής ποιότητας οίνου και εμπειριών που σχετίζονται με την οινοπαραγωγή. Αυτές οι εμπειρίες μπορεί να περιλαμβάνουν ξεναγήσεις σε αμπελώνες και κελάρια, γευστικές δοκιμές, και εκδηλώσεις στον τομέα του οίνου.
- **Προστασία του περιβάλλοντος:** Περιλαμβάνει την ανάγκη για υιοθέτηση πρακτικών που προστατεύουν το φυσικό περιβάλλον. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει οικολογικές μεθόδους καλλιέργειας και βιώσιμες πρακτικές οινοπαραγωγής.
- **Στρατηγική μάρκετινγκ:** Περιλαμβάνει την ανάγκη για ανάπτυξη στρατηγικών μάρκετινγκ που θα προωθήσουν τον οινοτουρισμό και θα τραβήξουν τους επισκέπτες, με στόχο την αύξηση της επισκεψιμότητας και των εσόδων από τον οινοτουρισμό.
- **Πολιτισμική εμπειρία:** Περιλαμβάνει την προσφορά εμπειριών που σχετίζονται με τον τοπικό πολιτισμό και την ιστορία. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, και παραδοσιακούς οινοπαραγωγούς.

6.8 Ο οινοτουρισμός και οι Δρόμοι του Κρασιού

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η Ελλάδα διαθέτει μια πλούσια ιστορία και παράδοση στον τομέα του κρασιού και της αμπελοργίας. Από την αρχαιότητα, η καλλιέργεια της αμπέλου και η επεξεργασία του κρασιού έχουν διανύσει διάφορες φάσεις ανόδου και πτώσης. Παρ' όλα αυτά, κατάφεραν να επιβιώσουν μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα. Σε εκείνη την περίοδο, ο κίνδυνος εξαφάνισής τους ήταν πραγματικός λόγω της επίθεσης της φυλλοξήρας, που σχεδόν εξαφάνισε τους αμπελώνες σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες.

Ένα κρίσιμο σημείο ήταν το 1969, όταν η Ελλάδα, με τη φιλοδοξία της για μελλοντική ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αποφάσισε να προσαρμοστεί σε διάφορα ευρωπαϊκά πρότυπα, συμπεριλαμβανομένου και του κλάδου της οινοποιίας. Κατά τη δεκαετία του 1980, νέες επιχειρήσεις εμφανίζονται στον κλάδο και οι παλαιότερες εκσυγχρονίζονται. Υπάρχει μια αύξηση στο εξειδικευμένο προσωπικό, όπως οινολόγοι και δημοσιογράφοι οίνου, ενώ για πρώτη φορά στην Ελλάδα εκδίδονται εξειδικευμένα περιοδικά για τον κόσμο του κρασιού. (Αλεμπάκη, 2012). Από τη δεκαετία του 1990 και μετά, πέραν των λίγων μεγάλων οινοβιομηχανιών, δημιουργούνται μικρές και μεσαίες οινοποιητικές επιχειρήσεις. Αυτές οι επιχειρήσεις είναι καθετοποιημένες αμπελοργικές εκμεταλλεύσεις με περιορισμένη παραγωγή κρασιού από ντόπιες και διεθνείς ποικιλίες αμπέλου. Τότε ξεκινά η λεγόμενη ελληνική οινική αναγέννηση, καθώς ο κλάδος ενισχύεται επιστημονικά και ξεκινά η αξιοποίηση των ελληνικών αμπελιών με τη χρήση σύγχρονων τεχνολογικών μέσων και μεθόδων οινοποίησης. Έκτοτε, διοργανώνονται, μέχρι και σήμερα, μεγάλες εκθέσεις και διαγωνισμοί οίνου, σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο, στις οποίες η Ελλάδα κατέχει αξιοσημείωτη θέση συμμετοχής.

Σημαντική στιγμή αποτέλεσε το 2009, όπου εφαρμόστηκε η νέα Κοινή Οργάνωση Αγοράς Οίνου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω της οποίας επέρχονται μεταρρυθμίσεις στην διεξαγωγή τυποποίησης και σήμανσης του κρασιού, ενώ το 2013 σύμφωνα με τον κανονισμό 1310/2013, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, έγινε η κατηγοριοποίηση των ελληνικών κρασιών στις ακόλουθες κατηγορίες (*eur-lex.europa.eu*):

- **Οίνοι με Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (Π.Ο.Π.):** είναι αυτοί που προέρχονται από συγκεκριμένη αμπελοργική περιοχή και υπόκεινται σε αυστηρά κριτήρια όσον αφορά την ποικιλία, την περιοχή προέλευσης, την καλλιέργεια, και την απόδοση του αμπελιού. Στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται οι ελληνικοί οίνοι που φέρουν την ονομασία προέλευσης, όπως οι ήδη υπάρχουσες κατηγορίες Ονομασία

Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας (Ο.Π.Α.Π.), Ονομασία Προέλευσης Ελεγχόμενης (Ο.Π.Ε.), καθώς και οι οίνοι που χαρακτηρίζονται ως «γλυκείς φυσικοί» ή «φυσικώς γλυκείς».

- **Οίνοι με Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη (Π.Γ.Ε.):** αναφέρονται στις κατηγορίες «τοπικοί οίνοι» και «οίνοι κατά παράδοση». Για την παραγωγή αυτών των κρασιών, ισχύουν προδιαγραφές λίγο πιο ευέλικτες από αυτές των Π.Ο.Π. οίνων. Για τους τοπικούς οίνους, υπάρχουν καθορισμένα κριτήρια σχετικά με την περιοχή παραγωγής του κρασιού, την περιοχή προέλευσης των σταφυλιών και τις ποικιλίες των αμπελιών. Στους οίνους κατά παράδοση περιλαμβάνονται η ρετσίνα και η Βερντέα Ζακύνθου
- Οι **Ποικιλιακοί Οίνοι** αποτελούν μια κατηγορία οίνων που εισήχθη από την Ευρωπαϊκή Ένωση με σκοπό να αντιμετωπιστεί ο ανταγωνισμός από τις αυξανόμενες εισαγωγές κρασιών από τις χώρες του Νέου Κόσμου. Μέσω αυτής της κατηγορίας, οι οίνοι που δεν εμπίπτουν στις κατηγορίες ΠΟΠ ή ΠΓΕ έχουν το δικαίωμα να αναγράφουν τη χρονιά εσοδείας και την ποικιλιακή τους σύνθεση, χωρίς ωστόσο να προσδιορίζεται η γεωγραφική τους ένδειξη. Αυτή η κατηγορία υπόκειται σε αυστηρές κοινοτικές διατάξεις, αλλά η Ελλάδα δεν έχει ακόμη αναπτύξει την αντίστοιχη εθνική νομοθεσία, με αποτέλεσμα οι επιτραπέζιοι ελληνικοί οίνοι να μην είναι δικαιούχοι να ενταχθούν σε αυτήν την κατηγορία.
- **Οίνοι χωρίς ένδειξη Π.Ο.Π ή Π.Γ.Ε.:** σε αυτήν την κατηγορία συμπεριλαμβάνονται όλοι οι υπόλοιποι επιτραπέζιοι ελληνικοί οίνοι που δεν πληρούν τα αυστηρά κριτήρια που απαιτούνται για τις προηγούμενες κατηγορίες. Παρόλα αυτά, δεν πρέπει να υποτιμώνται αυτά τα κρασιά, καθώς η έλλειψη της ένδειξης Π.Ο.Π ή Π.Γ.Ε. δεν σημαίνει απαραίτητα ότι υστερούν σε ποιότητα.

Στην Ελλάδα, όπως και σε κάθε μεσογειακή χώρα, υπάρχει πλούσια αμπελοοικονομική κληρονομιά. Το κρασί δεν αποτελεί μόνο μέρος της διατροφής του λαού, αλλά αποτελεί επίσης σημαντικό στοιχείο της θρησκευτικής, λαϊκής και πολιτιστικής παράδοσης. Η προστασία και προβολή αυτής της κληρονομιάς έχει οδηγήσει στη δημιουργία ενός ειδικού είδους τουρισμού, γνωστού ως οινοτουρισμός - οι Δρόμοι του Κρασιού.

Οι δρόμοι του κρασιού αντιπροσωπεύουν μια περιοχή με μακρά ιστορία και παράδοση στην παραγωγή κρασιού. Αυτοί οι δρόμοι διατρέχουν γραφικά τοπία, διασχίζουν παραδοσιακά χωριά και επιτρέπουν στους επισκέπτες να εξερευνήσουν την ποικιλία των οινοποιείων που συνθέτουν την οινοπαραγωγική τους κληρονομιά. Με την αύξηση του ενδιαφέροντος για τον οινοτουρισμό, οι δρόμοι του κρασιού έχουν γίνει δημοφιλείς προορισμοί για τους λάτρεις του κρασιού που επιθυμούν να ανακαλύψουν την πολιτιστική κληρονομιά και τις γαστρονομικές απολαύσεις της περιοχής. Αυτός ο ειδικός κλάδος του οινοτουρισμού εστιάζεται στην απόλυτη ενσωμάτωση με το φυσικό περιβάλλον και είναι εξαιρετικά οργανωμένος. Η κύρια στόχευσή του είναι η πραγματική ανακάλυψη κάθε τοπίου μέσω της παράδοσης της αμπελοργίας και της οινοποιίας. Κατά μήκος των διαδρομών, μπορεί να βρει κάποιος διάφορα εστιατόρια, ταβέρνες και ξενοδοχεία που προσφέρουν υψηλής ποιότητας φιλοξενία, συμβάλλοντας έτσι στην εμβάθυνση στον πολιτισμό κάθε περιοχής που υποστηρίζει αυτήν τη μορφή τουρισμού (Ζανά, 2020)

Στη συνεχή ανοδική πορεία του οινοτουρισμού στην Ελλάδα, μία καίρια παράμετρος αποτέλεσε η δημιουργία τοπικών ενώσεων από τους ίδιους τους οινοπαραγωγούς, ξεκινώντας από το 1993, όταν 13 πρωτοπόροι παραγωγοί ίδρυσαν την «Ένωση Οινοπαραγωγών του

Αμπελώνα της Μακεδονίας» (ΕΝ.Ο.Α.Μ.). Η ΕΝ.Ο.Α.Μ. είχε ως αρχικό στόχο την προώθηση της ελληνικής οινοποιητικής κληρονομιάς και την παροχή ευκαιρίας στους επισκέπτες –να εξερευνηθούν τους αμπελώνες στη Βόρεια Ελλάδα. Ακολουθώντας αυτήν την προσέγγιση και εκμεταλλευόμενοι τα κονδύλια που προήλθαν από τον Οργανισμό «Θεσσαλονίκη Πολιτιστική Πρωτεύουσα 1997», κατά την περίοδο 1994-1997, δημιουργήθηκε το πρώτο ολοκληρωμένο οινοτουριστικό δίκτυο με την ονομασία «Δρόμοι του Κρασιού της Μακεδονίας». Την περίοδο εκείνη με αφορμή των Κοινοτικών Προγραμμάτων, από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η ΕΝ.Ο.Α.Μ κατάφερε να εκσυγχρονίσει τα τεχνικά μέσα του δικτύου, μερίμνησε για τη κατάρτιση όλων των εμπλεκόμενων στους Δρόμους του Κρασιού – παραγωγών και αξιοποίησε κατά το δυνατό τη γεωργική παραγωγή υποστηρίζοντας έμπρακτα τη βιολογική καλλιέργεια. Παράλληλα έγιναν αξιόλογες ενέργειες για τη διατήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς των περιοχών που διασχίζουν οι Δρόμοι (Αλεμπάκη, 2012).

Το 1997 σηματοδοτεί την πρώτη ένταξη ενός συνεργαζόμενου μέλους στο δίκτυο, ενώ από το 1998 ξεκινά μια σταδιακή ετήσια εισαγωγή μικρού αριθμού επιχειρήσεων που επικεντρώνονται στον τομέα του τουρισμού ή της γαστρονομίας, όπως εστιατόρια, καταλύματα, τοπικά προϊόντα, εναλλακτικές δραστηριότητες και άλλα. Ίσως το πιο σημαντικό από όλα, σε σχέση με τον οινοτουρισμό, ήταν το 2001 η δημιουργία των πρώτων οινοποιείων που μπορούσαν να επισκεφθούν οι επισκέπτες. Αυτό πραγματοποιήθηκε με την ανάπτυξη κατάλληλης υποδομής, τη συγκέντρωση υλικού και την προώθηση αυτών μέσω ΜΜΕ και εκθέσεων. Το 2002, με την ένταξη νέων μελών από τη Θράκη και την Ήπειρο, η ΕΝ.Ο.Α.Μ. μετατράπηκε σε ΕΝ.Ο.Α.Β.Ε., δηλαδή Ένωση Οινοπαραγωγών του Αμπελώνα της Βορείου Ελλάδος, με ταυτόχρονη μετονομασία του δικτύου σε Δρόμους του Κρασιού Βορείου Ελλάδος. Το 2008 επισημαίνεται η ολοκλήρωση της διεύρυνσης του οινοτουριστικού δικτύου "Δρόμοι του Κρασιού της Βορείου Ελλάδος", καθώς πλαισιώνονται επίσημα οι επισκέψιμες οινοποιείες από συνδεδεμένες τουριστικές επιχειρήσεις, οι οποίες λειτουργούν ως συνεργαζόμενα μέλη (*Ένωση Οινοποιών Βορείου Ελλάδος, 2024*)

Η καλλιέργεια του αμπελιού και η παραγωγή και κατανάλωση κρασιού είναι στενά συνδεδεμένες με την ιστορία και τις παραδόσεις των Ελλήνων, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως. Σε, ουκ ολίγες, ημιορεινές περιοχές και νησιά της χώρας συναντά κανείς οινοπαραγωγικές επιχειρήσεις, ενώ σχεδόν όλα τα αρχαιολογικά αξιοθέατα και η φυσική ομορφιά περιβάλλονται από αμπελώνες. Η παρουσία αμπελώνων είναι εμφανής σε πολλές περιοχές της Ελλάδας και, σε συνδυασμό με τους ελαιώνες, δημιουργεί ένα όμορφο μεσογειακό τοπίο (*Velissariou, Galagala, Karathanos, 2009*).

Η οινοποιία έχει δημιουργήσει έναν ξεχωριστό χάρτη. Τα μονοπάτια του κρασιού στην Ελλάδα περνούν μέσα από τις σημαντικότερες περιοχές παραγωγής αμπέλου και κατασκευής οίνου. Αυτό επιτρέπει στον ταξιδιώτη να απολαύσει εξαιρετικά κρασιά με βιολογική καλλιέργεια, τα οποία έχουν λάβει διακρίσεις και αναγνωρίσεις από διεθνείς οργανισμούς, ακριβώς στην περιοχή παραγωγής τους. Γενικότερα, στη Θράκη διέρχονται μέσα από τον Έβρο, τη Σαμοθράκη, τη Ροδόπη και την Ξάνθη και στη Μακεδονία μέσα από την Καβάλα, τη Δράμα, τις Σέρρες, τη Χαλκιδική, τη Θεσσαλονίκη, το Κιλκίς, την Πέλλα, τη Φλώρινα, την Καστοριά, τα Γρεβενά, την Κοζάνη, την Ημαθία και την Πιερία. Αντίστοιχα οι δρόμοι αυτοί στη Θεσσαλία περιλαμβάνουν τη Λάρισα, τη Μαγνησία, τις Βόρειες Σποράδες, την Καρδίτσα και τα Τρίκαλα. Οι πόλεις της Ηπείρου τις οποίες διασχίζουν αυτά τα μονοπάτια είναι τα Ιωάννινα, η Πρέβεζα και η Θεσπρωτία, ενώ στα γειτονικά τους Ιόνια νησιά περνούν μέσα από την Κέρκυρα, τους Παξούς, τη Λευκάδα, την Κεφαλονιά, την Ιθάκη και τη Ζάκυνθο. Στην Στερεά Ελλάδα συμπεριλαμβάνονται η Ευρυτανία, η Φωκίδα, η Φθιώτιδα, η Αιτωλοακαρνανία, η

Σκύρος, η Εύβοια, η Βοιωτία και φυσικά η Αττική. Οι δρόμοι του κρασιού απλώνονται και στην Πελοπόννησο μέσα από την Αχαΐα, την Ηλεία, την Κορινθία, την Μεσσηνία, την Αρκαδία, την Αρκαδία, την Αργολίδα, και τα Κύθηρα. Τέλος, να σημειωθεί πως από τα νησιά του Αιγαίου συμμετέχουν όλα τα Δωδεκάνησα και οι Κυκλάδες, η Λέσβος, η Λήμνος, η Χίος, η Σάμος, η Ικαρία και η Κρήτη με όλους τους νομούς της (Ζανάι, 2020)

Πιο συγκεκριμένα, οι Δρόμοι του Κρασιού Βορείου Ελλάδος, συντελούνται από οκτώ οινοτουριστικά μονοπάτια της Βόρειας Ελλάδας και συνδυάζουν διαφορετικές ποικιλίες κρασιού που παράγονται στην περιοχή, καθώς και τις ιστορικές ιδιαιτερότητές τους. Κάθε μονοπάτι προσφέρει μια μοναδική εμπειρία, επιτρέποντας στους επισκέπτες να επισκεφθούν διάφορα οινοποιεία και να ανακαλύψουν την ποικιλία των γεύσεων και των αρωμάτων της περιοχής (Καραφόλας, 2007). Τα επισκέψιμα οινοποιεία αυτά είναι (Ένωση Οινοποιών Βορείου Ελλάδος, 2024):

1. **Διαδρομή κρασιού της Πέλλας – Γουμένισσας** με τα οινοποιεία 3 Γενιές, Κτήμα Ζην Ηδεώς και Μικρό Κτήμα Τίτου.
2. **Διαδρομή κρασιού της Νάουσας** με τα οινοποιεία Αργατιά, Κτήμα Ταραλάς, Μπουτάρη, Κτήμα Φουντή, Κτήμα Κυρ Γιάννης, Κτήμα Διαμαντάκος και Οινοποιητικός Συνεταιρισμός Vaeni - Νάουσα
3. **Διαδρομή κρασιού της Ηπείρου** με τα οινοποιεία Κατώγι Αβέρωφ και Ζοίνος Winery.
4. **Διαδρομή κρασιού της Θεσσαλονίκης** με τα οινοποιεία Κεχρής, Κτήμα Φλοριάν και Κτήμα Γεροβασιλείου
5. **Διαδρομή κρασιού του Διονύσου** με τα οινοποιεία Νίκο Lazaridi, Κτήμα τ' Αποστόλη, Οίνωψ, Κτήμα Τέχνη Ολύμπου, Κτήμα Παυλίδη, Κτήμα Κώστα Λαζαρίδη και Κτήμα Βιβλία Χώρα
6. **Διαδρομή κρασιού των Λιμνών** με τα οινοποιεία Κτήμα Γεροβασιλείου, Κτήμα Κυρ Γιάννη, Κτήμα Βογιατζή, Κτήμα Άλφα και Αμπελώνας Καμκούτη
7. **Διαδρομή κρασιού του Ολύμπου** με τα οινοποιεία Κτήμα Κατσαρού και KITRVS Αμπελώνας – Οινοποιείο, Κτήμα Μυθικό Βουνό, Οινοποιείο Αδάμος, Κτήμα Πιερία Ερατεινή κ.α.
8. **Διαδρομή του κρασιού της Χαλκιδικής** με τα οινοποιεία Μηλοπόταμος Αγίου Όρους, Κτήμα Πόρτο Καρράς και Κτήμα Λειβαδιώτη.

Με βάση την ολοκληρωτική προσέγγιση της εμπειρίας του ταξιδιώτη, το δίκτυο των Δρόμων του Κρασιού Βορείου Ελλάδος έχει αναπτύξει σχέσεις συνεργασίας με ορισμένες επιχειρήσεις κατά μήκος κάθε διαδρομής. Αυτές οι επιχειρήσεις προτείνονται στους επισκέπτες ως εγγυημένη επιλογή για μια ποιοτική εμπειρία. Συνήθως, αυτές οι προτάσεις αφορούν επιχειρήσεις εστίασης ή καταλύματα που είναι σχετικές με τον κλάδο του οινοτουρισμού και προσφέρουν στους επισκέπτες μια ολοκληρωμένη και αξέχαστη εμπειρία. (Οινοποιοί Βορείου Ελλάδος)

Ο οινοτουρισμός αποτελεί ένα ταξίδι εξερεύνησης και ανακάλυψης για τους λάτρεις του κρασιού και της γαστρονομίας. Οι Δρόμοι του Κρασιού αποτελούν μια πύλη για να εισέλθουμε στον πλούτο της οινοπαραγωγικής κληρονομιάς της χώρας μας, ώστε να

ανακαλύψουμε τις μοναδικές ποικιλίες κρασιού και να διαπιστώσουμε τη στενή σχέση τους με το τοπίο και την πολιτιστική κληρονομιά. Μέσα από τις εμπειρίες που προσφέρονται, ο οινοτουρισμός δεν αφορά μόνο τη γευστική απόλαυση του κρασιού, αλλά και την εμβάθυνση στην ιστορία, στην παράδοση και στην τέχνη της οινοπαραγωγής. Αυτό το ταξίδι αποτελεί μια πρόσκληση για να ανακαλύψουμε τα μυστικά και τις γεύσεις που κρύβονται πίσω από κάθε ποτήρι κρασί, ενώ ταυτόχρονα μας ενώνει με τη γη και τον πολιτισμό που το παράγει.

Κεφάλαιο 7^ο: Συμπεράσματα

Ο ατομικός τουρισμός αντιπροσωπεύει μια αναδυόμενη τάση στην τουριστική βιομηχανία, όπου οι ταξιδιώτες αναζητούν πιο εξατομικευμένες και αυθεντικές εμπειρίες. Αυτός ο τύπος τουρισμού δίνει έμφαση στην ατομική ελευθερία και αυτονομία, καθώς οι ταξιδιώτες οργανώνουν το ταξίδι τους ανεξάρτητα και συχνά χωρίς την παρέμβαση των τουριστικών πρακτόρων. Αυτή η μορφή τουρισμού επιτρέπει στους ταξιδιώτες να προσαρμόσουν το ταξίδι τους στις προτιμήσεις και τις ανάγκες τους, καθώς και να ανακαλύψουν πιο απομακρυσμένους και αυθεντικούς προορισμούς.

Επιπλέον, οι παράγοντες που επηρεάζουν τον ατομικό τουρισμό περιλαμβάνουν την απόσταση από τη χώρα κατοικίας, την οικονομική προσβασιμότητα, την ανάπτυξη των μεταφορικών δικτύων και τη διαθεσιμότητα υψηλής ποιότητας μεταφορικών υπηρεσιών στους προορισμούς. Αυτοί οι παράγοντες καθορίζουν την επιλογή του προορισμού και τον τρόπο μετακίνησης των ταξιδιωτών, επηρεάζοντας την εμπειρία τους. Ακόμη, η ανάπτυξη του συστήματος ΙΤ (Individual Inclusive Tours) αντιπροσωπεύει μια εξέλιξη στον ατομικό τουρισμό, παρέχοντας στους ταξιδιώτες ένα πιο ολοκληρωμένο πακέτο ταξιδιού που συνήθως περιλαμβάνει μεταφορά, διαμονή και δραστηριότητες, επιτρέποντας τους να απολαύσουν την ατομική ελευθερία χωρίς το βάρος της οργάνωσης και της προετοιμασίας.

Από την άλλη, ο μαζικός τουρισμός αντιπροσωπεύει έναν τύπο τουρισμού που εστιάζει στη συλλογική συμμετοχή των ταξιδιωτών σε διάφορα στάδια της τουριστικής διαδικασίας, από την οργάνωση μέχρι και τη μετακίνηση και τη διαμονή τους. Ο τουρίστας εντάσσεται σε ομάδες με παρόμοιες ανάγκες και προτιμήσεις, προσφέροντας ένα ελάχιστο επίπεδο ικανοποίησης μέσω της οργανωμένης και αποτελεσματικής διαχείρισης του ταξιδιού τους. Το σύστημα **GIT** προσφέρει πλήρη πακέτα υπηρεσιών που περιλαμβάνουν προορισμό, μεταφορά, κατάλυμα και πιθανώς δευτερεύουσες παροχές. Παρόλο που αυτό μπορεί να οδηγήσει σε χαμηλή αξία του ταξιδιού και ποιότητας στις υπηρεσίες, ο μαζικός τουρισμός επηρεάζεται κυρίως από το κόστος, την απόσταση και τον τύπο της εκδρομής.

Με σχόλια [ΜΠ1]: Επεξήγηση - Group Inclusive Tours, G.I.T

Οι παραπάνω παράγοντες αποτελούν σημαντικές μεταβλητές που καθορίζουν τον αριθμό και τον όγκο των ταξιδιωτών σε έναν μαζικό τουριστικό προορισμό. Η κατανόηση αυτών των παραγόντων είναι ουσιώδης για την αποτελεσματική διαχείριση και προώθηση του μαζικού τουρισμού, με στόχο τη βελτίωση της εμπειρίας των ταξιδιωτών και τη διατήρηση της βιωσιμότητας των προορισμών.

Συμπερασματικά, οι δύο κατηγορίες μαζικών τουριστών που περιγράφονται από τους Cohen και Τσάρτα αναδεικνύουν διαφορετικές πτυχές του φαινομένου του μαζικού τουρισμού. Οι μεθοδικά συγκροτημένοι τουρίστες που προτιμούν τα all inclusive πακέτα αναζητούν κυρίως την ασφάλεια και την άνεση, ενώ οι απομονωμένοι τουρίστες είναι περισσότερο πιθανό να εξερευνήσουν την πολιτιστική πλευρά του τόπου υποδοχής. Από την άλλη πλευρά, οι έρευνες του Τσάρτα δείχνουν ότι οι μαζικοί τουρίστες, κυρίως από χαμηλότερα κοινωνικά

στρώματα, συχνά δεν έχουν την ευαισθησία ή την προτίμηση να συμβάλουν στην προστασία του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος του τόπου που επισκέπτονται, λόγω ανεπαρκούς εκπαίδευσης και χαμηλού εισοδηματικού επιπέδου. Αυτή η συμπεριφορά μπορεί να έχει δυσμενείς επιπτώσεις στον τόπο υποδοχής και να δημιουργήσει προβλήματα περιβαλλοντικής και κοινωνικής φύσεως.

Ο μαζικός τουρισμός φέρνει οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Στο οικονομικό επίπεδο, προσφέρει περιφερειακή ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων εργασίας, αλλά επίσης μπορεί να οδηγήσει σε οικονομική εξάρτηση και αύξηση του κόστους ζωής σε ορισμένες περιοχές. Στον κοινωνικό τομέα, ενθαρρύνει τη δημογραφική αναζωογόνηση και την ενδιαφέρον για διαφορετικούς πολιτισμούς, αλλά επίσης μπορεί να προκαλέσει αλλαγές στη λειτουργία των κοινοτήτων και υπερ-εμπορευματοποίηση της εξυπηρέτησης. Όσον αφορά το περιβάλλον, ο μαζικός τουρισμός μπορεί να προκαλέσει υπερφόρτωση του φυσικού περιβάλλοντος και απώλεια φυσικής αυθεντικότητας του τόπου. Κατά συνέπεια, η διαχείριση του μαζικού τουρισμού απαιτεί ισορροπημένη προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις σε όλα τα επίπεδα.

Με σχόλια [ΜΠ2]: το

Στην αντίπερα όχθη, το είδος του εναλλακτικού τουρισμού περιλαμβάνει διάφορες μορφές όπως ο οικολογικός, ο αγροτικός και ο ανθρωποκεντρικός τουρισμός. Αυτές οι μορφές τουρισμού έχουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τη διατήρηση και προστασία του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος σε σχέση με τον μαζικό τουρισμό. Επίσης, δεν απαιτούν εκτεταμένες ανθρώπινες παρεμβάσεις σε ευαίσθητες περιοχές και οικοσυστήματα, καθώς υπάρχει μια στενή αλληλεξάρτηση μεταξύ του τουρισμού και του περιβάλλοντος. Ωστόσο, η εμφάνιση ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού έχει αρχίσει να αμφισβητεί το μοντέλο του μαζικού τουρισμού, καθώς ανταποκρίνονται σε ειδικές ανάγκες και κινήτρα των ταξιδιωτών, ενισχύοντας τη ζήτηση για εξειδικευμένες υπηρεσίες και υποδομές στις τουριστικές περιοχές. Αυτές οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού συμβάλλουν στη δημιουργία ενός αυτόνομου τρόπου ταξιδιού και στη στοχευόμενη κατανάλωση προϊόντων και υπηρεσιών περιβαλλοντικής φύσης.

Με σχόλια [ΜΠ3]: κίνητρα

Στο σύνολό του, ο εναλλακτικός τουρισμός αναδεικνύεται ως μια μορφή ταξιδιού που διαφοροποιείται από τον μαζικό τουρισμό σε πολλά επίπεδα. Στηρίζεται σε αξίες βιώσιμης ανάπτυξης και σεβασμού προς το περιβάλλον και την τοπική κουλτούρα. Οι ταξιδιώτες που επιλέγουν αυτήν τη μορφή τουρισμού είναι υψηλά εκπαιδευμένοι, έχουν υψηλότερα εισοδήματα, είναι ενεργητικοί και επιδιώκουν αυθεντικές εμπειρίες. Αναζητούν δραστηριότητες που να είναι εναρμονισμένες με τις προτιμήσεις τους, προωθούν την αλληλεπίδραση με την τοπική κοινότητα και ενδιαφέρονται για την προστασία του περιβάλλοντος. Ο εναλλακτικός τουρισμός αναδεικνύεται ως σημαντικός παράγοντας για την αειφόρο ανάπτυξη, την προστασία του περιβάλλοντος και την προαγωγή της τοπικής κουλτούρας και κοινότητας.

Ο εναλλακτικός τουρισμός παρουσιάζεται σε διάφορες μορφές, ομαδοποιημένες με βάση τα κίνητρα που καθοδηγούν τους ταξιδιώτες, οι οποίοι επιζητούν πιο αυθεντικές και εξατομικευμένες εμπειρίες. Αυτές οι μορφές περιλαμβάνουν:

1. **Τουρισμός επαφής με το φυσικό περιβάλλον:** Αυτή η μορφή τουρισμού εστιάζει στην επαφή και την αλληλεπίδραση με τη φύση και το φυσικό περιβάλλον. Οι

ταξιδιώτες επιθυμούν να εξερευνήσουν φυσικά τοπία, να ασχοληθούν με περιβαλλοντικές δραστηριότητες όπως πεζοπορία, περιπέτεια στη φύση και ορειβασία, και να απολαύσουν τη γαλήνη του φυσικού κόσμου.

- 2. Θρησκευτικός, πολιτιστικός, εκπαιδευτικός και καταναλωτικός τουρισμός:** Αυτές οι μορφές τουρισμού εστιάζουν στην εξερεύνηση της θρησκείας, του πολιτισμού, της εκπαίδευσης και της τοπικής κουλτούρας. Οι ταξιδιώτες ενδιαφέρονται να επισκεφτούν ιστορικά και πολιτιστικά μνημεία, να συμμετάσχουν σε θρησκευτικές τελετές ή εκδηλώσεις, να εκπαιδευτούν σε νέες δεξιότητες ή γνώσεις και να ανακαλύψουν την τοπική γαστρονομία και τα προϊόντα.
- 3. Επαγγελματικός τουρισμός:** Αυτή η μορφή τουρισμού περιλαμβάνει ταξίδια για επαγγελματικούς σκοπούς, όπως συνέδρια, σεμινάρια, εκπαιδευτικά ταξίδια και επαγγελματικά ταξίδια για επιχειρηματικές συναντήσεις ή συναλλαγές.
- 4. Τουρισμός θάλασσας:** Αυτή η μορφή τουρισμού εστιάζει σε δραστηριότητες που σχετίζονται με τη θάλασσα και τις παραλίες, όπως κολύμβηση, καταδύσεις, θαλάσσια σπορ και ηλιοθεραπεία.

Ο εναλλακτικός τουρισμός αναδιαμορφώνει τις τουριστικές ροές προς μη βιομηχανοποιημένες περιοχές με υψηλά ποσοστά ανεργίας, συμβάλλοντας στην τοπική οικονομία και στην αειφορική ανάπτυξη. Η αύξηση της τουριστικής δραστηριότητας σε αγροτικές και ορεινές περιοχές δεν αποτελεί απλώς πηγή εσόδων για τους ντόπιους, αλλά δημιουργεί καινούριες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Επιπλέον, ο εναλλακτικός τουρισμός συμβάλλει στη διατήρηση της περιβαλλοντικής, πολιτιστικής και κοινωνικής ακεραιότητας των περιοχών όπου αναπτύσσεται, διασφαλίζοντας τη διαχρονική διατήρηση των διαφοροποιητικών χαρακτηριστικών μιας περιοχής και συμβάλλοντας στην αποφυγή της αστικοποίησης. Επίσης, ο εναλλακτικός τουρισμός φέρνει θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον μέσω πολλών πρωτοβουλιών για τη διαφύλαξη του οικοσυστήματος και την ανάδειξη της περιβαλλοντικής συνείδησης. Συνολικά, ο εναλλακτικός τουρισμός δεν αποτελεί μόνο πηγή εσόδων για τις τοπικές κοινωνίες, αλλά επίσης συμβάλλει στη διατήρηση και ανάπτυξη της τοπικής κληρονομιάς και πολιτισμού, καθώς και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Παρ' όλα αυτά, η επιτυχία των ειδικών μορφών τουρισμού δεν είναι αυτονόητη, αλλά απαιτεί συντονισμένη προσπάθεια από κατοίκους, επιχειρήσεις και φορείς, εντός ενός πλαισίου βιώσιμης πολιτικής ανάπτυξης παρά τα οικονομικά πλεονεκτήματα, οι ειδικές μορφές τουρισμού συνοδεύονται από ορισμένα αρνητικά προβλήματα. Η ανάγκη για συνεχή διαφήμιση και προώθηση απαιτεί σημαντικά οικονομικά έξοδα, ενώ η έλλειψη σταθερότητας στα έσοδα μπορεί να δυσχεράνει τον υπολογισμό του χρόνου απόσβεσης των επενδύσεων. Επιπλέον, η εμπορική χρήση της τοπικής πανίδας και χλωρίδας μπορεί να απειλήσει τη βιοποικιλότητα. Επίσης, υπάρχει ο διαρκής κίνδυνος μετάβασης από επιτυχημένες μορφές ειδικού τουρισμού σε μαζικές, με αντίστοιχη υποβάθμιση του κοινωνικού και πολιτιστικού ιστού. Επιπλέον, η αφομοίωση ξενόφερτων προτύπων μπορεί να παραμορφώσει την τοπική παράδοση, ενώ η αλλοίωση της κοινωνικής σύνθεσης μπορεί να επηρεάσει την τοπική κοινωνική δομή. Επιπροσθέτως, υπάρχουν αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Ο κίνδυνος ρύπανσης και αναστάτωσης του φυσικού περιβάλλοντος παραμένει παρόν, ενώ η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων μπορεί να απειλήσει τη βιοποικιλότητα και το οικοσύστημα. Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι, οι ειδικές μορφές τουρισμού προσφέρουν οικονομικά πλεονεκτήματα, αλλά απαιτούν προσοχή και

βελτιώσεις σε πολλούς τομείς, ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητά τους και η προστασία του περιβάλλοντος και της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Προχωρώντας στον τουρισμό της υπαίθρου, θα μπορούσαμε να πούμε πως αντιπροσωπεύει μια πολυδιάστατη εμπειρία που συνδυάζει τη φύση, την περιπέτεια, τον πολιτισμό και την επαφή με τοπικές κοινότητες. Από άποψη ορισμού, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, ο τουρισμός της υπαίθρου παρέχει διακοπές αυθεντικών εμπειριών στους επισκέπτες, ενώ συνεισφέρει στην οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Πέρα από απλή αναψυχή, αποτελεί έναν τρόπο εξερεύνησης του κόσμου γύρω μας, σύνδεσης με τη φύση και τον πολιτισμό, καθώς και ανακάλυψης της αυθεντικότητας μέσα από εμπειρίες που ενδυναμώνουν την ψυχή και εμπλουτίζουν την καρδιά. Συνολικά, ο τουρισμός της υπαίθρου προσφέρει μια πλούσια εμπειρία που ενισχύει τον συναισθηματικό και πνευματικό εμπλουτισμό του επισκέπτη, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων και τη διατήρηση του πολιτισμικού πλούτου και της φυσικής κληρονομιάς.

Ο τουρισμός της υπαίθρου δεν περιορίζεται μόνο στην αναψυχή και την περιπέτεια, αλλά εκτείνεται σε πολλούς άλλους στόχους και χαρακτηριστικά. Μέσω της προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης, της προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και της ενίσχυσης της τοπικής οικονομίας, συμβάλλει στη διατήρηση και ανάδειξη των πόρων κάθε περιοχής. Πέραν αυτού, παρέχει μια ευκαιρία για εκπαίδευση, πολιτιστική ανταλλαγή και ανάπτυξη προσωπικών δεξιοτήτων, ενισχύοντας την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση των επισκεπτών. Αποτελεί μια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης που επικεντρώνεται στην πολυμορφία δραστηριοτήτων στον αγροτικό χώρο. Στόχος του είναι να εξοικειώσει τον επισκέπτη με το αγροτικό τοπίο, τα πολιτιστικά στοιχεία και την αυθεντικότητά του, καθώς και να του προσφέρει εμπειρίες που αναδεικνύουν την τοπική ζωή και παράδοση. Παράλληλα, δίνει την ευκαιρία στον επισκέπτη να έρθει σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον και να συμμετάσχει σε δραστηριότητες που προάγουν την εξερεύνηση, την εκπαίδευση και την ανακάλυψη.

Επιπλέον, ο τουρισμός της υπαίθρου ενεργοποιεί τις παραγωγικές, πολιτιστικές και αναπτυξιακές δυνάμεις του τόπου, συντελώντας έτσι στη βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της αγροτικής περιοχής. Από τα εκπληκτικά φυσικά τοπία μέχρι τις παραδοσιακές δραστηριότητες και την τοπική γαστρονομία, ο τουρισμός της υπαίθρου προσφέρει μια ολοκληρωμένη εμπειρία που ενισχύει τη συναισθηματική και πνευματική ευημερία του επισκέπτη. Ταυτόχρονα, ενισχύει την προστασία και τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, προάγοντας έτσι την αειφόρο ανάπτυξη και την πολιτιστική ανταλλαγή.

Συνολικά, ο τουρισμός της υπαίθρου προσφέρει ποικιλία εμπειριών που καλύπτουν διάφορες προτιμήσεις και ενδιαφέροντα, ενώ συμβάλλει στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και τη διατήρηση της περιβαλλοντικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Κάθε μορφή προσφέρει μοναδικές εμπειρίες, συνδυάζοντας φυσικές ομορφιές με δραστηριότητες που εξυπηρετούν διάφορα ενδιαφέροντα. Ο αγροτουρισμός επιτρέπει στους επισκέπτες να απολαύσουν την αγροτική ζωή και τη φύση, ενώ παράλληλα εξοικειώνονται με την αγροτική δραστηριότητα. Ο οικοτουρισμός ή πράσινος τουρισμός επικεντρώνεται στην προστασία του περιβάλλοντος και την εκμετάλλευση φυσικών ομορφιών με εκπαιδευτικό και επιστημονικό ενδιαφέρον, ενώ ο ινοτουρισμός συνδυάζει την απόλαυση κρασιού με την εξερεύνηση αμπελουργικών περιοχών, προσφέροντας μια πλούσια γαστρονομική εμπειρία. Οι

περιηγητικές διαδρομές και η πεζοπορία επιτρέπουν στους επισκέπτες να εξερευνήσουν τη φύση, ενώ ο γεωτουρισμός εστιάζει στη γεωλογική κληρονομιά και τα γεω-μορφολογικά χαρακτηριστικά περιοχών. Ο αλιευτικός τουρισμός προσφέρει την ευκαιρία να απολαύσουν οι επισκέπτες τη θάλασσα και την αλιεία μέσω μιας αυθεντικής εμπειρίας, συμβάλλοντας στη διάδοση της θαλάσσιας κουλτούρας και την οικονομική ανάπτυξη της τοπικής κοινότητας.

Όσον αφορά τα θετικά αποτελέσματα του, ο τουρισμός της υπαίθρου παρέχει οικονομικά οφέλη, ενισχύει τις κοινωνικές σχέσεις και συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος, καθιστώντας τον σημαντικό παράγοντα για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Οικονομικά, η μελέτη της εργασίας, αποκαλύπτει ότι ο τουρισμός της υπαίθρου δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες για τη διατήρηση και ανάπτυξη των επιχειρήσεων σε αγροτικές περιοχές, καθώς και για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Επιπλέον, ο τουρισμός συμβάλλει στην αύξηση των εσόδων της τοπικής αυτοδιοίκησης μέσω των φόρων και την ανάπτυξη νέων τουριστικών υποδομών. Κοινωνικά, ο τουρισμός της υπαίθρου διευρύνει τις πολιτιστικές ανταλλαγές μεταξύ επισκεπτών και ντόπιων κοινοτήτων, συμβάλλοντας στην αμοιβαία κατανόηση και εκτίμηση του πολιτισμού των άλλων. Επίσης, υποστηρίζει τις τοπικές επιχειρήσεις και παραδόσεις, ενισχύοντας την κοινοτική συνοχή και την ταυτότητα της τοπικής κουλτούρας. Περιβαλλοντικά, συμβάλλει στην προστασία του δομημένου και του φυσικού περιβάλλοντος μέσω της προαγωγής πρακτικών που σέβονται το περιβάλλον και της ενίσχυσης της περιβαλλοντικής ευαισθησίας των επισκεπτών. Επιπλέον, δημιουργεί νέες εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν τους τουρίστες, ενισχύοντας τις υποδομές της τοπικής κοινότητας.

Παρά τις θετικές του επιπτώσεις, ο τουρισμός της υπαίθρου εμφανίζει αρνητικά αποτελέσματα τα οποία υπογραμμίζουν την ανάγκη για μια ολιστική προσέγγιση του, που θα λαμβάνει υπόψη του τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις, προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα και η διατήρηση των αγροτικών περιοχών. Αρχικά, η αύξηση των τιμών της γης λόγω της τουριστικής ανάπτυξης μπορεί να δημιουργήσει κοινωνικά προβλήματα και να απειλήσει τη βιωσιμότητα των τοπικών κοινοτήτων. Η αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος απαιτεί προσεκτική χωροταξική πολιτική και πιθανώς ρύθμιση του κτηματολογικού συστήματος. Επίσης, η πίεση που ασκείται στις δημόσιες υπηρεσίες λόγω του τουρισμού επισημαίνει την ανάγκη για αποδοτική διαχείριση των υποδομών και των πόρων που προσφέρονται στους επισκέπτες. Στον κοινωνικό τομέα, η συμμόρφωση και ο συνωστισμός στους τουριστικούς προορισμούς μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την ποιότητα ζωής των ντόπιων κατοίκων και την αυθεντικότητα του περιβάλλοντος, απαιτώντας συντονισμένες προσπάθειες για την αποφυγή υπερβολικής εκμετάλλευσης των πόρων. Επίσης, ο κίνδυνος ακατάλληλης ανάπτυξης λόγω τουρισμού απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό και διαχείριση της ανάπτυξης, με έμφαση στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και στον σεβασμό προς το φυσικό περιβάλλον.

Συνεχίζοντας με τον αγροτουρισμό, Ο αγροτουρισμός ξεκίνησε ως μια οργανωμένη μορφή τουρισμού στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής τη δεκαετία του 1960, με την εμφάνιση του "Farm and Ranch Hospitality". Από τότε, εξελίχθηκε σε μια εναλλακτική μορφή ταξιδιού που προσφέρει στους ταξιδιώτες τη δυνατότητα να ανακαλύψουν την αγροτική ζωή, να απολαύσουν τη φύση και να έρθουν σε επαφή με την τοπική κουλτούρα. Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού διαφοροποιήθηκε σε διαφορετικές χρονικές περιόδους σε κάθε χώρα, ενώ στην Ελλάδα εκκίνησε σχετικά αργά, το 1983, με τη δημιουργία ενός διακυβερνητικού οργάνου από τον ΕΟΤ και τη θέσπιση του θεσμικού πλαισίου για την ανάπτυξη του. Ο αγροτουρισμός συμβάλλει τόσο στην οικονομική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών όσο και στην προστασία

του περιβάλλοντος, ενώ η επιθυμία των ανθρώπων για απόδραση από τις μεγάλες πόλεις ενισχύει τη δημοτικότητα αυτού του είδους τουρισμού. Με αυτόν τον τρόπο, ο αγροτουρισμός αναδεικνύεται ως ένα βιώσιμο και επιθυμητό μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης που συνδυάζει την ευκαιρία για χαλάρωση με την ενίσχυση της υπαίθρου και της τοπικής οικονομίας.

Γενικά, παρατηρείται μία συνεχής ανακρίβεια στη χρήση διαφορετικών όρων για τον αγροτουρισμό, όπως "αγροτικός τουρισμός", "τουρισμός υπαίθρου", "αγροτουρισμός", "τουρισμός στα αγροκτήματα", και αυτό απαιτεί σαφήνεια και καθορισμό των όρων για την καλύτερη κατανόηση του αντικειμένου. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι ο αγροτουρισμός αναδεικνύει μια ειδική μορφή τουρισμού υπαίθρου που διαφοροποιείται από τον παραδοσιακό τουρισμό, καθώς εστιάζει σε περιοχές εκτός αστικού περιβάλλοντος και συνδυάζει την τουριστική δραστηριότητα με την αγροτική παραγωγή και την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς αγροτικού τοπίου. Συνδυάζοντας την παραγωγή αγροτικών προϊόντων με την τουριστική δραστηριότητα, ενισχύεται η αειφορία της αγροτικής παραγωγής και η διατήρηση της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Γενικά ο αγροτουρισμός αναδεικνύεται ως μια σημαντική πρακτική που συνδυάζει τον τουρισμό με τη γεωργία και την αειφορία, ενισχύοντας την οικονομική ανάπτυξη και την πολιτιστική διατήρηση σε αγροτικές περιοχές.

Συνεχίζοντας με την η κατηγοριοποίηση του αγροτουριστικού προϊόντος, η οποία αποκαλύπτει την πολυπλοκότητα και την πλούσια εμπειρία που προσφέρει στους επισκέπτες, ενώ ταυτόχρονα ενισχύει την τοπική οικονομία και προωθεί την αειφόρο ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι ο αγροτουρισμός προσφέρει:

1. **Ποικιλία Υπηρεσιών:** Το αγροτουριστικό προϊόν περιλαμβάνει μια ευρεία γκάμα υπηρεσιών, από διαμονή σε παραδοσιακά καταλύματα έως υπαίθριες αναψυχιακές δραστηριότητες και συμμετοχή σε αγροτικές δραστηριότητες.
2. **Προϊόντα Τοπικής Παραγωγής:** Η προσφορά παραδοσιακών και τοπικών προϊόντων και γαστρονομιών αποτελεί ουσιαστικό τμήμα του αγροτουριστικού προϊόντος, προάγοντας την τοπική γεωργική παραγωγή και την τοπική οικονομία.
3. **Περιβαλλοντική Εμπειρία:** Ο αγροτουρισμός προσφέρει μια "εικόνα" της περιοχής που περιλαμβάνει την απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος, τη γνωριμία με την τοπική χλωρίδα και πανίδα, και την αλλαγή του βιορυθμού προς έναν πιο φυσικό τρόπο ζωής.
4. **Ενσωμάτωση με την Τοπική Κοινότητα:** Ο αγροτουρισμός δίνει τη δυνατότητα στους επισκέπτες να ενσωματωθούν στην τοπική κοινότητα, να γνωρίσουν τον τρόπο ζωής των κατοίκων και να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες που σχετίζονται με την αγροτική ζωή και τη φύση.

Η πρακτική του αγροτουρισμού παρουσιάζει ποικίλες μορφές μεταξύ των διαφόρων εθνών, οφείλοντας την ποικιλομορφία αυτή σε παράγοντες όπως οι διαστάσεις των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και ο πολιτισμός κάθε χώρας. Παρά την ποικιλία, υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά σε όλες τις εθνικές πρακτικές αγροτουρισμού, όπως η συμμετοχή σε αγροτικές δραστηριότητες, η διαμονή σε αγρόκτημα και η προέλευση των γευμάτων από τη γεωργική παραγωγή. Επιπλέον, ο αγροτουρισμός συμβάλλει στην ενίσχυση της γεωργικής δραστηριότητας μέσω της συμμετοχής των επισκεπτών σε γεωργικές εργασίες και της προσφοράς γευμάτων που προέρχονται από τη γεωργική παραγωγή.

Στην Ευρώπη, τα κύρια είδη αγροτουριστικών καταλυμάτων περιλαμβάνουν ενοικιαζόμενες κατοικίες, δωμάτια ενοικιαζόμενα σε αγροκτήματα, κατασκήνωση/κάμπινγκ σε αγροκτήματα και εξειδικευμένα αγροκτήματα που προσφέρουν διαμονή και διατροφή με επιλογές για ειδικές ομάδες ή δραστηριότητες (π.χ. Bed & Breakfast). Ωστόσο, παρατηρείται ότι η μορφή "Bed and Breakfast" είναι πιο κατάλληλη για την ελληνική ύπαιθρο λόγω της δομής του ελληνικού αγροτικού τομέα, που προτιμά μικρές οικογενειακές μονάδες αντί μεγάλων γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Έτσι, η εφαρμογή προγραμμάτων όπως το "Farm House Holidays" είναι δύσκολη στην ελληνική πραγματικότητα.

Συνολικά, ο αγροτουρισμός στην Ελλάδα παρουσιάζεται σε ποικίλες μορφές και προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία στους επισκέπτες να ανακαλύψουν τη γνήσια αγροτική ζωή και να απολαύσουν διάφορες δραστηριότητες ανάλογα με τις ατομικές τους προτιμήσεις και ανάγκες. Ο αμιγής αγροτουρισμός στην Ελλάδα εστιάζει στην προσφορά μιας αυθεντικής εμπειρίας αγροτικής ζωής στους επισκέπτες, συμπεριλαμβάνοντας δραστηριότητες όπως η συμμετοχή σε γεωργικές και κτηνοτροφικές εργασίες, οικολογικές δραστηριότητες και αθλητισμός, με τις επιλογές διαμονής να περιλαμβάνουν δωμάτια εντός της κατοικίας των αγροτικών οικογενειών ή αυτόνομα καταλύματα. Από την άλλη πλευρά, ο σύνθετος αγροτουρισμός στην Ελλάδα επιτρέπει στους επισκέπτες να ικανοποιήσουν διάφορες ανάγκες τους, συνδυάζοντας τον αγροτουρισμό με άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού όπως οικοτουρισμός, ορεινός τουρισμός, αθλητικός τουρισμός και πολιτιστικός τουρισμός.

Ο αγροτουρισμός θέτει πολλαπλούς στόχους που συνοψίζονται στην προώθηση της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης και της πολυ-απασχόλησης στον αγροτικό τομέα. Μέσω της εξερεύνησης των αγροτικών περιοχών, της επαφής με τον τοπικό πολιτισμό και τα προϊόντα του, καθώς και της ζωής των κατοίκων, ο αγροτουρισμός προσφέρει στους επισκέπτες μια μοναδική εμπειρία. Ταυτόχρονα, συμβάλλει στην κοινωνική και βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, ενθαρρύνοντας τη χρήση των τοπικών πόρων. Επιπλέον, διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ τοπικών οργανισμών και συνεταιρισμών, ενώ συμβάλλει επίσης στην περιφερειακή ανάπτυξη μέσω της δημιουργίας αναγκαίων υποδομών. Σημαντικός στόχος είναι η ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων, καθώς και η προώθηση προϊόντων από την τοπική οικοτεχνία και χειροτεχνία. Όλοι αυτοί οι στόχοι συμβάλλουν στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου του αγροτικού χώρου, συμπληρώνοντας το εισόδημα των κατοίκων από τον τουρισμό. Με αυτόν τον τρόπο, ο αγροτουρισμός ενδυναμώνει την οικονομία και την κοινωνία των αγροτικών περιοχών, διασφαλίζοντας τη βιωσιμότητά τους στο μέλλον. Το μείγμα του αγροτουρισμού συνίσταται σε πολλαπλά χαρακτηριστικά, όπως η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων σε μη αστικές περιοχές, η συμπληρωματικότητα απασχόλησης και εισοδήματος, η λειτουργία σε μικρές οικογενειακές ή συνεταιριστικές μονάδες, και η σύνδεση της τοπικής παραγωγής με τα αγροτουριστικά καταλύματα.

Ο αγροτουρισμός αντιπροσωπεύει μια εναλλακτική μορφή τουρισμού που απευθύνεται σε ένα ευρύ φάσμα ανθρώπων με διαφορετικές ανάγκες και προτιμήσεις. Οι αγροτουριστές είναι άνθρωποι που αναζητούν μια εμπειρία επαφής με τη φύση και την αγροτική ζωή, ενώ παράλληλα εκτιμούν την ποικιλία και την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρονται. Οι λόγοι που οδήγησαν στη δημιουργία του αγροτουρισμού συνδέονται στενά με τις αλλαγές στο κοινωνικο-πολιτιστικό πλαίσιο, όπως η αυξανόμενη ευαισθησία στα θέματα του περιβάλλοντος, οι νέες αξίες που υιοθετούν οι νεότερες γενιές, και η απόσταση μεταξύ αστικής και αγροτικής ζωής. Οι αγροτουριστές ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες, όπως οι αγροτικοί τύποι, οι αναζητητές της ηρεμίας και οι φυσιολάτρες, και εκφράζουν διαφορετικές προτιμήσεις ως προς τις δραστηριότητες και τις εμπειρίες που αναζητούν. Συνολικά, ο

αγροτουρισμός προσφέρει μια πολύπλευρη και εμπειρική προσέγγιση του τουρισμού, προσελκύνοντας ανθρώπους που επιθυμούν να ξεφύγουν από την καθημερινή τους ρουτίνα και να ανακαλύψουν νέες εμπειρίες και προορισμούς.

Ο αγροτουρισμός αποτελεί μια πολυδιάστατη πρακτική που φέρνει οφέλη τόσο στους αγρότες όσο και στους αστικούς κατοίκους, ενισχύοντας τις αγροτικές κοινότητες και την πολιτιστική κληρονομιά κάθε περιοχής. Με την παροχή υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού, οι αγρότες αυξάνουν τα έσοδά τους και βελτιώνουν την ποιότητα ζωής τους, προωθώντας παράλληλα τα τοπικά προϊόντα και παραδόσεις. Ταυτόχρονα, ο αγροτουρισμός προσφέρει στους επισκέπτες τη δυνατότητα να ανακαλύψουν την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και τη φυσική ομορφιά των αγροτικών περιοχών, συμβάλλοντας έτσι στη διατήρηση του περιβάλλοντος και την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Με τη συνολική του προσέγγιση, ο αγροτουρισμός αναδεικνύει την αξία και τη μοναδικότητα κάθε αγροτικής περιοχής, ενισχύοντας την επιχειρηματικότητα στον αγροτικό τομέα και διατηρώντας ζωντανές τις παραδοσιακές και πολιτιστικές τους ρίζες.

Η αγροτουριστική επιχείρηση αναδεικνύεται ως ένα σημαντικό μέσο προώθησης της γεωργίας και της αγροτικής παραγωγής, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην προστασία και ανάδειξη του αγροτικού τοπίου. Με την παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας, εστίασης και άλλων παροχών σε συνδυασμό με αγροτικές δραστηριότητες, οι αγροτουριστικές επιχειρήσεις δίνουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες να απολαύσουν την εμπειρία της υπαίθρου και να ενσωματωθούν στην τοπική κοινότητα. Η επικοινωνία με τον αγροτικό τρόπο ζωής, η γνωριμία με την αγροτική κουλτούρα και η εξοικείωση με τα τοπικά προϊόντα αποτελούν στοιχεία που ενισχύουν την ανάπτυξη της αγροτουριστικής βιομηχανίας. Επιπλέον, οι αγροτουριστικές επιχειρήσεις προσφέρουν εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προγράμματα που συμβάλλουν στην προβολή και διατήρηση της περιβαλλοντικής και πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε περιοχής. Με την υποστήριξη της νομοθεσίας και των αρμοδίων φορέων, ο αγροτουρισμός αναδεικνύεται ως ένας τομέας που προάγει την αειφορία, την προστασία του περιβάλλοντος και την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας, προσφέροντας σημαντικά οφέλη τόσο στους αγρότες όσο και στους επισκέπτες.

Η έννοια του οικοτουρισμού πρωτοεμφανίστηκε το 1965, με τη βιβλιογραφία του Hetzer, προσδιορίζοντας τέσσερις βασικές αρχές υπεύθυνης τουριστικής δραστηριότητας. Αναφέρεται κυρίως σε ταξίδια που εξερευνούν φυσικούς και αρχαιολογικούς πόρους με ελάχιστες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, και έγινε επίκαιρη κατά τη δεκαετία του 1970, λόγω της έξαρσης του περιβαλλοντικού κινήματος και της ανάγκης προστασίας της φύσης. Ενισχύθηκε δε κατά την δεκαετία του 1980, λόγω της αύξησης του ενδιαφέροντος για τη βιοποικιλότητα. Κατά τη δεκαετία του 1990, οι κυβερνήσεις αναγνώρισαν την ανάγκη αυτή, και έλαβαν μέτρα που ενίσχυαν την ανάπτυξη του οικοτουρισμού. Το 2002, πλέον, οι ταξιδιώτες έχουν αποκτήσει έντονη περιβαλλοντική συνείδηση, με αποτέλεσμα τα Ηνωμένα Έθνη να ανακηρύσσουν το έτος ως έτος του οικοτουρισμού. Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού συνεχίζεται μέχρι σήμερα, καθώς οι κοινωνικές ανησυχίες για το περιβάλλον ενισχύονται και εξαπλώνονται, ενώ η ζήτηση για εμπειρίες τουρισμού που σέβονται το περιβάλλον αυξάνεται.

Ο οικοτουρισμός αναδεικνύει τη φυσική και πολιτιστική ιστορία του τόπου με σεβασμό και προστασία του περιβάλλοντος, δημιουργώντας ευκαιρίες για την τοπική οικονομία και τη διατήρηση των φυσικών πόρων. Αποτελεί έναν όρο με πολλαπλές ερμηνείες και ορισμούς λόγω της πολυδιάστατης φύσης του, συνδυάζοντας τουρισμό, φύση, διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς και περιβαλλοντική προστασία. Ενώ υπάρχει σύγχυση στη διάκριση

μεταξύ οικοτουρισμού και φυσιολατρικού τουρισμού, ο οικοτουρισμός διαφέρει καθώς συνδυάζει την αγάπη για τη φύση με οικονομική συνεισφορά και προστασία του περιβάλλοντος. Προσφέρει μια εμπειρία ταξιδιού που δεν επικεντρώνεται μόνο στην κατανάλωση φυσικών πόρων αλλά και στη διατήρηση της περιοχής, είτε μέσω εργασίας είτε οικονομικής συνεισφοράς.

Στην ελληνική νομοθεσία, ο οικοτουρισμός συνδέεται με διάφορες μορφές τουριστικής δραστηριότητας σε οικολογικά ενδιαφέροντα και προστατευόμενες περιοχές, ενώ ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού υπογραμμίζει την ανάγκη προώθησης ενός περιβαλλοντικά υπεύθυνου ταξιδιού που σέβεται τη φύση και τους παραδοσιακούς πολιτισμούς. Γενικώς, περιλαμβάνει διάφορες δραστηριότητες όπως περιήγηση, πεζοπορία και παρατήρηση οικοσυστημάτων, ενώ εστιάζει στην ευαισθητοποίηση, τη συμμετοχή και την ευαισθησία των επισκεπτών. Αντλαμβάνεται τις φυσικές περιοχές ως κοινό κτήμα και προωθεί τη διατήρηση του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Βάσει της ανάλυσης των παραπάνω ενοτήτων της εργασίας, προκύπτει ότι ο οικοτουρισμός, αποτελεί μια εξαιρετικά σημαντική μορφή τουρισμού που επικεντρώνεται σε φυσικές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας και πολιτιστικής κληρονομιάς. Με έμφαση στην προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και στην ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση των επισκεπτών σχετικά με αυτά τα θέματα, ο οικοτουρισμός διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Παράλληλα, προάγει την κοινωνική συνοχή και την ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων μέσω της προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης. Με τον τρόπο αυτό, αναδεικνύεται ως ένα σημαντικό μέσο για τη διατήρηση και προαγωγή της αειφόρου ανάπτυξης, ενισχύοντας παράλληλα τη συνειδητοποίηση και εκπαίδευση των επισκεπτών.

Ο οικοτουρισμός στις προστατευόμενες περιοχές αποτελεί έναν εξαιρετικά ελκυστικό τουριστικό προορισμό. Αυτές οι περιοχές χαρακτηρίζονται από τη μοναδικότητα της πανίδας και της χλωρίδας τους, καθώς και για την ιδιαίτερη γεωμορφολογία τους, παρέχοντας μια πλούσια εμπειρία στους επισκέπτες που αναζητούν την επαφή με τη φύση. Οι προστατευόμενες περιοχές χαρακτηρίζονται από ειδικούς κανονισμούς και εποπτεύονται από αρμόδιους φορείς, προκειμένου να διατηρηθεί η φυσική ισορροπία τους και να προστατευθεί η βιοποικιλότητά τους. Απαγορεύονται οι επεμβάσεις που μπορούν να αλλοιώσουν το φυσικό τοπίο και να διαταράξουν την οικολογική του ισορροπία. Η νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος διαχωρίζει τις προστατευόμενες περιοχές σε διάφορες κατηγορίες, όπου κάθε κατηγορία έχει τους δικούς της σκοπούς και περιορισμούς, εξασφαλίζοντας τη διατήρηση της φύσης και τη βιοποικιλότητα του περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα προσφέρει μια ποικιλία επιλογών για τους επισκέπτες που αναζητούν μια εμπειρία στη φύση χωρίς να την αλλοιώνουν.

Μέσα από τα ευρήματα τη εργασίας, ο οικοτουρισμός, αναδεικνύεται ως σημαντική στρατηγική για την προστασία και τη διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών, επικεντρώνοντας στην προστασία του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου χωρίς υπερβολική εκμετάλλευση. Η μετατροπή των προστατευόμενων περιοχών σε αναπτυξιακά έργα για το κοινό συμφέρον έχει οδηγήσει στην εισαγωγή του τουρισμού ως μοντέλου κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης, με στόχο τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος. Ωστόσο, επισημαίνεται η ανάγκη για υπεύθυνη πρακτική του οικοτουρισμού που θα ελαχιστοποιεί τις αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες. Ακόμη, υπογραμμίζεται η σημασία της ισορροπίας μεταξύ ανάπτυξης και διατήρησης, καθώς και της καλής διαχείρισης και προσεκτικού σχεδιασμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού.

Η ανοδική πορεία του οικοτουρισμού σε προστατευόμενες περιοχές επιβεβαιώνει τη σημασία της δημιουργίας οικοτουριστικών υποδομών που σέβονται το περιβάλλον και αναδεικνύουν την πολιτιστική πλευρά της περιοχής. Η αρχιτεκτονική των εγκαταστάσεων αποτελεί έκφραση της τοπικής κουλτούρας και πρέπει να ενσωματώνει αρχές βιώσιμου οικοτουρισμού για τη συμβολή του στη βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου. Τα οικοτουριστικά καταλύματα υπόκεινται σε πρότυπα ποιότητας που περιλαμβάνουν κριτήρια όπως η αρχιτεκτονική, η διαχείριση των φυσικών πόρων, και η παροχή υπηρεσιών με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος και τη συντήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι επιχειρήσεις στον οικοτουρισμό πρέπει να εφαρμόζουν πρακτικές που σέβονται το περιβάλλον, συνεισφέρουν στην τοπική οικονομία, προωθούν τις τοπικές παραδόσεις και εκπαιδεύουν τους επισκέπτες για τον πολιτισμό και το περιβάλλον της περιοχής. Με τη σωστή εφαρμογή αυτών των αρχών, ο οικοτουρισμός αναδεικνύεται ως μια αειφόρος μορφή τουρισμού που συνδυάζει την ευχαρίστηση του ταξιδιού με τον σεβασμό προς τη φύση και τον πολιτισμό της περιοχής.

Όσον αφορά τους οικοτουρίστες, κατατάσσονται σε διάφορες κατηγορίες βάσει των προτιμήσεών τους, των αξιών τους, της ηλικίας τους, και της οικονομικής τους υπόστασης. Ορισμένοι ενδιαφέρονται για περιπέτεια και εξερεύνηση σε φυσικά περιβάλλοντα, ενώ άλλοι προτιμούν την παρατήρηση και την απόλαυση της φύσης ή οργανωμένα ταξίδια και διαδρομές. Υπάρχουν επίσης οι οικοτουρίστες που ταξιδεύουν για επιστημονικούς λόγους ή χόμπι. Ανεξάρτητα από την κατηγορία, οι οικοτουρίστες συνήθως εκδηλώνουν ευαισθησία προς το περιβάλλον, συμβάλλουν στην προστασία και διατήρηση των περιοχών που επισκέπτονται, ενδιαφέρονται για την εκπαίδευση και την ανταλλαγή γνώσεων, και ενδιαφέρονται επίσης για τον πολιτισμό και την τοπική κοινότητα. Συνεπώς, ο οικοτουρισμός αποτελεί μια πολυδιάστατη εμπειρία που συνδυάζει την αγάπη για τη φύση και το περιβάλλον με το ενδιαφέρον για τον πολιτισμό και την κοινότητα, ενισχύοντας έτσι την συνείδηση και την ευαισθησία των επισκεπτών προς το περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά.

Μέσα από την ανάγνωση των ωφελειών του οικοτουρισμού, αναδεικνύεται μια νέα προσέγγιση στον τουρισμό που βασίζεται στην αειφορία και την προστασία του περιβάλλοντος. Οι οικοτουριστικές δραστηριότητες σέβονται το φυσικό περιβάλλον και προάγουν τη διατήρηση της φύσης και της βιοποικιλότητας. Μέσω του οικοτουρισμού, οι τοπικές κοινότητες ενισχύονται οικονομικά μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της αύξησης των εσόδων από τον τουρισμό, προωθώντας παράλληλα την τοπική κουλτούρα και παράδοση. Ο οικοτουρισμός ενθαρρύνει την ευαισθητοποίηση και την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, προάγοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη διαχείριση φυσικών πόρων με βιώσιμο τρόπο. Επιπλέον, ο οικοτουρισμός ενισχύει την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη μέσω της δημιουργίας νέων υποδομών και της προσέλκυσης επενδύσεων, ενώ παράλληλα διασφαλίζει τη διατήρηση της τοπικής παραγωγικής ιδιαιτερότητας. Κατά συνέπεια, ο οικοτουρισμός αποτελεί ένα κρίσιμο εργαλείο για την προώθηση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης του τουρισμού που συνδυάζει την οικονομική ανάπτυξη με την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Περνώντας στην τελευταία ενότητα της εργασίας, τον οινοτουρισμό, γίνεται αντιληπτό πως, η μορφή αυτή τουρισμού έχει τις ρίζες του στην αρχαιότητα, όπου οι αρχαίοι Έλληνες και Ρωμαίοι ανέπτυξαν έναν πολιτισμό γύρω από τον οίνο και την αμπελοργία. Η πρακτική της οινοποίησης και η καλλιέργεια της αμπέλου ήταν στενά συνδεδεμένη με την κοινωνική και θρησκευτική ζωή των αρχαίων λαών, κάτι που οδήγησε στην ανάπτυξη μιας πλούσιας οινικής παράδοσης. Αυτή η παράδοση συνεχίστηκε και μετά την αρχαιότητα, με τον οίνο να αποτελεί σταθερό στοιχείο του πολιτισμού και της διατροφής σε πολλές κοινωνίες.

Κατά τη διάρκεια της Μεσαιωνικής περιόδου, ο οίνος έπαιξε κεντρικό ρόλο στην τελετουργική και θρησκευτική ζωή, ενώ κατά τη διάρκεια της Ευρωπαϊκής Αναγέννησης, ο οινoturισμός άρχισε να αναπτύσσεται με την αύξηση της αγοράς και την αναζωογόνηση του εμπορίου οίνου. Από τότε μέχρι σήμερα, ο οινoturισμός συνεχίζεται να αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της τουριστικής βιομηχανίας, με τους επισκέπτες να επιθυμούν να ανακαλύψουν την ιστορία, την παραγωγή και την απόλαυση του οίνου σε διάφορες περιοχές παγκοσμίως. Έτσι, ο οινoturισμός συνεχίζεται γιατί αποτελεί ένα μοναδικό μέσο για τους επισκέπτες να εξερευνήσουν την πολιτιστική, ιστορική και γευστική κληρονομιά που σχετίζεται με τον κόσμο του οίνου.

Το συγκεκριμένο είδος τουρισμού, αποτελεί έναν εννοιολογικό όρο που συνδυάζει δύο βασικά στοιχεία: τον οίνο και τον τουρισμό. Αυτή η συνδυαστική έννοια αναφέρεται στην εμπειρία των ανθρώπων να επισκέπτονται περιοχές οινοπαραγωγής για να ανακαλύψουν την παραγωγή, την ιστορία και τον πολιτισμό που σχετίζεται με τον οίνο. Συνεπώς, ο οινoturισμός δεν αποτελεί απλώς μια επίσκεψη σε οινοποιεία ή γευστικές δοκιμές, αλλά μια πλήρη εμπάθυση στον κόσμο του οίνου, περιλαμβάνοντας επίσης εκδηλώσεις, εκδρομές σε αμπελώνες, μαθήματα οινογνωσίας και επισκέψεις σε τοπικά αξιοθέατα. Αυτό το είδος τουρισμού προσφέρει στους επισκέπτες μια πολυδιάστατη εμπειρία, συνδυάζοντας γευστική απόλαυση, πολιτιστική ανάδειξη και εκπαίδευση για τον κόσμο του οίνου. Ο οινoturισμός συμβάλλει στην προώθηση της τοπικής οινοπαραγωγής και οικονομίας, διαδραματίζοντας έναν σημαντικό ρόλο στην τουριστική βιομηχανία και στην αειφορία των αγροτικών περιοχών. Ως εκ τούτου, ο οινoturισμός αναδεικνύει τη σημασία του οίνου ως πολιτιστικού και κοινωνικού φαινομένου, προσφέροντας μια ολοκληρωμένη εμπειρία που ενώνει τη γαστρονομία, την ιστορία και τον τουρισμό.

Ο οινoturισμός αναδύεται ως ένας αναπτυσσόμενος τομέας του τουρισμού που εστιάζει στην εξερεύνηση και απόλαυση του οικικού πολιτισμού και περιβάλλοντος. Παρόλο που προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία για την εμπάθυση στη γαστρονομία και την ιστορία του οίνου, ο οινoturισμός αντιμετωπίζει διακρίσεις που επηρεάζουν την πρόσβαση, την εμπειρία και την ευχαρίστηση των επισκεπτών. Αυτές οι διακρίσεις αναδύονται από τις διαφορετικές ανάγκες και προτιμήσεις των καταναλωτών, των επιχειρήσεων και των οινoturιστικών προορισμών. Ωστόσο, οι οινοπαραγωγοί επεκτείνουν την ποικιλία των δραστηριοτήτων τους πέραν της απλής γευστικής κρασιών, προσελκύοντας διαφορετικούς κύκλους πελατών. Ο οινoturισμός πλέον προσφέρει εμπειρίες όπως η οινολογία, η διαμονή σε αγροτικές περιοχές, η γαστρονομία, ο αθλητισμός, ο πολιτισμός και η αναψυχή, επιτρέποντας την προσέγγιση του οινoturισμού με ποικίλες διαστάσεις και ενισχύοντας τη βιωσιμότητα του οινoturιστικού προορισμού.

Από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση προκύπτει ότι ο οινoturισμός εμφανίζει διάφορα χαρακτηριστικά, τα οποία έχουν συνολικά αναδείξει διάφοροι ερευνητές. Ανάμεσα στα κύρια συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν, περιλαμβάνεται η παρουσία διαφορετικών προσεγγίσεων και απόψεων σχετικά με τον οινoturισμό, λόγω της έλλειψης μιας ολοκληρωμένης και ενιαίας προσέγγισης. Η ποικιλία αυτή οφείλεται στην επιμέρους επικέντρωση των ερευνητών σε διαφορετικά χαρακτηριστικά του οινoturισμού, όπως η εμπειρία γευστικής κρασιού, οι πολιτιστικές πτυχές, η ανάδειξη της περιοχής και οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Τέλος, ο οινoturισμός επιδρά θετικά στην οικονομία μιας

περιοχής μέσω της ανάπτυξης της τουριστικής βιομηχανίας και της δημιουργίας θέσεων εργασίας.

Η προσφορά στον τουρισμό διαιρείται σε δύο βασικές κατηγορίες: την πρωτογενή και τη δευτερογενή προσφορά. Η πρώτη αφορά τους φυσικούς και ανθρώπινους πόρους που επηρεάζουν την απήχηση μιας περιοχής, ενώ η δεύτερη αφορά τις υποδομές που αναπτύσσονται για την αξιοποίησή τους. Στην περίπτωση του οινοτουρισμού, οι κύριοι δημιουργοί της προσφοράς είναι οι καλλιεργητές αμπέλου και οι ιδιοκτήτες οινοποιείων, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για την ικανοποίηση των αναγκών των επισκεπτών μέσω της παροχής κρασιών και της φιλοξενίας. Τα οινοποιεία που προσφέρουν επίσκεψη λειτουργούν ως πρότυπα προώθησης των κρασιών και συμβάλλουν στην προώθηση του χώρου και της εμπειρίας του οινοτουρισμού, ενώ οι χονδρέμποροι και οι αντιπρόσωποι λειτουργούν ως κανάλια διανομής των κρασιών, ενώ οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις διαθέτουν τα δικά τους δίκτυα διανομής. Συνολικά, ο οινοτουρισμός ως μορφή τουρισμού συνδυάζει τους φυσικούς πόρους του τόπου με τις υποδομές και τις εμπειρίες που προσφέρουν οι καλλιεργητές αμπέλου και οι ιδιοκτήτες οινοποιείων, δημιουργώντας ένα ολοκληρωμένο και ελκυστικό πακέτο για τους επισκέπτες.

Στον αντίποδα, η ζήτηση στον οινοτουρισμό είναι πολυσύνθετη και επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες. Αυτοί περιλαμβάνουν τον αριθμό των τουριστών, το εισόδημά τους, τον διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο κατά τις διακοπές, την τιμή των οινοτουριστικών προϊόντων, τις προτιμήσεις του τουριστικού κοινού, τη διαφήμιση και προβολή του προορισμού, και την τάση του γενικού τουριστικού κοινού. Τα κίνητρα των τουριστών να επισκεφτούν οινοποιεία περιλαμβάνουν την επιθυμία να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους για το κρασί, να δοκιμάσουν διαφορετικές ποικιλίες οίνου, να εξερευνήσουν τον πολιτισμό και την κουλτούρα της περιοχής, και να απολαύσουν γαστρονομικές εμπειρίες. Επιπλέον, η εξέλιξη του οινοτουρισμού περνά από διάφορα στάδια, από την υπαίθρια εμπειρία μέχρι την αναγνώριση και την ωρίμανση, με την συνεργασία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων να αποτελεί σημαντικό στοιχείο. Κατανοώντας τις προτιμήσεις και τις συμπεριφορές των οινοτουριστών, μπορούμε να σχεδιάσουμε και να υλοποιήσουμε επιτυχημένα οινοτουριστικά προγράμματα και εμπειρίες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους και συμβάλλουν στην ανάπτυξη του κλάδου.

Η κατανόηση των χαρακτηριστικών και των αναγκών των οινοτουριστών είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής στρατηγικής μάρκετινγκ στον τομέα του οινοτουρισμού. Οι προσπάθειες καταταμημένης κατανόησης των οινοτουριστών βασίζονται σε ποικίλες προσεγγίσεις, όπως η κατάτμηση βάσει των κοινωνικών, δημογραφικών, οικονομικών και ψυχολογικών χαρακτηριστικών, καθώς και βάσει των κινήτρων που καθορίζουν την επίσκεψή τους σε μια συγκεκριμένη περιοχή. Παράλληλα, παρατηρείται ότι οι ερευνητές προτείνουν διαφορετικές κατηγοριοποιήσεις, όπως η διάκριση μεταξύ «ειδικών τουριστών οινοποιείου» και «γενικών τουριστών», ή η διάκριση σε «οικοκεντρικούς εξερευνητές». Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι ερευνητές υπογραμμίζουν την ανάγκη για μια προσεκτική ανάλυση του προφίλ των οινοτουριστών σε κάθε περιοχή, καθώς οι διαφορές μεταξύ τους είναι σημαντικές και επηρεάζουν τις διαφημιστικές εκστρατείες, την τμηματοποίηση της αγοράς και την ανάπτυξη προϊόντων στον τομέα του οινοτουρισμού.

Η τμηματοποίηση των ομάδων οινοτουριστών βασίζεται τόσο στα κίνητρα ταξιδιού τους όσο και στο επίπεδο γνώσης και ενδιαφέροντος τους για το κρασί. Οι προσπάθειες διαφοροποίησης των ομάδων οινοτουριστών βασίζονται σε διαφορετικά κριτήρια, όπως η

ηλικία, η γνώση, ο ενθουσιασμός για το κρασί και η εμπειρία τους. Η κατανόηση αυτών των διαφορών είναι σημαντική για την εξατομίκευση των εμπειριών οινοτουρισμού και την ανάπτυξη αποτελεσματικών στρατηγικών μάρκετινγκ και εξυπηρέτησης για κάθε ομάδα επισκεπτών.

Ο οινοτουρισμός επιφέρει πολλές ευεργετικές επιπτώσεις τόσο στη βιομηχανία οίνου όσο και στους προορισμούς και τις φιλοξενούμενες κοινωνίες. Καθώς οινοποιεία και κρασιά ενισχύουν τη φήμη τους και επεκτείνουν το δίκτυό τους μέσω του οινοτουρισμού, αυξάνονται οι πωλήσεις και οι συνεργασίες, ενισχύοντας ταυτόχρονα την ανταγωνιστικότητά τους. Αυτό συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και στη διαφοροποίηση των επιχειρηματικών ευκαιριών. Η ανάπτυξη μιας ευνοϊκής εικόνας προορισμού προσελκύει νέους επισκέπτες και ενισχύει την τουριστική βιομηχανία. Ο οινοτουρισμός δεν συμβάλλει μόνο στην ανάπτυξη μιας ευνοϊκής εικόνας προορισμού, αλλά και στη διαμόρφωση ενός πλούσιου πολιτιστικού περιβάλλοντος και στη ανάπτυξη της τοπικής κοινότητας. Τα πλεονεκτήματα αυτά αποτελούν μια ολοκληρωμένη εμπειρία που ενισχύει την οικονομική βιωσιμότητα και την ανάπτυξη των περιοχών που συμμετέχουν στον οινοτουρισμό.

Επιπλέον, ο οινοτουρισμός αναδεικνύεται ως σημαντικός παράγοντας για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, διασφαλίζοντας την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και επιδιώκοντας την ισορροπία μεταξύ των βασικών πυλώνων κοινωνίας, οικονομίας και περιβάλλοντος. Μέσω περιβαλλοντικών πρακτικών και της εφαρμογής φυσικών μεθόδων καλλιέργειας, ο οινοτουρισμός προστατεύει το φυσικό περιβάλλον και διασφαλίζει τη συνέχιση της δραστηριότητας χωρίς να απειλείται η ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Επιπροσθέτως, η προσέλκυση τουριστών σε οινοποιεία και αμπελώνες συμβάλλει στην προστασία της φύσης και στη διατήρηση φυσικών περιοχών- και παράλληλα προάγει την ανάπτυξη οικολογικών πρακτικών και ευαισθητοποιεί τους επισκέπτες για τη σημασία της περιβαλλοντικής προστασίας. Επίσης, οι αμπελώνες λειτουργούν ως οικοσυστήματα που υποστηρίζουν τη βιοποικιλότητα, συμβάλλοντας έτσι στη διατήρηση της φύσης και στην προαγωγή της οικολογικής ισορροπίας. Συνολικά, ο οινοτουρισμός αναδεικνύεται ως ένας πολύτιμος παράγοντας για την προστασία και τη διατήρηση του περιβάλλοντος, προωθώντας παράλληλα την οικολογική ευαισθησία και τη βιοποικιλότητα.

Ο οινοτουρισμός, ως εναλλακτική μορφή τουρισμού, απαιτεί έναν προσεκτικό σχεδιασμό και καθοδήγηση προκειμένου να εξασφαλιστεί η βιώσιμη ανάπτυξη. Η διατήρηση περιβαλλοντικών πρακτικών, η προστασία του πολιτιστικού κληρονομιάτος και η διασφάλιση της ποιότητας του προσφερόμενου οίνου και των εμπειριών αποτελούν κρίσιμες προϋποθέσεις. Επίσης, η δημιουργία υποδομών φιλοξενίας, η προστασία του περιβάλλοντος και η υλοποίηση στρατηγικών μάρκετινγκ απαιτούνται για την επιτυχή προώθηση του οινοτουρισμού. Επιπλέον, η δημιουργία μιας πολιτισμικής εμπειρίας που ενσωματώνει τον τοπικό πολιτισμό και την ιστορία είναι ουσιώδης για την προσέλκυση των επισκεπτών και την αύξηση της επισκεψιμότητας. Συνολικά, ο οινοτουρισμός απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που να συνδυάζει περιβαλλοντικές, κοινωνικές, πολιτισμικές και οικονομικές πτυχές για να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητα και την επιτυχία του.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η Ελλάδα έχει μια πλούσια ιστορία στον τομέα της αμπελουργίας και του κρασιού, η οποία αποτελεί σημαντικό μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της. Από την αρχαιότητα, η αμπελουργία στην Ελλάδα έχει διανύσει διάφορες

φάσεις ανόδου και πτώσης, επιβιώνοντας ακόμη και σε δύσκολες εποχές όπως η επίθεση της φυλλοξήρας στα τέλη του 19ου αιώνα. Η προσαρμογή σε ευρωπαϊκά πρότυπα και η εκσυγχρονισμένη προσέγγιση στη δεκαετία του 1980 έφερε νέα δυναμική στον κλάδο, με την εμφάνιση νέων επιχειρήσεων και την ενίσχυση της επιστημονικής προσέγγισης. Από τη δεκαετία του 1990 και μετά, παρατηρείται αύξηση των μικρών και μεσαίων οινοποιητικών επιχειρήσεων, ενώ η ελληνική οινική αναγέννηση επικεντρώνεται στη χρήση σύγχρονων τεχνολογικών μεθόδων οινοποίησης. Η κατηγοριοποίηση των ελληνικών κρασιών στις κατηγορίες Π.Ο.Π., Π.Γ.Ε., και Ποικιλιακούς Οίνους σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση αντανάκλα την προσπάθεια για τυποποίηση και προώθηση της ποιότητας, ενώ οι επιχειρήσεις επωφελούνται από τις διάφορες εκθέσεις και διαγωνισμούς οίνου. Η συνεχής ανάπτυξη και η διατήρηση της παράδοσης στον τομέα του κρασιού αντιπροσωπεύουν σημαντικό παράγοντα του πολιτισμού και της οικονομίας της Ελλάδας.

Η οινοποιία δημιουργεί έναν χάρτη που ξεδιπλώνει τα μονοπάτια του κρασιού στην Ελλάδα, δίνοντας στον ταξιδιώτη τη δυνατότητα να ανακαλύψει εξαιρετικά κρασιά με βιολογική καλλιέργεια, που έχουν λάβει διακρίσεις και αναγνωρίσεις ακριβώς στην περιοχή παραγωγής τους. Αυτά τα μονοπάτια διασχίζουν τις σημαντικότερες περιοχές παραγωγής αμπέλου και κατασκευής οίνου σε όλη τη χώρα, δημιουργώντας μια μοναδική εμπειρία για τους λάτρεις του οινοτουρισμού. Κάθε μονοπάτι προσφέρει μια μοναδική εμπειρία, επιτρέποντας στους επισκέπτες να επισκεφθούν διάφορα οινοποιεία και να ανακαλύψουν την ποικιλία των γεύσεων και αρωμάτων της περιοχής. Επιπλέον, ο οινοτουρισμός αναδεικνύει τη σχέση του κρασιού με το τοπίο και την πολιτιστική κληρονομιά κάθε περιοχής, προσκαλώντας τους επισκέπτες να εμβυθύνουν στην ιστορία, την παράδοση και την τέχνη της οινοπαραγωγής. Συνολικά, ο οινοτουρισμός αποτελεί ένα ταξίδι εξερεύνησης και ανακάλυψης για τους λάτρεις του κρασιού και της γαστρονομίας, προσφέροντας μια ολοκληρωμένη και αξέχαστη εμπειρία που ενώνει τον επισκέπτη με τη γη και τον πολιτισμό που παράγει το κρασί.

Συνολικά, η παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε εκτενώς τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού με εστίαση στον τουρισμό της υπαίθρου και τα είδη του αυτού τουρισμού, που αφορούν τον αγροδιατροφικό τομέα, όπως ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός και ο οινοτουρισμός. Μέσω της ανάλυσης των χαρακτηριστικών και των προσφερόμενων εμπειριών από κάθε είδος τουρισμού, αναδείξαμε τη σημασία τους για την προώθηση της τοπικής οικονομίας και τη διατήρηση του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος. Τέλος, προτείνεται περαιτέρω έρευνα και ανάπτυξη σε αυτό τον τομέα, με σκοπό την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη των τουριστικών προορισμών και την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας. Με αυτές τις προοπτικές, ο τομέας του τουρισμού της υπαίθρου επιφέρει πραγματικές ευκαιρίες για την αειφόρο ανάπτυξη και την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, κάτι που αξίζει να διατηρηθεί και να ενισχυθεί για τις επόμενες γενιές.

Ηγουμενάκης, Ν., Κραβαρίτης, Κ. & Λύτρας, Π., 1999. *Εισαγωγή στον Τουρισμό*, Αθήνα Εκδόσεις: Interbooks

Ηγουμενάκης Ν., & Κραβαρίτης Κ., 2004, *Τουρισμός: Βασικές Έννοιες*, Αθήνα Εκδόσεις: Interbooks,

Ηλιοπούλου Δ. (2015), *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη με τη Χρήση Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού στον Νομό Μεσσηνίας*
<https://nemertes.library.upatras.gr/server/api/core/bitstreams/9fff493c-5d40-4214-8c72-a1c21f8de640/content>

Ιακωβίδου Ο., Βόλτσου Α., Βλάχου Χ., Παρταλίδου Μ., (2000), *Ορεινές και Μειονεκτικές Περιχές της Ελλάδας. Αγρο(το)τουρισμός*, Εκδόσεις Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος ΓΕΩ.ΤΕ.Ε.
https://oeclass.aua.gr/eclass/modules/document/file.php/EZPY185/%CE%9A%CE%95%CE%99%CE%9C%CE%95%CE%9D%CE%91/23_PARTALIDOU.pdf

Ιακωβίδου Ο. (2000), *Ο Αγροτουρισμός. Το μικρό όμορφο και θηλυκό πρόσωπο στον τουρισμό», Τουριστική Ανάπτυξη, Πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις*, Επιμέλεια Τσάρτας Π., Αθήνα Εκδόσεις: ΕΞΑΝΤΑΣ

Καλδής Ε. Π. (2008), *Καινοτόμος διοίκηση οινικού τουρισμού και οινοτουριστικών επιχειρήσεων. Από τα συμβατικά προϊόντα στα βιωματικά αγαθά και τις εμπειρίες*.
<https://slideplayer.gr/slide/2606303/>

Καλογερίδης Ν. (2018), *Οργάνωση και Διοίκηση Αγροτουριστικών επιχειρήσεων*.
<https://eclass.teiwm.gr/modules/document/file.php/DNG285/%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%83%CE%B7%201%2009%2010%202018.pptx>

Κατσούλη (2021), Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α, *Δέλτα Νέστου και Λιμνοθάλασσες Κεραμωτής – Ευρύτερη περιοχή και παράκτια ζώνη*
<https://necca.gov.gr/apeiloumena-eidi/delta-nestou-kai-limnothalasses-keramotis-evryteri-periochi-kai-paraktia-zoni/>

Κτήμα Νικόλα, <https://www.ktimanikola.gr/el/>

Κτίμα Bellou Farm Hotel, <https://www.ktimabellou.gr/el/>

Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π. (2001), *Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον*. Αθήνα Εκδόσεις: Κριτική

Κοκκώσης Χ., Τσάρτας, Π. & Γκρίμπα, Ε. (2011), *Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού: Ζήτηση και Προσφορά Νέων Προϊόντων Τουρισμού*, Αθήνα Εκδόσεις: Κριτική

Κοκκώσης Χ. και Τσάρτας Π., (2001), *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον*, Αθήνα Εκδόσεις: Κριτική

Κομίλης Π., (2007), *Οικοτουρισμός – Η εναλλακτική Προοπτική Αειφόρου Τουριστικής ανάπτυξης*, Αθήνα Εκδόσεις: Προμπός

Κωνσταντινίδης Λ. (1993), Αγροτουρισμός Σταθμός στο δρόμο για την τοπική ανάπτυξη, Αθήνα Εκδόσεις: Δωρικός .

Λαγός, Δ. Γ. (2005), *Τουριστική Οικονομική*, Αθήνα Εκδόσεις: Κριτική

Λαγός, Δ., Σταυρινούδης, Θ. και Καμπάνη, Χ. (2008), *Τουρισμός Πόλεων, μια δυναμικά αναπτυσσόμενη αγορά στην Ευρώπη: Η περίπτωση της Αθήνας*, Πρακτικά του 2 ου Εθνικού Επιστημονικού Συνεδρίου Τουρισμού, Ακαδημία Τουριστικών Ερευνών και Μελετών (Α.Τ.Ε.Μ.)

Λαλουμής Δ. (2015), *Διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων*, Αθήνα Εκδόσεις: Καλλιπός
<https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5285/2/KEF2.pdf>

Lithies Organic Farm, <https://www.lithieshouses.gr/>

Λυμπερίου Α. (2015). *Οινοτουρισμός Εναλλακτικός και Προσοδοφόρος για την Τοπική κοινωνία*.

<https://ekorinthos.gr/oinotourismosenallaktikos-prosodoforos-gia-tin-topiki-koinwnia-toy-anastasiou-lymperioy/>

Μαντρατζής, Π. (2016), *Ο εναλλακτικός τουρισμός στην Ελλάδα: μεγέθη, εξέλιξη, προοπτικές*.
<https://drive.google.com/file/d/13-EPVsgsITL-b1Sv5G8fwTFaF2qEJU5M/view?usp=sharing>

Μαργαριτάκη Κ. (2013), Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Κρήτη.
<https://apothesis.lib.hmu.gr/bitstream/handle/20.500.12688/7429/MargaritakiKleanthi2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Μπομπολάκη Α, Σχοιναράκη Μ. (2014), Τουριστικό Μάρκετινγκ - Αγροτουρισμός
https://apothesis.lib.hmu.gr/bitstream/handle/20.500.12688/5597/BompolakiAr%20gyro_SchoinarakiMaria2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Μυλωνά Χ. (2013), *Ο Αγροτουρισμός ως κεντρικός άξονας ανάπτυξης της ελληνικής υπαίθρου*.
<https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/41504/11331.pdf?sequence=1>

Μυλωνόπουλος Δ., Μοίρα Π., (2005), *Θαλάσσιος Τουρισμός*, Αθήνα Εκδόσεις: INTERBOOKS

Νάστο Χ., Μιχαήλογλου Α. (2015), *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*.
<http://repository.library.teiwest.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/3527/%CE%95%CE%9D%CE%91%CE%9B%CE%9B%CE%91%CE%9A%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%95%CE%A3%20%CE%9C%CE%9F%CE%A1%CE%A6%CE%95%CE%A3%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Ξενώνας «Αγρόκτημα» <https://www.agroktima.com/el/>

Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α - Μ.Δ. Εθνικού Πάρκου Ολύμπου (2024)
<https://necca.gov.gr/mdpp/m-d-ethnikou-parkou-olybou/>

Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α – Μονάδα Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Κεντρικής Μακεδονίας
Παράρτημα Κερκίνης.
<https://kerkini.gr/>

- Παπαθεοδώρα Ε. (2021), *Οικοτουρισμός. Πυλώνες Αειφορικής Ανάπτυξης*, <https://www.ecopol.gr/2021/01/09/efi-papatheodorou-oikotourismos-pylo/>
- Παντόπουλος Φ. (2013), *Οινοτουρισμός: Δυναμικό τουριστικό προϊόν και προοπτική βιώσιμης ανάπτυξης*. Travel Daily News <https://www.traveldailynews.gr/column/arthro/oinotourismos-dynamiko-toyristiko-proion-kai-prooptiki-viosimis-anaptyxis/>
- Παπαρηγοπούλου Π. (2021), *Οι μορφές τουρισμού στη σύγχρονη εποχή, η περίπτωση του επαγγελματικού τουρισμού*. <http://repository.library.teiwest.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/9205/%ce%a0%ce%a4%ce%a5%ce%a7%ce%99%ce%91%ce%9a%ce%97-%ce%95%ce%a1%ce%93%ce%91%ce%a3%ce%99%ce%91-2021-%ce%a0%ce%91%ce%9d%ce%91%ce%93%ce%99%ce%a9%ce%a4%ce%91-%ce%a0%ce%91%ce%a0%ce%91%ce%a1%ce%a1%ce%97%ce%93%ce%9f%ce%a0%ce%9f%ce%a5%ce%9b%ce%9f%ce%a5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Παπαδεδές Δ., Κωνσταντίνου Α. (2010), *Οι εφαρμογές του μάρκετινγκ στον οινοτουρισμό* http://repository.library.teiwest.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/1102/dikseo_2035.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Παππάς Ν. (2020), *Τουρισμός*, <http://repository.edulll.gr/edulll/bitstream/10795/1046/2/1046.pdf>
- Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας (2023), *Εθνικός Δρυμός Πρεσπών*. <https://florina.pdm.gov.gr/perifereiaki-enotita-florinas/%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82/%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%B4%CF%81%CF%85%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%B5%CF%83%CF%80%CF%8E%CE%BD/>
- Πιπίνος Γ. (2005), *Η προστασία του περιβάλλοντος ως παράμετρος του οικοτουρισμού. Ανίχνευση των περιβαλλοντικών στάσεων και ανάλυση των τάσεων για οικοτουριστική ανάπτυξη στην Όλυμπο Καρπάθου*, <file:///C:/Users/desma/Downloads/file0.pdf>
- Πολύζος Σ. (2015), *Αστική ανάπτυξη*, Αθήνα Εκδόσεις: Κριτική
- Σβορώνου Ε., (2003), *Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων, Μέθοδοι διαχείρισης του οικοτουρισμού και του τουρισμού σε προστατευόμενες περιοχές*. <https://www.contentarchive.wwf.gr/images/pdfs/ecos.pdf>
- Στεφανάκης Κ. (2008), *Αγροτουρισμός στην Ελλάδα: Η κατάσταση του σήμερα και οι προοπτικές του για το μέλλον*, Αθήνα Εκδόσεις: Gutenberg
- Σφακιανάκης Μ. (2000), *Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού*, Αθήνα Εκδόσεις: ΕΛΛΗΝ
- Σωτηριάδης Μ., Φαρσάρι Ι., (2009), *Εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού*, Αθήνα Εκδόσεις: Παπαζήσης

Συμεωνίδου Π. (2009), Ανταγωνιστικότητα και Βιωσιμότητα Αγροτουριστικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα.

<https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/19230#page/16/mode/2up>

Τζαμάκου Ε. (2007), *Αγροτουρισμός και Τουρισμός Υπαίθρου – Η Συμβολή της Γυναίκας Επιχειρηματικότητας στη Αγροτική Ανάπτυξη*.

<https://hellenicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/6350/file1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Τσαπάκη Ι.Χ. (2011), *Ο Αγροτουρισμός στην Ελλάδα και την Ευρώπη*.

<https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/5326/Tsapaki.pdf?sequence=2>

Τσάρτας Π. (1996), *Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό*, Αθήνα Εκδόσεις: ΕΞΑΝΤΑΣ

Τσάρτας Π., (2003), *Τουρισμός στις προστατευόμενες περιοχές*.

<http://repository.biodiversity-info.gr/highRes/1557.pdf>

Τσάρτας Π., Βασιλείου Μ. (2008), Οδηγός Τουρισμού της Υπαίθρου για τους Φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. - Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ι.Τ.Α.)

https://www.researchgate.net/profile/Paris-Tsartas/publication/327034813_Odegos_Tourismou_tes_Ypaithrou_gia_tous_Phoreis_tes_Topikes_Autodioikeses/links/5b73f487a6fdcc87df7e768d/Odegos-Tourismou-tes-Ypaithrou-gia-tous-Phoreis-tes-Topikes-Autodioikeses.pdf

Τσουνής, Γ. (2019), Οικοτουρισμός: Εναλλακτικός τουρισμός για τη φύση,

<https://greenapple.gr/2019/03/07/%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC/>

touristhings.gr, (2020), <https://www.touristhings.gr/2020/05/oikotourismos-poso-simantikos/>

Τυρή Α. (2017), *Οι τάσεις στον Διεθνή Τουρισμό*

<http://oceanis.lib.teipir.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/3850/%ce%a4%ce%a5%ce%a1%ce%97%20%ce%9a%ce%91%ce%9b%ce%9b%ce%99%ce%9f%ce%a0%ce%97%20%ce%91.%ce%9c%2012290.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (2014), *Αγροτουρισμός, Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί*.

<https://www.minagric.gr/for-farmer-2/agrotourism/agricultural-association>

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Αγροτουρισμός (2019).

<https://www.minagric.gr/for-farmer-2/agrotourism/94-agrotourism>

Υπουργείο Τουρισμού (2017), *Ειδικό σήμα Αγροτουρισμού (Ε.Σ.Α.) Οδηγός Χορήγησης σε Επιχειρήσεις Αγροτουρισμού*.

https://mintour.gov.gr/wp-content/uploads/2021/04/Template_odigos-ESA.pdf

Υπουργείο Περιβάλλοντος (2020), *Προστατευόμενες Περιοχές στην Ελλάδα*
<https://ypen.gov.gr/perivallon/viopoikilotita/prostatevomenes-perioches/>

Ξενόγλωση Βιβλιογραφία

- Alebakis K. Iakovidou K. (2019), *Wine Tourism: Contemporary Approaches and Practices*, Palgrave Macmillan.
- Alebaki M., & Iakovidou, O. (2011). *Market segmentation in wine tourism: A comparison of approaches*. *Tourismos*
- Alebaki, M., & Iakovidou, O. (2010). *Segmenting the Greek wine tourism market using a motivational approach*. *New Medit: Mediterranean Journal of Economics, Agriculture and Environment= Revue Méditerranéenne d'Economie Agriculture et Environment*
- Andriotis, K. and Vaughan, D.R. (2004). *The Tourism Workforce and Policy: Exploring the Assumptions Using Crete as the Case Study*. *Current Issues In Tourism*
- Ayazlar, G & Ayazlar, R. (2015, January). *Rural Tourism: A Conceptual Approach*. *Tourism, Environment and Sustainability*. SOFIA: ST. KLIMENT OHRIDSKI UNIVERSITY
- Ballantine, J. & Eagles, P. 1994. «Defining Ecotourists», *Journal of Sustainable Tourism* 2 (4), 210-214.
- Beurle D. 2011, *Agri-Tourism Development Workshop*, Oregon Tourism Studio
<https://biodiversity.europa.eu/countries/greece>
- Buchalis D. (2006), *Tourism Management Dynamics: Trends, Management and Tools*, Elsevier Butterworth-Heinemann
- Butler R.W. (1980), *The Tourism Area Life Cycle*, Vol. 1: Applications and Modifications, Aspects of tourism, Channel View Publications
- Charters, S., & Ali-Knight, J. (2002). *Who is the wine tourist?*. *Tourism management*,
- Cohen, E. (1972) *Towards an sociology of international tourism*, *Social Research*, Vol.39, pp. 164-182
- Damianos, D. & Skuras, A., (1996). *Farm business and the development of alternative farm enterprises, An empirical analysis in Greece*. *Journal of Rural Studies*
- Department of Economic and Social Affairs (2010), *International Recommendation for Tourism Statistics*. New York: United Nations Publications
- Dodd H., Anderson A., Jack G., & Ritchie B. (2001), *Tourism in Rural Italy: The Case of Wine Tourism in the Langhe*
- Downward P., Lumsdon L. (2000), "Demand for daily visits: an analysis of visitors spending Tour. Econ, pp 251-261 ,

Eadington, R. and Smith, V. (1992) *Tourism Alternatives: Potentials and Problems in the Development of Tourism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

EuroGites, <http://quality.eurogites.org/manual>

European Ecotourism Network (2012) - European Ecotourism Labelling Standard – EETLS file:///C:/Users/marke/Downloads/4_WP2%20Product_Revised%20EETLS_Blueprint.pdf

Faullant, R., Matzler, K. & Mooradian, T. (2011). *Personality, basic emotions, and satisfaction: Primary emotions in the mountaineering experience*. Tourism Management,

Getz, D., & Brown, G. (2006), *Critical success factors for wine tourism regions: a demand analysis*. Tourism management

Gay C.J. 2007. *Oenotourisme: les stratégies marketing des entreprises vitivinicoles*, Dunod

Green Globe - Green Globe Certification (2024),

<https://www.greenglobe.com/criteria-indicators>

Hall, C. M., Cambourne, B., Macionis, N., & Johnson, G. (1997), Wine tourism and network development in Australia and New Zealand: Review, establishment and prospects. International Journal of Wine Marketing

Hall C. M. & Macionis N. 1998, Wine tourism in Australia and New Zealand. Tourism and Recreation in Rural Areas, England: John Wiley & Sons

Hall, C. M, Sharples L., Cambourne B., Macionis N. (2000), *Wine tourism around the world – Development, Management and Markets*, Butterworth Heinemann

Hall. C.M. et al. (2004), *Wine tourism around the world, development, management and markets*, Oxford:Elsevier

Hall D. R., Kirkpatrick I., Mitchell R. 2001, *Rural wine and food tourism and network development, στο: 'Rural tourism and sustainable business*, Channel view publications

Harms W.H. 2007, *Agritourism: Principles, Practices, and Case Studies*, CAB International.

<https://www.iucn.org/>

Laarman,J.G. and P.B. Durst,(1987), *Nature travel and tropical forests*, FPEI Working Paper 23, Research Triangle Park, NC: Southeastern Center of Forest Economics Research

Mader R., (2023). Exploring Ecotourism. <https://www.planeta.com/ecotourism/>

Mowforth, M. 1993. «Eco-tourism: terminology and definitions», Research Report

Series, No 1, Dept. of Geographical Sciences, University of Plymouth.

Page S.J. 2006, *Tourism: A Modern Synthesis*, Thomson Learning

Shores, J. N. (1992), The challenge of ecotourism: A call for higher standards. In 4th World Congress on National Parks and Protected Areas. Caracas, Venezuela, .

Scantlebury, M. (2007), *Cruise Ship Tourism*. Annals of Tourism Research

T.I.E.S., (2015). What Is Ecotourism?

<https://ecotourism.org/what-is-eco-tourism/>

<https://ecotourism.org/news/ties-announces-ecotourism-principles-revision/>

Trihas, N., Kyriakaki, A., Sarantakou, E., and Tsilibokos, K. (2020), *Wine Tourism in Island Destinations: The Case of Crete*, International Journal of Islands Research, Vol.1

Wallace, G.N & Pierce, S.M (1996) An Evaluation of Ecotourism in Amazonas, Brazil. Annals of Tourism Research

Weiss, O., Norden, G. & Hilscher, (2015). *Ski tourism and environmental problems*. Sage Publications,

Williams, A. (1997), *Tourism and uneven development in the Mediterranean*, in *The Mediterranean: Environment and Society*, eds R. King, L. Proudfoot & B. Smith, Arnold, London

World Tourism Organization (1999). International Tourism: A Global Perspective.

<https://unric.org/el/wto->

[%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%83-](https://unric.org/el/wto-%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%83-)

[%CE%BFp%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%83-%CF%84%CE%BF%CF%85p%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%85-2/](https://unric.org/el/wto-%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%83-%CF%84%CE%BF%CF%85p%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%85-2/)

Ziffer, K.A (1989). *Ecotourism: The uneasy alliance*. Washington D.C : Conversation International.